

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI
İNSAN HAKLARI PROGRAMI

TERÖR HABERLERİNİN SUNUMUNDA
EMNİYET TEŞKİLATI-MEDYA İLİŞKİLERİ: 11
EYLÜL 2001 EL- KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ
SALDIRILARI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURABİ DEMİRCİ

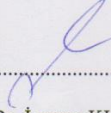
091128103

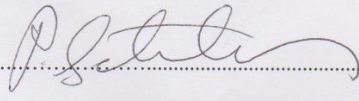
Danışman: Prof. Dr. Peyami ÇELİKCAN

İstanbul, Şubat 2013

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

18.02.2013 tarihinde tezinin savunmasını yapan Turabi DEMİRCİ'ye ait "Terör Haberlerinin Sunumunda Emniyet Teşkilatı-Medya İlişkileri: 11 Eylül 2001 El-Kaide Terör Örgütü Saldırıları Örneği" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. İoanna KUÇURADI
(Başkan)

Prof. Dr. Peyami ÇELİKCAN
(Üye)
(Danışman)

Doç. Dr. Nazan HAYDARI PAKKAN
(Üye)

ÖZET

“Terör Haberlerinin Sunumunda Polis-Medya İlişkileri: 11 Eylül 2001 El-Kaide Terör Örgütü Saldırıları Örneği” başlıklı bu çalışmada, 11 Eylül 2001 tarihlerinde, El-Kaide terör örgütünün yapmış olduğu bombalı intihar saldırılarının, Türk ve Amerikan basınında nasıl sunulduğu karşılıklı olarak incelenmiştir. Ayrıca her iki ülke basınının polisle olan ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

11 Eylül 2001 terör eylemleri, medya tarafından Amerika'nın sembollerine yapılan saldırılar olarak lanse edilmiştir. New York'taki ikiz kuleler New York'un finans bölgesinin, dolayısıyla Amerikan ekonomisinin kalbi olması ve New York'un saldırılardan en çok etkilenen ve yıkıma uğrayan şehir olması sebebiyle tez çalışmasında Amerikan yazılı basınından New York Times gazetesi seçilerek, bu gazetenin 12-26 Eylül 2001 tarihleri arasındaki manşetleri ve birinci Sayfa haberleri incelenmiştir. Türk yazılı basınından ise farklı ideolojik duruşları sebebiyle Hürriyet ve Zaman gazetesi seçilmiştir. Hürriyet merkez/liberal görüşü temsilen, Zaman Gazetesi ise İslami/muhafazakâr sağ görüşü temsilen seçilmiştir. Bu gazetelerin 12-26 Eylül tarihleri arasında ikiz kulelere yapılan saldırılarla ilgili birinci Sayfa haberleri incelenmiştir. Bu inceleme ve analiz sonucunda Türk ve Amerikan basınının terör haberlerini sunumları karşılaştırmalı olarak ele alınarak, haber ve habercilik etiği temelinde irdelenmiştir. Araştırmada genel olarak terör-medya ilişkisi ortaya konduktan sonra, iki ülke basınının terör haberlerini sunarken emniyetle olan ilişkisi analiz edilmiştir.

Araştırma yöntemimizi söylem analizi oluşturmuştur. Bu çerçevede ideolojik ve politik yönelimleri farklı olan üç gazete seçilmiş ve bu gazetelerin 12-26 Eylül 2001 tarihleri arasındaki 15 günlük birinci sayfa haberleri analiz alanımızı oluşturmuştur.

Araştırma ve analiz sonucunda seçilen gazetelerin haber sunumlarına bakıldığında, liderlerin söylemleri ile gazetelerin haber servis etme şekilleri arasında güçlü bir bağ olduğu, kitle iletişim araçlarının ideolojilerinin ve politik duruşlarının haber içeriklerine etki ettiği ve 11 Eylülü izleyen günlerde medyanın savaş yanlısı bir tutum sergilediği saptanmıştır. Terör haberlerinin sunumunda emniyet-medya ilişkisinin analizinde ise Amerikan emniyet birimlerinin medyayla olan ilişkisi, Türkiye'yle kıyaslandığında hem kurumsal anlamda hem de pratik uygulama ve iletişim noktasında, Amerikan emniyet birimlerinin daha profesyonel olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Medya, El-Kaide, 11 Eylül 2001 Saldırıları, İletişim, Usame Bin Laden

ABSTRACT

“Police – Media Relations in the Presentation of News About Terror: The case of Al-Qaeda Terrorist Organization’s Attacks on September 11th, 2001”, how the bombing suicide attack made by Al-Qaeda terrorist organization on September 11th, 2001 was presented in the Turkish and American media. In addition, the study aims to reveal the relationship of media of both countries with the police department.

September 11th, 2001 terrorist attacks were reflected by the media as attacks made to the symbols of America. The twin towers in New York took place in the finance center of New York and therefore they were the hearth of American economy and New York was the city which was mostly affected from the attacks and was mostly devastated. To investigate the issue, the New York Times newspaper was selected among the American press, and the headlines as well as the front page news of this newspaper between the dates of September 12th – 26th, 2001, were reviewed. On the other hand, Hürriyet and Zaman newspapers were selected from the Turkish press, in that they have different ideological stances. Hurriyet represents central/liberal stance, while Zaman represents Islamic/conservative right stance. The front page news of these two newspapers between the dates of 12th – 26th September, 2001 related to the attacks to twin towers were investigated. As a result of this investigation and analysis, the presentations by Turkish and American press of the terror news were compared and news making ethics were examined. In the study, after the terror – media relation was set forth in general terms, the relation of two countries with the police while presenting the terror news was analysed.

Discourse analysis formed the basis of our research method. Within this framework, 3 newspapers with different ideological and political stances were selected. The front page news of such newspapers between the dates of September 12th – 26th, 2001 formed the analysis field of our research.

Looking at the presentation of news by the newspapers selected as a result of the research and analysis, it can be seen that there is a strong relation between the discourse of leaders and the newspapers' way of servicing news, that the means of mass communication, ideologies and political stances influence the content of news and that the media adopted a hawkish attitude in the days following September 11th. On the other hand, the analysis of the relationship between state police department and the media indicated that the relationship of American police units with the media is more professional both in institutional sense and in practical sense compared to Turkey.

Keywords: Terror, Media, Al-Qaeda, 11 September 2001 Attacks , Communication, Usame Bin Laden.

ÖNSÖZ

“Terör Haberlerinin Sunumunda Polis-Medya İlişkileri: 11 Eylül 2001 El-Kaide Terör Örgütü Saldırıları Örneği” isimli bu tez çalışmasında yardımlarını esirgemeyen ve yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Peyami ÇELİKCAN’a, çalışmamıza gösterdiği ilgi ve verdiği destekleri nedeniyle değerli hocalarım Prof. Dr. İoanna KUÇURADI ve Doç. Dr. Nazan Haydari’ye, yüksek lisans eğitimimin her aşamasında sürekli yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, anlayışı, sabrı ve yardımlarıyla beni sürekli motive eden sevgili eşim Gülsüm DEMİRCİ’ye, araştırmalarım sırasında bana sürekli doküman desteği sağlayan sevgili kardeşim Hilal ÖZTÜRK, değerli arkadaşlarım Özlem VARDİŞ ve Mennan ALTINTAŞ’a bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşarak tezime katkıda bulunan New York Emniyet Müdür Yardımcısı Sayın Erhan YILDIRIM’a, tez yazımı sırasında bana sürekli katkıda bulunan silah arkadaşlarım Seher GÜN ve Ender Cengiz DİVARCI’ya teşekkürlerimi sunarım.

Turabi DEMİRCİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TERÖR SORUNUNA KAVRAMSAL BAKIŞ.....	9
1.1.TERÖR KAVRAMI.....	9
1.2. TERÖRÜ DOĞURAN UNSURLAR.....	13
1.2.1. İDEOLOJİK UNSUR.....	14
1.2.2. ÖRGÜTLENME UNSURU.....	16
1.2.3. ŞİDDET UNSURU.....	18
1.2.4. ŞİDDET EYLEMLERİNİN AMACI.....	21
1.3. TERÖRİZM KAVRAMI.....	23
1.4. ULUSLARARASI TERÖRİZM.....	29
İKİNCİ BÖLÜM: USAME BİN LADEN VE EL-KAİDE.....	31
2.1. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ.....	31
2.2. USAME BİN LADEN'İN HAYATI.....	33
2.3. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN YAPILANMASI.....	41
2.4. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ EYLEMLER.....	45
2.4.1. 11 EYLÜL 2001 TERÖR SALDIRILARI.....	45
2.4.2. 15-20 KASIM 2003 İSTANBUL SALDIRILARI.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İLETİŞİM KAVRAMI VE KİTLE İLETİŞİMİ	49
3.1. İLETİŞİM KAVRAMI.....	49
3.1.1. İLETİŞİMİN KOŞULLARI.....	54
3.2. KİTLE İLETİŞİMİ.....	55
3.3. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI.....	59
3.4. HABER KAVRAMI.....	62
3.5. GAZETECİLİK KAVRAMI.....	66
3.6. GAZETECİLİK MESLEK İLKELERİ VE AMAÇLARI.....	69
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: ANALİZ	
EL-KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN 11 EYLÜL 2001 SALDIRILARININ TÜRK VE AMERİKAN BASININDAKİ SUNUMUNA İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI SÖYLEM ANALİZİ.....	73
4.1. NEW YORK TIMES HÜRRİYET VE ZAMAN GAZETELERİNİN SÖYLEM ANALİZLERİ.....	74
4.1.1. 11 EYLÜL SALDIRILARININ AMERİKAN YAZILI BASININDAKİ SUNUMU NEW YORK TIMES GAZETESİ.....	76
4.2. 11 EYLÜL SALDIRILARININ TÜRK BASININDAKİ SUNUMU.....	91
4.2.1. ZAMAN GAZETESİ.....	92
4.2.2. HÜRRİYET GAZETESİ.....	98
4.3. HABER VE HABERCİLİK ETİĞİ BAĞLAMINDA AMERİKAN VE TÜRK YAZILI BASINININ SÖYLEM ANALİZİ.....	108
4.4. TERÖR OLAYLARININ YAZILI BASINDAKİ SUNUMUNDA EMNİYET TEŞKİLATI-MEDYA İLİŞKİSİ.....	113
SONUÇ.....	121
KAYNAKÇA.....	128
İNTERNET ADRESLERİ.....	141

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil1: Terör Örgütü Yapılanma Piramidi	18
Şekil 2: Terör Eylemlerinin Tipolojisi.....	22

GİRİŞ

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleşen terör eylemleri, suç, savaş, silahlı çatışma, saldırı, meşru müdafaa vb. önemli kavramların sorgulanmasına yol açmıştır. Bu eylemlerden sonra, terörizm sorunu karşısında uluslararası toplumun sahip olduğu hukuki alet çantasının yetersiz/uyumsuz kaldığı ileri sürülmüş (Brigitte, 2002, s. 353); olası terör eylemlerine karşı alınan önlemler en üst seviyeye çıkarılmıştır. Amerika başta olmak üzere Batılı devletler terörle mücadele kanunlarında birçok değişiklik yaparak alınan bu önlemleri uygulamaya geçirmişlerdir.

Batılı uzmanlar terörizmin sahnesi olarak kitle iletişim araçlarına vurgu yapmaktadır. Bu görüşe göre, Batı terörizm karşısında özellikle korumasızdır, çünkü "özgür" Batı'nın iletişim araçları terör olaylarının ve terörist savların dramatik yönüne fazlasıyla önem vermeye yatkın olup, teröristlere başka türlü bir erişim olanağı sağlamaktadır (Chomsky, 1999, s. 63).

Terörün medyayı kullanması konusunda bu alanda çalışmaları bulunan Cengiz Özdiker:

Özellikle toplumsal olaylarda yasadışı gösteri yapan grupları masum göstermek, bazı kişi ve kurumları hedef haline getirmek, terör örgütlerinin yaptığı eylemlerin etkileri ve sonuçları hakkında yayın yapmak, Türk basınının geçmişte yaşadığı, bugün sorgulaması gereken olgulardır (Özdiker, 2004, s. 664).

diyerek Türk basınının kendini sorgulaması gerektiğini belirtmektedir. Özdiker'in de belirttiği gibi medya özellikle haber sunumunda terör örgütlerinin istediği gibi yayın yapabilmekte ve adeta onların yayın organıymış gibi haber sunabilmektedir. Medya kuruluşlarının ideolojisi, reyting kaygısı, çatışma, patlama, terör gibi halk tarafından ilgi gören haberlerde basını bu yönde haber yapmaya itmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, medya-terörizm ilişkisini inceleyerek ulusal ve uluslararası boyutta meydana gelen terör olaylarının yazılı basında nasıl sunulduğunu araştırmaktır. Bununla birlikte çalışmada, ulusal ya da uluslararası çıkar ile beslenen kişiler ve şirketlerle, büyük devletlere adeta “düşmanlarını seçme” ya da “düşmanlarını yaratma lüksü” veren medyanın, siyasal iktidarlara olan ilişkilerinin hiç te masum olmadığını göstermek hedeflenmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin uyguladığı uluslararası faaliyetler, ülkede gerçekleştirilen terör eylemlerinin faillerini bulup cezalandırmaktan çok öte boyutlara ulaştırmıştır. Bu açıdan bakıldığında Amerikan iktidarlarının yapılan saldırıları politika malzemesi yapmaktan geri durmadıklarını söylemek hiç de zor değildir. Günümüzde iktidarlara ulusal ya da uluslar arası alanda yapacakları girişimler öncesinde, önce halkı bu girişimleri ister hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ve iktidarların bu güçlü kamuoyunun desteğini arkalarına almalarının en önemli aracı medya olmaktadır.

Araştırmada 11 Eylül saldırılarının merkezinin New York olması, New York'un Amerika'nın ve dünyanın en önemli ticaret ve finans merkezi olması, yine bu şehrin Amerika'nın nüfus yoğunluğu en fazla olan yeri olması sebepleriyle Amerikan basınının önde gelen gazetelerinden New York Times gazetesi seçilmiştir. New York Times Gazetesi Demokrat Parti destekçisi olarak tanınmaktadır. Türk basınından ise farklı ideolojileri yansıtmaları sebebiyle Hürriyet ve Zaman gazeteleri incelenmiştir. Bununla birlikte medyanın terör olaylarını sunarken Emniyet Teşkilatı ile olan ilişkisi de irdelenmiştir. Bu amaçla 11 Eylül 2001 terör saldırıları üzerinden New York basını ile New York Polis Teşkilatı ilişkileri analiz edilecek, 15-20 Kasım 2003 İstanbul terör saldırıları üzerinden ise Türk medyası ile Türk Emniyet Teşkilatı ilişkileri analiz edilecektir.

11 Eylül terör saldırıları, Amerikan ve Dünya tarihinde terörizm açısından milat olarak kabul edildiği için, örneklem olarak 11 Eylül terör saldırılarının seçildiği bu çalışmada, kitle iletişim araçlarının terör haberlerinin sunumunda sorumlu davranıp davranmadıkları araştırma konusu yapılmıştır. Yine bu çalışmada medyanın, meydana gelen terör olaylarını haberleştirme sürecinde dünyada kabul gören basın meslek ilkelerine uygun davranıp davranmadıkları ve olayları haberleştirme sürecinde emniyet birimleriyle habere konu olan olaylar hakkında bilgi iletişimlerinin olup-olmadığını araştırmak ve belirlemek hedeflenmektedir.

Çalışma aşağıda sıralanan varsayımlarımızı sınamayı amaçlamaktadır:

- 1- Terör haberlerinin yazılı basında çerçevelenmesinde, medya kuruluşları sahip oldukları farklı ideolojiler nedeniyle haberleri farklı bakış açılarıyla görmekte ve yansıtmaktadırlar.
- 2- Kitle iletişim araçları terör haberlerini sunarken çok problemlili bir dil kullanmaktadırlar. Özellikle fotoğraflar ve haberi verirken kullanılan üslup, terörün üç önemli unsurundan biri olan propaganda unsuruna hizmet etmektedirler.
- 3- Terör örgütleri varlıklarını ilan etmek, taleplerinin yerine getirilmesini sağlamak için idare üzerinde baskı kurmak, halk üzerinde korku, dehşet, yıldırmak, baskı vb. kurmak amacıyla eylemler yaparlar. Terör örgütleri bu eylemleri geniş kitlelere duyurmak için kitle iletişim araçlarını kullanmak istemektedirler.
- 4- Medyanın, haber atlamamak ve kamuoyunda infial yaratan olayları ilk sunan/duyuran yayın organı olmak adına, akıl süzgecinden geçirmeden ve özensizce yaptığı haberler, zaman zaman kolluk tarafından yürütülen adli ve idari soruşturmalarda işlerini zorlaştırmakta ve yapılan bazı istihbari çalışmaları açığa çıkarmaktadır.

5- Emniyet teşkilatı ile medya mensuplarının yolu özellikle sansasyonel olaylarda kesişmektedir. Emniyet mensupları adli ve idari görevleri kapsamında olayları aydınlatmayı ve suçluları yakalamayı amaçlarken, basın mensupları haber değeri olan olayları biran önce haberleştirmek istemektedir. Bu yüzden medya ile polis teşkilatı arasında çatışmalar yaşanmaktadır.

6- El-kaide terör örgütü dünyanın her yerinde faaliyet gösteren çok uluslu bir terör örgütüdür ve İslamcı militanlık diye anılan hareketin aşırı ucunda yer alırlar.

7- El-kaide terör örgütünün ideolojisi Selefi-Vehhabi ideolojidir ve bu İslam'ın en radikal yorumlandığı ideolojidir. El-kaide terör örgütü eylemlerini bu ideoloji çerçevesinde gerçekleştirmektedir.

Bu araştırmanın temel sorunu, medyanın terör haberlerini sunarken çoğu zaman terör örgütlerinin amaçlarına hizmet etmeleri ve bu sunumda emniyet teşkilatıyla iletişimde problemler yaşanmasıdır. Teröre yeni bir kimlik ve küresel nitelik kazandıran etmenlerden biri ve belki de en önemlisi kitle iletişim araçlarıdır. Medya ve terörizm adeta birbirlerini tetiklemekte, birbirlerinden beslenmektedirler. Terör örgütü üyeleri yaptıkları eylemleri daha geniş kitlelere duyurabilmek için medyaya ihtiyaç duyarlar, medya ise halk tarafından büyük ilgi gören terör olaylarını haber olarak kullanmaktadırlar.

Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde terör sorunu kavramsal olarak incelenmiştir. Terör, terörün unsurları, terörizm, ve uluslararası terörizm kavramları konusunda literatür taraması yapılarak, tanımlama sorunsalı üzerinde durulmuştur. Bu literatür taramasının amacı kavramsal kargaşaya neden olabilecek bulanıklığı gidermektir.

İkinci bölümde ise, araştırmamızın örnek olayı olan 11 Eylül saldırılarının faili olan Usame Bin Laden ve örgütü El-Kaide incelenmiştir. Usame Bin Laden'in hayatı, ideolojisi, örgütçü kimliği, El-Kaide'nin örgüt yapılanması ve 11

Eylül 2001 Amerika, 15-20 Kasım 2003 Türkiye saldırıları yine bu bölümde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise medyanın terörizmle olan sıkı ilişkisi sebebiyle haber ve habercilik kavramları ile iletişim, kitle iletişimi, kitle iletişim araçları, gazetecilik ve basın meslek ilkeleri ve amaçları üzerinde durulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise 11 Eylül terör saldırıları örneğinde terör olaylarının yazılı basındaki sunumu ve emniyet teşkilatı-medya ilişkisi irdelenmiştir. Araştırma evreni, Amerikan basınından New York Times, Türk basınından ise Zaman ve Hürriyet gazetelerinin 12-26 Eylül tarihleri arasındaki 15 günlük nüshası olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda gazetelerin manşet ve birinci sayfa haberleri inceleme konusu yapılmıştır. Bazı önemli başlıkların iç sayfa haberleri de araştırmaya dâhil edilerek bu çalışmanın analiz bölümü oluşturulmuştur.

Bu araştırmada, iletişim konulu akademik araştırmalarda sıklıkla başvurulan söylem analizi yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada gazetelerin konumuzla ilgili haberlerinin söylem analizi yapılmıştır. Olaylarla ilgili olarak yayımlanan haber metinlerinin söylemsel yapısı, daha önce ifade edilen hedefler doğrultusunda ortaya konulmaya çalışılmıştır. Amacımız, seçtiğimiz yöntem ve tekniklerle araştırmanın varsayımlarını sınamaktır. Bunu yaparken de 11 Eylül saldırılarıyla ilgili New York Times, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde yer alan haberlerin nasıl sunulduğu betimlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu alıŐma, 11 Eylöl 2001 tarihinde Amerika'ya yapılan terör saldırılarının Türk ve Amerikan basınında nasıl sunulduğunu New York Times, Hürriyet ve Zaman gazetelerinin haber metinleri üzerinde nitel bir özölleme yaparak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın yöntemini söylem analizi oluşturmaktadır.

Mikhail Bakhtin ve çevresine göre söylem: "Tzvetan Todorov'un İngilizce'ye *translinguistics* kelimesiyle tercüme ettiği üst dilbilimin en önemli nesnesidir. Söylemi esas alan bu bilim söz/telaffuz araŐtırmalarına, yani günlük cümlelerin (veya metinlerin) söylenme bağlamında incelenmesine dayanır. Bu kavramsal bakış açısı, dil sistemlerinin sosyo-tarihsel boyutlarına dair incelemeleri göstergebilime bırakan ve araştırma alanlarını müstakil bir varlık olarak gördükleri dil sistemiyle sınırlandırmayı tercih eden Saussurecü dilbilimcilerin eleŐtirilmesiyle gelişmiştir. Bakhtin ve evresi, Saussurecü dilbilimcilerin stratejisini, merkezî otoritesini arttırmak ve gücünü pekiŐtirmek için genel ve millî dili zorla yaygınlaŐtırmak isteyen devletin günlük somut girişimlerinin bir toplamı olarak görmüş ve söz konusu stratejinin açık taraflarını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır" (www.ege-edebiyat.org/modules.php?name=Downloads&d_op).

Van Dijk'a göre; söylem analizi, dile ve dilin kullanımına dair teorik ve yöntemsel bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu anlamda özöllemenin konusunu oluşturan söylemler; metinler, mesajlar, konuşmalar, diyaloglar ve haberleşmeler tarafından belirlenmektedir (Dijk, 1988, s. 24). Van Dijk, haberi bir söylem olarak ele alır, çünkü haberin içinde yeniden üretildiği toplumsal formasyon ve söylemsel formasyonun sorgulanması gerekir. Haberi söylem olarak ele almak ve özöllemek, haberi hazırlandığı süreçlerden ve toplumsal yapı içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinden koparmadan incelemek demektir.

Söylem analizi metinlerin oluştuğu bağlama yönelik bir inceleme biçimidir (Kula, 2002, s. 191).

Söylem analizi, metin yapılarını incelemekle sınırlı kalmaz; anlamlar, fikirler ve ideolojiler de açığa çıkarılmaya çalışılır. Bu bilişsel yaklaşım, olay hakkında metnin sahip olmadığı fakat dil kullanıcılarının zihinsel sürecine ilişkin anlamları gösterir (Sözen, 1999, s. 42). İdeolojiler, kendilerini dil ile ifade edip biçimlendirirler. Dili kullananların seçtikleri sözcükler, sözcük öbekleri, konuşma biçimi, anlatımı ve hatta cümle kurma yetileri, söylemin oluşmasında çok büyük etken olduklarından, dilin kullanımıyla söylem oluşur (İnceoğlu ve Çomak, 2009, s. 35).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, yazılı basının terör eylemlerini nasıl haberleştirdiğini, haberleşme ve sunum aşamasında ideolojilerinin bu sürece nasıl etki ettiği ve yapılan haberlerle terörizme nasıl hizmet ettiklerini tespit etmektir.

Araştırmada istenen sonuçlara ulaşmak amacıyla:

- 1- Terör haberlerinin gazetelerin manşet ve sürmanşetten nasıl verildiği,
- 2-Yazılı basının haberleri servis etme şekline bakıldığında liderlerin söylemleri ve gazetenin ideolojik görüşü arasında güçlü bir bağ olduğunu,
- 3- 11 Eylül'ü izleyen günlerde, medyadaki egemen söylemin ne olduğu ve medyanın bu süreçte oynadığı rolün ne olduğu,
- 4- Yazılı basındaki fotoğraf-içerik bağının nasıl kurulduğu ve bu fotoğraflarda şiddetin nasıl resmedildiği araştırma konusu yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araőtırmada 11 Eylöl terör saldırıları örnek olay olarak incelenmiőtir. Bu amaçla Amerikan basınından New York Times, Türk basınından ise Hürriyet ve Zaman gazeteleri inceleme konusu yapılmıőtır. Çalışma 12-26 Eylöl 2001 tarihleri arasındaki 15 günlük manšet ve birinci sayfa haberleriyle kısıtlanmıőtır.

Sonuç bölümünde ise varsayımlarımızın sınıandığı analiz bölümüne dayanarak genel değerlendirmeler yapılmıőtı, emniyet-medya arasında terör olaylarının sunumunda yaşanan bilgi akışının eksikliğine yönelik yapılan saptamalarla ilgili çözüm önerileri bu kısımda ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR SORUNUNA KAVRAMSAL BAKIŞ

1.1. Terör Kavramı

Terör ve terörizm konusunda farklı yaklaşımların olması kavramların zihinlerde bulanıklaşmasına neden olmaktadır. Bir kişinin aynı fiilden dolayı bir ülkede özgürlük savaşçısı, kahraman, başka bir ülkede ise affedilmez suç işleyen hain olarak görülmesi, bir eylemin gerekli ya da facia olarak tanımlanması, terör ve terörizm konusunda ortak bir tanımı olanaksız hale getirmektedir (Bauthoul, 1978, s. 50-53).

Birçok ülke ve uluslararası kuruluşların da terör kavramına farklı anlamlar yüklemesi ve terörün başka eylemlerden ayrılan özelliklerinin dikkate alınıp alınmaması da kavram kargaşasına yol açmaktadır.

Walter Laqueur, terörün sağlıklı bir tanımının yapılabilmesi için terör hakkında yapılacak araştırmaların, terörün kendine has karakterine, işleyiş biçimine, siyasal tercihinin, sonuçlarına onu harekete geçiren ve ilham veren şeylere yönelerek, sorunu açık ve anlaşılır olarak ortaya koyması gerektiğini savunurken, aslında terörün tanımlanmasında yaşanan sıkıntılara da atıf yapmaktadır (aktaran: Güzel, 2002, s. 95).

Günümüzde yazarlar, akademisyenler ve devletler tarafından terörün birçok tanımı yapılmasına rağmen, ne uluslararası platformlarda ne de Türkiye’de terörün tanımı ve kapsamı konusunda görüş birliği yoktur (Tacar, 1999, s. 30). Bunun da

birçok sebebi vardır: Her ülke kendi siyasi çıkarlarına göre tanımlama yapmaktadır. Terörizm üzerine araştırma yapanların ideolojilerine ve konumlarına göre değişik terör olaylarını "meşrulaştırma ve gayri meşrulaştırma" çabaları ve terörizmin çok yönlü ve karmaşık yapısı, konunun genel kabul gören bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır (Schlesinger, 1993 ,s. 32).

Terör kelimesi, Fransızca köklü olup, dilimizdeki karşılığı dehşet, yıldırma ve korkutmadır. Günümüzde çok kullanılan bir kavram olmasına rağmen terörün yerleşmiş bir tanımı yoktur. Değişik açılardan değişik tanımlar elde etmek mümkündür. Diğer ülkeler açısından da üzerinde tam olarak uyuşulmuş bir tanıma rastlanamaz. Çünkü siyasal rejim farklılıkları nedeniyle değişik düşüncelerden hareket edilmekte ve değişik tanımlar ortaya çıkmaktadır. Özetle "Terör, insanları yıldırma, sindirme yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit etme eylemidir" (Kuyaksil, 2004, s. 94).

12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda ise terör:

Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlama ışığında terörü; "Bir örgüte ait kişi veya kişiler tarafından, her türlü silah ve aletlerle, baskı, cebir, şiddet uygulayarak, yıldırma, sindirme, korkutma yöntemlerinden birini kullanarak, belli bir düşünceyi, davranışı kabul ettirmek, anayasal, hukuki, sosyal, ekonomik ve siyasal sistemleri değiştirmek için başvuru şiddet eylemleridir şeklinde tanımlayabiliriz" (Küçükkaya, 2004 s. 34). Terör örgütleri eylem yaptığı ülkelerdeki

sistemleri değiştirmek için her türlü eylemi mubah görmekte ve her türlü alet ve silahla amaçlarını eylemlerle gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

İngiltere Terörle Mücadele Kanunu'nda terör; "siyasi kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması maksadıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyettir." şeklinde tanımlanmaktadır (Alkan, 2002, s. 13).

Fransız Terörle Mücadele Kanunu'nda "baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması maksadıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyet olarak" terör tanımlanmaktadır (Alkan, 2002, s. 13).

Türkiye, İngiltere ve Fransa Terörle Mücadele Kanunlarına bakıldığında terör; baskı, tehdit yıldırma vb. yöntemlerle kamu düzeninin bozulması amacıyla yapılan ve devlet otoritesini yıkmayı amaçlayan eylemler olduğu noktasında, üç ülke kanunu da benzer tanımlamalarda bulunmuştur.

İoanna Kuçuradi terörü şu şekilde tanımlıyor:

Terör, örgütlü bir grubun, psikolojik baskı yoluyla siyasal/ideolojik isteklerini dolaylı olarak kabul ettirmek için; bu isteklerinin gerçekleşmesine engel oluşturduğunu düşündüğü kimseleri korkutmak, yıldırma ya da saf dışı etmek için; veya doğrudan doğruya öç almak için, sistematik bir biçimde gerçekleştirdiği ya da gerçekleştirmekle tehdit ettiği, bazı insan haklarını çiğneyen ya da kamu veya özel mülke önemli sayılabilecek zararlar veren şiddet eylemleridir (Kuçuradi, 2007, s. 51).

Bu tanım görüldüğü gibi oldukça kapsamlıdır. Tanımı şöyle çözümlerabiliriz:

- Terör eylemi örgütlü bir grubun işidir.
- Eylemde psikolojik baskı söz konusudur.
- Engel olduğu düşünölen insanları korkutmak, yıldırma, öç almak hedeflenmektedir.
- Başta yaşama hakkı ve güven içinde yaşama hakkı olmak üzere, insan hakları çiğnenmektedir.
- Kamuya ve/veya özel mülke zarar verilmektedir. Bu belirlemelere birkaç noktayı daha ekleyebiliriz:
- Şu son yıllarda terör, teknolojinin olanaklarını da kullanarak neredeyse tümöyle küreselleşmiştir. Bu nokta, örgütlerin küreselleşmesiyle doğrudan bağlantılıdır.
- Terör eylemlerini özellikle kendine yönelik şiddet çerçevesinde gerçekleştiren canlı bombalar, dünyanın farklı bölgelerinde yetiştirilmekte,

özel olarak eğitilmekte ve yine dünyanın başka bir bölgesinde terör eylemi gerçekleştirmektedirler. Bütün bu eylemler bazen çok kısa sürede gerçekleştirilmektedir; çünkü bu kişiler iletişim teknolojisinin olanaklarını amaçları için yetkin bir biçimde kullanabilmektedirler.

- *Canlı bombaların kendilerine yönelik şiddeti, intihar saldırısı yoluyla en uç boyutta gerçekleştirmeleri, üzerinde titizlikle durulması gereken bir noktadır. Böyle bir eylemde kişi, hem kendine yönelik hem de başka masum insanlara yönelik insan hakları ihlalini gerçekleştirmektedir.*
- *Bu kişiler özel olarak “eğitilmiş” kişilerdir.*
- *Bu insanlar kesinlikle özne değildirler; çünkü tümüyle edilginleştirilmişlerdir, robotlaştırılmışlardır; yüzleri silinmiştir (Çotuksöken, 2010, s. 167).*

Terör akla uymayan hareketler değil, zayıf olan bir psikolojik örgütlenmenin kendinden daha güçlü politik örgütlenmeye taleplerini dayatmak için, bir mantık çerçevesinde geliştirdiği şiddet olaylarının bütününe verdiğimiz addır. Bu anlamda terör, politik militer hareketlerin iktidara geliş için kullandığı metotlar bütünü olarak da adlandırılabilir. Özetle terör, zayıf olan politik hareketin demokratik çözüm yollarını dışlayarak, şiddet uygulamasıyla toplumsal korkuyu ve yılgınlığı, rakibin politik, askeri mağlubiyetini hedefleyen stratejidir (Avcı, 2007, s. 13). Thornton terörü; siyasal sistemlere ve politik davranışlara etki etmek amacıyla tehdit ve şiddet kullanımı gerektiren sembolik eylemler olarak tanımlamaktadır. Öyle ki terör, ne istediğini bilmeyen bir takım uyumsuzun toplumda bağdaşmayan eylemleri değil, belli bir hoşnutsuzluğun son derece mantıklı vekillerinin organizasyonu olduğu gözden kaçmayacak gerçektir (Avcı, 2007, s. 12).

Bu organizasyon öyle büyük ve güçlüdür ki terör örgütleri bu yapılanmaları sayesinde, devletler arasındaki düşmanlıkları, halklar arasındaki etnik köken ayrılıklarını, vatandaşlar arasındaki ekonomik dengesizlikleri kullanırlar ve meşruiyetlerini bu yolla kazanmaya çalışırlar.

Toplum üzerinde oluşturulmak istenen korku hükümranlılığı terör örgütlerinin eylemlerinin başlıca amaçları arasındadır. Gerçekleştirilen bu eylemlerle halk üzerinde oluşan baskı, yılgınlık bıkkınlık gibi duygularla devlete olan güven zayıflar. Terör örgütleri korkuyu egemen kılmak için özellikle kitle iletişim araçlarını kullanarak daha geniş kitlelere seslerini duyurmayı hedeflerler. 11 Eylül 2001 terör

saldırılarında İkiz Kulelere çarpan uçak görüntüleri ve kulelerin yıkılma anları tüm dünyada milyonlarca kişinin hafızasına kazınmıştır. Bu saldırılardan sonra Müslümanlar üzerindeki baskı artmış, Avrupa ve özellikle Amerika'da islamofobi hızla yükselişe geçmiştir.

Savaşa son vermek için onu anlamış olmak gerekir. Savaşı bilen, bütün insan türünü bilir” der, Proudhon (Pierre-Joseph Proudhon, 1995, s. 89). Âdemoğlu'nun en lanetli keşiflerinden biri olan terör, tarih kadar eski bir savaş biçimidir ve onunla mücadelede, başlı başına bir savaş içeriğidir. Yıkıcı, yıpratıcı ve acımasız bu kör dövüşünün, tarafları, taraftarları, kurbanları, kahramanları bulunur. Herkes safını tutar ve birileri “kötülerin”, diğerleri ise “iyilerin” yanında yer alır. Türlü nedenler ve niçinlerin arasında, yaşamlar, ölümler, haklar, hukuklar, sevgiler, nefretler sorgulanır. Cevapları olmayan sorular, soruları olmayan hazır cevaplarla karşılaşılır; “terörizm kötüdür”, “başka çaremiz mi vardı?”, “ölenler masumdu”, “bizim kurbanlarımızın ne günahı vardı?”, “cezalandırılmayı hak ettiniz”, “biz zaten cezamızı çekiyorduk, sıra sizde”, “düzeni bozdunuz”, “o bizim düzenimiz değildi ki”, “nefret saçıyorsunuz”, “biz hiç sevilmedik ki” (Arıboğan, 2007, s. 15).

1.2. Terörü Doğuran Unsurlar

Terör örgütlerinin eylemleri, amaçlarına ve buldukları ülkelere göre farklılıklar gösterir. Bu örgütler sahip oldukları temel ideolojiye bağlı olarak şiddet içeren eylemler yaparlar ve bu eylemlerle, temsilcileri olduğunu ileri sürdüğü halklara, mevcut rejimin veremediğini iddia ettikleri haklar için mücadele ettiklerini söylerler.

Bir eyleme terör diyebilmemiz için üç ana unsurun bir arada olması gerekmektedir. *Bu unsurlar ideoloji, örgüt ve şiddettir* (Küçükaya, 2004, s. 33).

1.2.1. İdeolojik Unsur

Terör örgütlerinin en önemli özelliklerinden biri siyasal bir amaç etrafında toplanmalarıdır. Davranışlarına enerji sağlayan siyasal bir motivasyonla fikirlerini hayata geçirmek için tercih ettikleri yöntemler faaliyetlerini biçimlendirir. Savundukları fikirlerin mevcut yönetimle uyuşmamasından dolayı terörü araç olarak kullanarak kendi fikirlerinin hayata geçirilmesi veya siyasal ideolojilerinin mevcut yönetime hükmetmesi için faaliyetlerde bulunurlar. İdeoloji terör örgütlerinin rehberidir. Örgütlerin eylemleri, gruba üye temin etme yöntemleri, şiddet kampanyalarında işleyecekleri konular, finansal kaynakların kullanımı genellikle bu unsura göre şekillenmektedir (The International Association Of Chief Of Police, Terörist suçların Soruşturmasına Analitik Yaklaşımlar, An IACP Training Program, Maryland, s. 1).

Felsefi bir kavram olarak bakıldığında dünya görüşü; evrene, dünyaya, insana ve topluma, insanın toplum ve dünyayla ilişkilerine değin düşünce ve anlayışlar bütünüdür. Dünya görüşünden farklı olarak ideoloji, “Nasıl yaşamak gerekir”, “İdeal toplum hangisidir”, “İyi ve kötü hangisidir” gibi hususlarla ilgilenmekte, insanlara bir hareket tarzı sunmaktadır. Pamela Shoemaker ve Stephen D.Reese, “İdeolojinin Medya içeriği Üzerindeki Etkisi” adlı makalesinde ideoloji: “toplumda birleştirici ve bütünleştirici bir güç olarak hizmet eden simgesel bir mekanizma” olarak tanımlanmaktadır (İrvan, 2002, s. 127). Bu analize göre ideoloji; toplumun kanaatlerini, yaşayışlarını, tutumlarını, toplumsal tasarımlarını denetleyen, aynı zamanda toplumu bir arada tutan dünya görüşü, mekanizma olarak da tanımlanabilmektedir.

Raymond Williams ideolojiyi, iyi bir dünya görüşü ya da bir sınıf bakışı olarak soyutlanabilecek, göreceli olarak biçimsel ve eklemlenmiş anlamlar, değerler ve

inançlar sistemi olarak tanımlar. Samuel Becker'e göre ideoloji dünyayı ve kendimizi algılama biçimimizi yönetir; doğal ya da aşikâr diye gördüklerimizi denetler. "İdeoloji dünyayı görmemize aracılık eden, eylemlerimizi ona uydurduğumuz bütünleşmiş bir gönderme çerçeveleri dizgesidir" (İrvan, 2002, s. 28).

Terörizmin üç temel unsurundan bir olan İdeoloji "beşer hayatı yahut kültürü hakkında sistematik fikirler yekunu, bir ferdin veya grubun düşünme karakteristiklerinin muhtevası veya sosyo-politik bir program meydana getiren iddia, teori ve gayenin bir araya gelmesi" (Turhal, 1969, s. 100-101) şeklinde tanımlandığı gibi "sistematik bir fikir yapısı veya anlatısı olarak ya da gerçekleri olduğu gibi yansıtmayan bir fikir yapısı" (Mardin, 1992, s. 13-14) olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde terör örgütlerinin dayandığı başlıca ideolojiler arasında;

- Marksist-Leninist ideoloji (Komünizm)
- Milliyet (etnik) kaynaklı ideoloji (Faşizm, Kürtçülük, Ermeni Milliyetçiliği gibi)
- Dini kaynaklı ideoloji gibi farklı kaynakları temel alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini veya bölünen topraklar üzerinde yeni bir devlet kurmayı amaçlayan ideolojiler yer almaktadır (<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm2.htm>).

Terör örgütlerinin kendilerine rehber edindiği ideolojik unsur, hareket noktasını oluşturmaktadır. Terör örgütleri verdikleri siyasi eğitimle, üyelerine ideolojilerini empoze etmektedirler. Bu eğitimle örgüt üyelerinin örgüte bağlılıkları artmakta ve ideolojik alt yapıları gelişmektedir.

11 Eylül 2001 terör saldırılarını gerçekleştiren El-Kaide terör örgütünün ideolojisi ise Selefi/Vehhabi ideolojidir. Dini kaynaklı olan ve radikal İslam'ın en aşırı yorumuna dayanan bu ideoloji, örgütün eylemlerinin dayanağını oluşturmaktadır. Mısır'da Abdülaziz Üniversitesi'nde ideolojik altyapısı şekillenen ve gelişen Usame

Bin Laden, Afganistan-Sovyetler Birliği savaşı sırasında Pakistan/Afganistan sınırında kurduğu kamplarda, örgüt üyelerini cepheye göndermeden önce ideolojik eğitim vermiştir.

1.2.2. Örgütlenme Unsuru

Kelime anlamı itibariyle örgüt: Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1988, s. 1141).

Terörle Mücadele Kanunu'na göre örgüt: İki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelir. Terörün diğer unsuru da örgütlenmedir. Örgüt; organize bir yapı içerisinde, aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefe yönelmiş kişilerden oluşur. Günümüzde terör örgütleri, çoğunlukla örgüt lideri ile ona bağlı üst düzey sorumlular ve daha alt düzeydeki bölge, il ve birim sorumlularından oluşmaktadır. Terör örgütlerinin örgütsel yapılanmalarında, illegal teşkilatlanma ve gizlilik esastır. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır. İlegal faaliyet, legal alanda öne çıkan sempatanların illegal alana kaydırılmaları ile beslenir. Böylece, operasyonlarla ortaya çıkan kadro kayıpları, yeni ve deşifre olmamış örgüt mensuplarının illegal kadrolara aktarılmasıyla giderilmeye çalışılır (www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html).

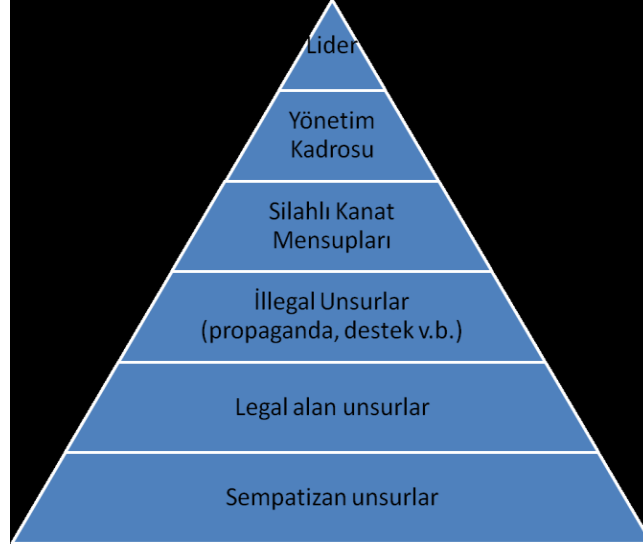
Terör örgütleri, yapılanmalarında legal ve illegal alanların birbirinden ayrılamayacağını, aksi takdirde illegal yapının dar bir faaliyet alanıyla sınırlı kalacağını, legal yapının ise geniş bir faaliyet alanına sahip, kontrol edilememesinden ve merkezin hiyerarşik yapısından uzak kalması durumunda ise sadece kendi

isteklerinin peşinden koşan sıradan bir örgüte dönüşeceğini ileri sürmektedirler (Lenin, 1997, s. 15). Buna göre terör örgütlerinin silahlı kanadıyla siyasi kanadı uyum içinde hareket etmelidirler. Çünkü silahlı gücü olmayan ve eylem yeteneği olmayan yasadışı örgütler, legal alanlarda sınırlı hareket kabiliyetine sahip olacak, bununla birlikte siyasal etkinliğe sahip olmayan örgütler ise sırf terör eylemleri yaparak amaçlarını meşru alanlarda savunma konusunda yetersiz kalacaktır.

Lenin, kurulacak bir örgütün güçlü olmasıyla birlikte, aynı zamanda tam bir gizlilik içinde çalışması gerektiğine vurgu yapmakta, gizliliğin son derece zorunlu bir şart olduğunu belirterek diğer şartların bu gizlilik şartına bağlanması zorunluluğuna değinmektedir. Ayrıca devrimci mücadelenin güçlü bir üst yönetim tarafından yönetilmediği sürece proletaryanın kendiliğinden gelen mücadelesinin hiçbir zaman gerçek bir sınıf mücadelesi olamayacağını belirtmektedir (a.g.e., s. 167, 168).

Belirli kurullarla çerçevelenen sistem içerisindeki faaliyetlerin sürdürülebilmesi için, sağlam bir örgütsel yapıya ihtiyaç vardır. Lenin, bütün şartlarda ve tüm dönemlerde, siyasi mücadelede ustalaşmış bir örgüt olmadan, azimle yürütülen ve sağlam ilklere dayanan, taktik diye adlandırılan örgütlenmiş sistemli bir hareketten söz edilemeyeceğinden bahsetmektedir (a.g.e., s. 60).

Klasik terör örgütleri aşağıda Şekil 1'de gösterildiği gibi piramit şeklinde örgütlenmektedirler. Ancak farklı örgüt tiplerinde farklı modellere de rastlamak mümkündür. Bu örgütlenme modelinde en üstte lider, ona yakın mesafede yönetim kadroları, ortada farklı faaliyet alanlarının militanları, altta legal/açık alandaki unsurlar ve en altta ise örgüte sempatican kitleler yer almaktadır (Dilmaç, 2011, s. 98).

Şekil1: Terör örgütü yapılanma piramidi (Dilmaç, 2011, s. 191).

Schmid terör örgütlerinin yapısını,

- 1) Organizatörler: politika ve stratejinin belirlendiği seviye,
- 2) Planlayıcılar: amaca yönelik planlamanın yapıldığı seviye,
- 3) Uygulayıcılar: aktif olarak eylemin gerçekleştirildiği seviye,

olarak açıklamakta ve 1 ve 2 inci seviyede olanların iyi eğitilmiş ve kompleks yapıları idare edebilecek kabiliyette olduklarını ve genelde medyanın gözünden uzak kalmaya çalıştıklarını belirtmektedir (aktaran: European Commission, 2008, s. 42).

1.2.3. Şiddet Unsuru

Şiddet, “Ölüm, yaralanma, kişilerin sindirilmesi, tehdit altına alınması veya malın gasp edilmesi, tahrip edilmesi ile sonuçlanan veya sonuçlanması niyetiyle girişilen, yasal olmayan zor kullanımı veya kullanma tehdidi” olarak açıklanmaktadır (Wilkinson, 1986, s. 23).

“Şiddet kendine, bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak yaralama, ölüm, ruhsal zedelenme, gelişim bozukluğu ya da yoksunluğa yol açabilecek ya da neden olabilecek şekilde güç kullanımı, fiziksel zorlama, ya da tehdidin, amaçlı olarak uygulanmasıdır“ (Candansayar, 2002, s. 403).

Şiddet evrensel bir olaydır, şiddet kendini doğuran hüsrana ve endişe hissini yarattığı insani durumdan ayrılmaz. Şiddeti haklı göstermek için çok kez incitmek, zarar vermek istediğimiz kişinin yaptığı kötülüklerden ötürü cezalandırılması gerektiği veya bize zarar verebilecekleri veya vermek istedikleri için buna layık oldukları ileri sürülür. Terörü haklı göstermek içinse çok değişik bir mantık gereklidir. Kurbanlar açıkça bizi tehdit etmezler, geleneksel moral standartlarına göre masumdurlar. Bundan ötürü teröristler sıradan kavramlar ve tecrübeleri terk ederler ve normal olarak kurbanlarından kişiler diye bahsetmezler. Konuya göre kurbanlar simgeler, hayvanlar veya ahlaksız kişiler olmaktadır. Bir terörist olmak için o kişinin dünyayla ilgili özel bir tasavvuru, özel bir bilinci olmalıdır (Seyrek, 2001, s.17).

Terör örgütleri eylemlerinde hedef seçerken, sadece örgüte tehdit oluşturan ya da zarar veren kişi ya da kurumları hedef almazlar. Çoğu zaman kurbanlar masum insanlar olmaktadır. Teröristler dünyaya ait kendi bakış açılarıyla simgelere ve toplumsal değerlere zarar vererek toplumda korkuyu egemen kılmak isterler.

İdeolojileri doğrultusunda, hedeflerine ulaşmak için şiddeti önemli bir araç olarak gören terör örgütleri, silahlı propaganda yaparak, mevcut anayasal düzeni değiştirmek için şiddet içeren eylemlere başvurmaktadırlar. Şiddet ile toplumda korku, bıkkınlık ve yılgınlık duygusu oluşturarak, halkın mevcut otoriteye olan güvenini sarsmak ve kargaşa ortamı meydana getirmek hedeflenir (Aydın, 2004, s. 310).

Terör örgütleri yapılanmalarını tamamlayıp, yeterli militan sayısına ulaştıklarını düşündüklerinde, hem kendilerini tanıtmaya adına hem de dikkatleri yürüttükleri mücadele üzerine çekmek için terör eylemlerine başvururlar. Özellikle mevcut siyasi yolların kendilerini ifade etmekte yetersiz oluşu ve haklı olduklarına inandıkları davalarını duyuracak diğer yolların kapalı olması durumunda şiddet eylemlerini bir

çıkış noktası olarak görmektedirler. Crenshaw, siyasal katılım imkânlarındaki eksikliği terörün ortaya çıkışına neden olan motivasyonlar arasında göstermektedir (Crenshaw, 1981, s. 381). Bazı yazarlar, devletin yasal muhalefet alanını daralttığı ve toplumsal farklılık ifadelerine karşı yasal zora başvurduğu ölçüde, öz savunma temelinde filizlenen yasadışı şiddet hareketlerine de zemin hazırlayacağını ileri sürmektedir (İnsel, 1992, s. 39).

J. Bowyer Bell, *A Time of Terror: How Democratic Societies Respond to Revolutionary Violence* adlı kitabında devrimci terörizmin başvurduğu şiddeti (terörü) aşağıdaki başlıklar altında açıklamaktadır:

(1) *Örgütsel terör: Her devrimci örgüt iç disiplini sağlamak, örgüte sızmaları engellemek ve sorumsuz, hata yapan üyelerini cezalandırmak için şiddete başvurmaktadır. Disiplinin çok katı şekilde uygulandığı terör örgütlerinde en küçük bir hata ve verilen işlerde gevşek davranma veya zamanında yerine getirememeye şiddetle cezalandırılmaktadır. Diğer yanda sızmalara karşı oldukça şüpheli davranan terör örgütlerinin şüphe duyduklarını ölümle cezalandırmaktadırlar.*

(2) *Sadakati sağlayıcı terör: Geniş halk kitlelerinin desteğini sağlamak için başvurulan şiddet eylemleri olarak açıklanmaktadır. Terör örgütleri, halka yönelik gerçekleştirdikleri şiddet eylemleri ile örgütlerine karşı itaat edilmesini sağlamaktadırlar. Bu tür şiddet uygulamaları halkı örgütlerin propagandalarına açık hale getirmekte ve faaliyetlerine destek olunmasını temin etmektedir.*

(3) *Fonksiyonel (işlevsel) terör: Stratejik avantaj elde edebilmek için silahlı mücadele yürütme. Belirli bir bölgede veya bir alanda kontrolü elde edebilmek için şiddet uygulama bir yöntemdir.*

(4) *Manipülatif terör: Hareketin kahramanlığı üzerine yoğunlaşma ve etkilerini artırma; belirli talepleri elde edebilmek için, işgal edilen yerin tahrip edilmesi veya rehinelere öldürülmesi tehdidinde bulunma olarak açıklanmaktadır.*

(5) *Sembolik terör: Düşmanı temsil eden hedeflere yönelik eylemde bulunma (aktaran: Schmid ve Jongman, 1988, s. 50, 51).*

Bu tasnifte yer alan örgütsel terör başlığını ele aldığımızda, terör örgütleri üyelerine verdikleri cezanın diğer üyeler üzerinde de etkin olabilmesi için açık ve görünür şekilde infazı gerçekleştirmektedir. Bunun için mahkemeler oluşturmakta, yargılama yapmakta, savunma ve iddiaları dinlemekte, ceza vermekte ve cezayı infaz etmektedir. Genelde örgüte ihanet ve ajanlıkla suçladıkları mensuplarını çok vahşi şekilde öldürerek cezalandırma yoluna gitmektedirler. IRA, PKK, DHKP/C ve

Türk Hizbullah terör örgütlerinin bu tarzda gerçekleştirdiği çok sayıda eylemleri bulunmaktadır. Cezalandırma adı altında uygulanan şiddet (terör) örgüt içi korkuyu derinleştirmekte, örgüt üyelerini sorgusuz şekilde örgüte bağlamakta ve her türlü talimatı yerine getirmede kesin itaate neden olmaktadır (Avcı, 2010, s. 366).

Sadakati sağlayıcı terör başlığında ise terör örgütleri, yaptıkları eylemlerle halk desteğini arkalarına almak isterler. Bunu gerçekleştirmek için adam kaçırmaya, tehdit, işyerlerini sabote etme gibi eylemler yaparak halkı baskı altına alıp destek sağlamak isterler. Ülkemizde özellikle doğu ve güneydoğuda PKK terör örgütü bu çerçevede örgüte militan kazandırmak, lojistik destek sağlamak, halkı emniyet birimleriyle karşı karşıya getirmek amaçlı sürekli eylemler yapmaktadır. El-Kaide, Hizbullah gibi terör örgütleri ise örgüte destek sağlama noktasında PKK terör örgütünden farklılık göstermektedir. Dini motifli terör örgütlerinde katılım ve destek tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Dini inanıştaki cihat, cennet, cehennem, ahiret gibi kavramlar dini temel alan örgütlere, özellikle nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ülkelerden çok sayıda militan katılımı olmakta ve lojistik destek sağlanmaktadır. Afganistan'ın Sovyet Rusya'ya karşı verdiği mücadelede Afganistan'a dünyanın dört bir yanından savaşçı akını olması bunun en bariz örneğidir.

Fonksiyonel terörde silahlı mücadele ön plandadır. Belirli bir toprak parçasını ele geçirme, kontrolü sağlama ana hedeflerdendir. Manipülatif terörde ise tehdit ve şantaj, şiddetin uygulama biçimleridir. Sembolik terörde, terör örgütleri kendilerine göre düşman saydıkları ülkenin veya halkın önem verdiği, değer atfettiği sembollere saldırılarda bulunurlar. Bu semboller; dini liderler, halkın saygı duyduğu insanlar, devlet başkanları olabileceği gibi kamu kurum ve kuruluşları da olabilmektedir.

1.2.4. Şiddet Eylemlerinin Amacı

Terör örgütleri amaçlarına ulaşmak için şiddet içeren çeşitli eylemler yaparlar. Yapılan her eylem bir amaca yöneliktir. Eylem şekli ve hedef seçimi istenen amaca paralel tespit edilir. Crenshaw terör eylemlerinin tipolojisini belirlediği

çalışmasında terör eylemlerinin nedenlerini ve hedef alınan kitlede oluşturulmak istenen tepkileri aşağıdaki tabloda yer verilen şekilde belirlemektedir: (aktaran: Schmid ve Jongman, 1988, s. 52).

Eylem Nedeni	Hedef Kitle	Beklenen Tepki
Moral verme	Sempatizanlar	Coşku, heyecan
Reklam, propaganda	Geniş kitleler	Merak uyandırma
Zihin karıştırma	Geniş kitleler	Endişe
Bertaraf etme	Kurban ve belirlenen grup	Umutsuzluğa sevk etme ve hareketsizlik
Provokasyon	Belirlenen grup	Korku

Şekil 2: Terör Eylemlerinin Tipolojisi

Aynı tasnifi yapan Thornton ise eylem nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır: Örgüt sempatanlarına ve üyelerine moral kazandırmak, örgütün amaçlarını ve hedeflerini ilan etmeye yönelik propaganda yapmak, halk üzerinde, kendilerini korumakla görevli olanların artık koruyamadığı duygusunu oluşturmak, yalnız ve güvensiz hissettirerek zihinleri karıştırmak, muhalif güçleri saf dışı bırakmak, fiziken ortadan kaldırmaya yönelik, ne zaman eylem hedefi olacakları duygusunu oluşturan bertaraf etmek, teröristlerle mücadelede normal yasal yolların dışına çıkılarak güvenlik önlemlerinin aşırı seviyeye çıkmasını ve uç tedbirlerin uygulamaya konulmasını sağlamaya yönelik provokasyon (Thornton, 1964, s. 82-87).

Thornton'a göre terör örgütleri, halkta devletin kendilerini koruyamadığı hissi oluşturmak, örgüt üyelerine ve sempatanlarına moral motivasyon sağlamak,

güvenlik güçlerinin olağanüstü hal, sıkıyönetim gibi olağanüstü tedbirler almasını sağlamak amacıyla provokasyon yapmak amacıyla eylemler yapmaktadırlar.

1.3. Terörizm Kavramı

Terörizm, zaman içerisinde değişim ve çeşitlilik göstermiştir. İlk örneklerinden günümüze kadar geçen süre içerisinde terörizm, dini ve kültürel özellikler, başta etnik farklılaşma olmak üzere sosyal yapı, siyasal ve ekonomik ilişkiler gibi birçok faktörün bir tezahürü olarak, ortaya çıktığı topluma göre farklılık göstermiştir. Bu nedenle, dönemselsel olarak terörizm çalışmaları da farklılık göstermiş, bu konudaki yorum ve algılamalar döneme egemen olan düşünce akımları ve uluslararası konjonktürden etkilenmiştir. Dolayısıyla, terörizmin pek çok tezahürünün hepsini tek bir teoriyle açıklamak mümkün olmamakta, tek eksenli indirgemeci yaklaşımlar da ya fazlasıyla muğlak ya da yanıltıcı olmaktadır. Zaten her örnek ve uygulamasında ortak bir takım özelliklere rağmen; her örneğe uygun, değişmez tek bir terörizm yoktur, terörizmler vardır. Bu nedenle de, global ya da bölgesel nitelikli 19 civarı uluslararası sözleşme olmasına rağmen, hala standart bir tanımı yapılamamıştır. Terörizmi ifade etme amaçlı akademik ya da günlük spesifik tanımlamalar, birtakım paradoksları bünyesinde barındırdığından dolayı daima birtakım itirazlara sebep olmakta ve dolayısıyla kusurlu addedilmektedir. Çünkü gerçeklik, şartlara bağlı olarak herhangi bir genellemeden daha zengin ve daha karmaşık olabilmekte, bu da farklılık yaratmaktadır. Bununla birlikte, terörizmin net bir tanımının olmadığı varsayımı kabul edilse dahi, bu durumun irdelenmeye elverişli olmadığı anlamına gelmez. Zira yıllardır dünya gündeminde olan birçok kavramın tanımlamasında bir uzlaşma olmamasına rağmen, birçok kavramsal temelli uygulamalara ve bunlara ilişkin çalışmalara günlük hayatımızda hemen her gün rastlamaktayız (Beşe, 2002, s. XX).

Terörizmle mücadelede en büyük engel, uluslararası hukuk biliminde olduğu gibi devletler arasında da terörizmin genel kabul görmüş bir tanımının olmamasıdır. Sınırın bir tarafında suçlu olarak nitelendirilen bir saik, sınırın diğer tarafına geçtiğinde ulusal kurtuluş savaşçısı olarak görülmektedir (Başeren, 2001, s. 195–224). Hamide Zafer *Sosyolojik Boyutuyla Terörizm* adlı kitabında, terörizmin tanım sorununu şu şekilde açıklanmaktadır: “Terör, çok genel anlamıyla devlete yönelik şiddet içeren hareketler olduğundan, siyasal sistemlerdeki farklılıktan dolayı bu kavramın anlamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Nitekim terörü konu alan milletler arası çatışmalar da bunu açıkça ortaya koymaktadır. Batılı devletlere göre milletler arası terör, şahısların yabancılara karşı uyguladığı siyasi saikli, askeri olmayan şiddet kullanımı veya bir devletin menfaatlerine zarar veren veya bir devleti veya milletler arası bir teşkilatı belirli bir davranışa zorlayan şiddet uygulamasıdır. Buna karşılık üçüncü dünya devletleri, bir taraftan milli özgürlük hareketlerini ve halkların yabancı egemenliğinin her türüne karşı uyguladıkları şiddet hareketlerini terör kavramı dışına çıkarmak isterken, diğer taraftan kolonyal, ırkçı, yabancı rejimlerin baskı altındaki halklara karşı uygulamalarını devlet terörü kavramı altında terör kavramı içine sokmaya çalışmışlardır. Terörizmin birden fazla çeşidinin olması ve ahlaki ve siyasi değerlendirmelerdeki farklılıklar nedeniyle birinin terörist olarak nitelendirdiğini diğerinin ‘bağımsızlık savaşçısı’ olarak nitelendirilmesi, bu kavramın bugüne kadar objektif bir tanımının yapılmasını engellemiştir (Zafer, 1999, s. 4-5).

Uluslararası alanda devletlerarası ilişkilerin ve toplumun değişen yapısına bağlı olarak geçerli bir terörizm tanımı için şu 5 karakteristik unsurun bulunması gerektiği uzmanlarca belirtilmektedir (Beşe, 2002, s. XX):

1- Terörizm örgütlü bir grup tarafından gerçekleştirilen şiddet tehdidi ya da şiddet hareketleridir. Sonuç olarak tek bir kişinin kendi başına yaptığı bir hareket terörizm sayılmamaktadır.

2-Terörizm tanımlanmış bir düşman nezdinde ya da toplumun belli bir kesimi içinde korku yaratmayı hedefler. Korku terörizmin bir yan ürünü değil, istenen amacdır. Bu açıdan terörizm sindirme ve/veya baskının bir aracıdır.

3-Normalde politik davranışı değiştirmeye dönük bir girişim olan terörizm önceden belirlenmiş bir politik amacı gerçekleştirmek için kullanılır.

4-Terörizmin politik bir doğası olduğundan genellikle isteğe bağlıdır. Bu yüzden teröristler hedeflerini, çoğunlukla, vermek istedikleri mesaja göre dikkatli bir şekilde seçmektedir.

5- Terörizmin nihai hedefi rakiplerini yok etmek olsa da, çoğu biçimi için terör, düşmanlarının dirençlerini kırmak ve bazı taleplerini kabul ettirmeye zorlamaktır (Ersoy, 2004, s.331).

Bu beş karakteristik unsura göre terörizm, örgütlü bir grup tarafından gerçekleştirilen, toplumun belli bir kısmını hedef alan, politik bir amacı olan ve bu amacı gerçekleştirmeye yönelik eylemler bütünüdür.

ABD Savunma Bakanlığı terörizmi "uluslararası gruplar tarafından önceden tasarlanmış, politik motivasyonlu, izleyici bir kitleyi etkilemeye yönelik, sivillere ve silahsız askeri personele karşı uygulanmış Şiddet" olarak tanımlamaktadır (US Department of State, 2004, s. xii).

Ceza Hukukçusu Sulhi Dönmezer terörizmi: "şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşı tahrik etmek üzere, planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır" şeklinde tanımlanmıştır (Dönmezer, Son Havadis Gazetesi, 10. 11. 1977).

En geniş terörizm tanımlarından birisi de, İslam Konferansı Örgütü tarafından benimsenmiştir. Buna göre terörizm: saik ve kastına bakılmaksızın halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaşamları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak veya çevreyi, bir kamu hizmetini veya kamu veya özel mülkü zarara maruz bırakma veya onları işgal etme veya onlara el koyma veya bir ulusal kaynağı veya uluslar arası hizmetleri tehlikeye atma ya da bağımsız devletlerin istikrar, ülke bütünlüğü, siyasal birliği veya egemenliklerini tehdit etme amacıyla bir bireysel veya toplu suç planını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmadır (Kaya, 2005, s. 10).

Terörizmi yöntem ve amaç olarak; toplumda korku, panik, yılgınlık uyandırarak düşün ve algı temelinde yön duygularını kaybetmeye itmek, yönetsel otoriteye karşı güven duygusunu zafiyete uğratarak toplumu pasifize edip edilgenleştirmek, tepkisizleştirerek teslimiyete zorlamak, korunma duygularını erozyona uğratmak, zihinsel bir karmaşa ve kargaşa yaratarak doğru-yanlış kavramlarının yer değiştirmesini sağlamak, paranoid, septik, özgüvensiz, korkularına tutsak olmuş yılgın bireyler yaratarak dayatılanları sorgusuz kabule hazır 'reseptif ve pasif itaatkâr' bir topluma ulaşmak için uygulanan sistematik, süreklilik taşıyan siyasi nitelikli, yarı askerî anlamda bir 'strateji' olarak tanımlayabiliriz (Çitlioğlu, 2007, s.87).

Siyaset Bilimcisi Kim M. Wardlaw, terörizmi politik hareketler sınıfına sokmaktadır (Wardlaw, 1982, s. 9). Terörizmi politik bir olay olarak gören bir başka yazar da Thornton'dur. Thornton terörü, politik davranışlara etki yapmak amacıyla, tedhiş veya tehdit kullanımını gerektiren sembolik bir hareket şeklinde açıklamaktadır (Thornton, 1968, s. 73). Benzeri bir yaklaşımda terörizm, genellikle faillerinin davalarını normal yollardan sunabilecek politik ve askeri güce erişmeyi başaramamalarından kaynaklanan bir olgu olarak sunulmaktadır (Gunter, 1984, s. 107).

Avrupa Konseyi 11 Eylül'den sonra, genel bir terörizmin tanımını, 13 Haziran 2002'de aldığı terörizmle mücadele çerçeve kararının içine taşımıştır: Bu kararda terörist hareketler için; kişinin canına ve fiziksel bütünlüğüne yönelik saldırılar, adam kaçıрма ve rehin alma; kamu binalarına, altyapı ya da toplu ulaşım tesislerine insan hayatını tehlikeye atacak ya da büyük çaplı maddi hasara yol açacak saldırılar; uçak, gemi gibi ulaşım araçlarının işgali; silah, patlayıcı madde, nükleer, biyolojik ya da kimyasal silahların üretimi, bulundurulması sağlanması ya da kullanılması; insan hayatını tehlikeye sokacak şekilde yangın, patlama ya da sele sebep tehlikeli maddelerin kullanılması; enerji, su ve diğer temel doğal kaynakların yok edilmesine yönelik ve insan hayatını tehlikeye sokan fiiller; bu sayılan tüm fiilleri işleyeceğine dair tehdit; bir terör grubunu yönetme; bilinçli olarak terörist gruba bilgi, malzeme ya da finans sağlayarak katılma fiilleri sayılmıştır. Ancak bu hareketlerin terörist bir eylem olabilmesi için, bir devletin ya da uluslararası bir kuruluşun temel prensiplerini ciddi bir şekilde değiştirme ya da zarar verme ve toplumu yıldırmaya dair özel bir

amacın varlığı gereklidir (Vennemann, edoc.mpil.de /conference-on-terrorisim/index.cfm erişim tarihi:03.05.2004).

Terörizm, genel olarak, geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerin içerisindeki sosyal, ekonomik, kültürel vb. birçok alandaki eksikliklerin istismar edilmesine bağlı olarak; zaten var olan ya da sun'i olarak oluşması sağlanan ihtilalci fikir ve hareketlerin, belirli bir amaç için harekete geçirilmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yeni dünya düzeni içerisinde güçlü devletlerin kendilerine alternatif oluşturacak gelişmelere meydan vermek istemeyişleri, uluslararası arenada kendi politikalarına yer arayan ülkelerin politikalarının güçlü devletler tarafından kabul görmeyişi, birtakım devletlerin hedeflerine ulaşmada terörü bir araç olarak görmelerine neden olmaktadır. Bu yönüyle terörizme bakıldığında teröre, dolaylı bölücülük yöntemlerinin kullanıldığı bir dünya iç savaşı adı verilebilir (Tamkoç, 1984, s. 66).

Ioanna Kuçuradi “*İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları*” adlı kitabında insan haklarının sürekli gündemde olduğu dünyamızda, terörizmin insan haklarını hiçe saydığını şu ifadelerle açıklamaktadır:

Terörizm, ister ülke içi ister ülke dışı kaynaklı olsun, insan haklarını hiçe sayan bir eylem biçimidir. Ne var ki İnsan haklarından bunca söz edildiği dünyamızda terörizm; bugün, niteliği ne olursa olsun elde edilmek istenen bir şeyi kabul ettirmek/yaptırmak amacıyla kullanılan bir metot olmuştur –araçları korkutma, yıldırma, dehşet salma olan bir baskı yolu. Bu yolda şiddet eylemleridir (Kuçuradi, 2007, s. 49).

Burada şu sorular ortaya çıkmaktadır. Her şiddet eylemi terör eylemi midir? Eğer her şiddet eylemi terör eylemi değilse, şiddet eylemini terör eylemi yapan ana özellikler nelerdir? Kuçuradi şiddet eylemi/terör eylemi ayırımını şu şekilde yapmaktadır: *Terör eylemlerini diğer şiddet eylemlerinden ayıran ana özellikler, kişilerarası ilişkilerde değil, örgütlerarası ilişkilerde ortaya çıkmaları; örgütlü bir grupun siyasal nitelikte olan isteklerini kabul ettirmekle ilgili olmaları; şiddet eylemlerinin yöneldiği kimselerin şahsen hedef olmamaları veya bu şiddet*

eylemlerinde zarar görenlerin rastlantısal olması, baskı yapılmak istenenler ile şiddete uğrayanların farklı olması, münferit değil de sistematik olması gibi özelliklerdir (a.g.e., s. 51).

Terörizmi fiziksel şiddetten ayıran özellik, bir örgüt tarafından organize edilmesi ve hedeflerinin kesin olmasıdır. Kitlesele şiddet ise önceden planlanmış ve kontrolsüzdür, kendiliğinden ve aniden oluşur. Rasyonel şekilde hareket edilmesi ve kesin bir programı olması şart değildir. Terörizm temel itibari ile siyasi otoriteyi zayıflatmak, devrim ya da karşı devrim hareketini başlatmaktır. Terörizmin sürekli olarak kullandığı yöntem, mevcut siyasal sistem ve hükümetin artık güvenliği sağlayamadığı ve kolaylıkla zaafa uğratabileceği, kendilerini devletten daha güçlü olduğu fikrini kitlelere işlemeye çalışmaktır (Kiter, 1989, s. 2).

Terörizm, bir ideoloji, bir doktrin ve sistematik bir fikir değildir. Terörizm bir yöntem, taktik, strateji, bir bakıma da savaş biçimidir (Yayla, 1990, s. 339). Ancak terörde fiil ani olarak ortaya konulmakla farklılaşır. Bu nedenle fiilin sembolik olması, terörizmi gerilla savaşı ve savaştan ayırır (Başeren, 2000, s. 5). Terörizm; siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır (Bozdemir, 1981, s. 526).

“Terörizm insanlık tarihinin en namert, en acımasız mücadele yöntemi. Ama sonuçta çoğunlukla güçlü olanlara, sistemi yönlendirebilme yeteneğine sahip bulunanlara karşı kullanılan bir silah. Beğensek de beğenmesek de var olan, sıkça yüzleştığımız, korktuğumuz, tiksindiğimiz bir savaş tarzı bu. Her birimiz onun hedefi haline gelebiliriz. Hiçbir ayrıcalığımız yok. Yalnızca uygun zamanda, uygun yerde bulunmamız yeterli” (Arıboğan, 2007, s. 23).

1.4. Uluslararası Terörizm

Son yıllarda yaşanan terör olayları gösteriyor ki, günümüzde terörün en önemli yanı, uluslararası nitelik kazanmasıdır. Artık teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırları ile kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Dolayısıyla teröristler, uluslararası karmaşık bağlantılarını ve modern teknolojiyi de kullanmak suretiyle, milletler arası etki yapan eylemler düzenlemektedirler (Alkan, 2000, s. 131).

Terör faaliyetlerinin ve eylemlerinin sadece bazı ülkeleri veya bölgeleri etkileyen bir husus olmaktan çıkıp, daha ileri seviyede, dünya ölçeğinde etkileri ve yansımaları olan bir faaliyet haline alması küresel terör kavramını gündeme getirmektedir. El-Kaide terör örgütü tarafından 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleştirilen ve yüzlerce insanın ölümüne neden olan terör saldırıları, dünyanın küresel terörizm olgusu ile tanışmasına neden olmuştur. Bu saldırılar sadece ABD'yi değil, dünyayı da etkilemiş ve küresel terör dalgası ile karşı karşıya bırakmıştır. Saldırıları uluslararası alanda terör kavramına yeni boyutlar ve açılımlar getirmiş ve terörizmi tehdit sıralamasının en üst sıralarına taşımıştır (European Union, 2003, s. 3). 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de başlayan küresel terör dalgası, 2002'de Endonezya/Bali'de 200'den fazla insanın ölümüne neden olmuş, 2003 yılında Türkiye/İstanbul'u vurmuş, 2004 yılında İspanya/Madrid'i sarsmış, 2005 yılında İngiltere/Londra'yı vurmuştur. El-Kaide terör örgütünün altyapısını oluşturduğu bu yıkıcı dalga, dini suistimalli terör hareketi olmakla birlikte, bir ülke/bölge ile sınırlı olmayışı, uluslararası nitelik taşıması, asimetric etkiler doğurması ve militan kadrosu açısından da çok uluslu bir yapıya sahip olması gibi nedenlerle, terörün bu yeni yüzü küresel terör olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Eylemlerin asimetric ve yıkıcı etkisine bağlı olarak terörizmin bir suç şekli olmaktan çıkıp bir savaşa dönüştüğü ileri sürülmüştür (Gale, Stephan, Radu, Michael ve Sicherman, Harvey, 2009, s. 68).

Uluslararası literatürde terörizmden anlaşılan, bir terör örgütünün sadece belirli bir ülkeyi hedef alması, sadece o ülkede faaliyet göstermesi ve sadece var olduğu ülkenin çıkarlarını hedef almasıydı. 11 Eylül saldırılarından sonra ise terörizm uluslararası alanda yeni bir boyut kazandı. Artık terör örgütleri sadece buldukları ülkelerde değil aynı ideolojiyi paylaşan, başka ülkelerdeki terörist örgütlerle bağlantıya geçerek çok uluslu bir yapı kazandılar. Bu karmaşık yapıları sayesinde dünyanın birçok yerinde eylem yapma kabiliyeti kazandılar.

İKİNCİ BÖLÜM

USAME BİN LADEN VE EL-KAİDE

2.1. El-Kaide Terör Örgütü

El-Kaide'nin kökleri soğuk savaşta yatmaktadır.1980lerin sonunda ABD, Suudi Arabistan ve Avrupalı devletlerin yönettiği, Sovyetlerin Afganistan'ı işgaline karşı verilen mücadele sırasında ortaya çıkmıştır. Bu zamandan getirdiği faaliyet yapılanmaları temelinde, faaliyetleriyle gerçekten küresel hale gelen, konvansiyonel olmayan savaşın ilk uygulayıcısı olmuştur. El-Kaide Latin Amerika'dan Japonya'ya kadar ve bu ikisi arasındaki bütün kıtalarda faaliyet gösterebilen, ilk çok uluslu terör örgütüdür. 1970-1980'li yıllardaki terör örgütlerinin aksine, El-Kaide bölgesel bir alanda hareket etmez; faaliyetleri gibi destek çevresi de küreseldir. Kuvvetleri küreselleşmeye direnmek yerine çağdaş İslamcı gruplar tarafından kullanılarak sürekli olarak dünya çapında yeni üsler ve yeni hedefler aramaktadır (Gunaratna, 2002, s. 11).

Bin Laden ve El-Kaide, modern İslamcı militanlık diye andığımız kapsamlı hareketin köktenci, aşırı bir ucunda yer alırlar. Şikâyetleri siyasidir, ancak dini terimlerle, dini bir dünya kavrayışına göndermelerle dile getirilir. Hareketin kökeninde; toplumsal, ekonomik ve siyasi yetersizlik vardır (Burke, 2004, s. 6).

El-Kaidenin analizine başlamadan önce kelimenin kökenine bakmakta fayda vardır; Kelimenin kendisi önemlidir. 'El-Kaide' Arapça, kaf-ayn-dal kökünden gelir(ka'id). Kamp ya da ev gibi merkez alınan bir mekân, bir üs anlamına gelebileceği gibi, evin altındaki temel anlamına da gelebilir. Bir sütunu destekleyen tabanı da anlatabilir; kural, ilke, akide, formül, yöntem ya da izlek anlamına da gelebilir (Burke, 2004, s. 10).

1980'li yıllarda El-Kaide sözcüğü bir örgüt isminden öte bir merkez, toplanma yeri olarak kullanılıyordu. Çünkü bu yıllarda Afganistan'ın Rusya'yla savaşında dünyanın dört bir yanından Müslüman savaşçılar Afganistan'a akın ediyor ve burada askeri eğitim aldıktan sonra savaşa katılıyorlardı. İşte bu yüzden Afganistan'da birçok askeri üs ve merkez vardı. El-Kaide sözcüğü de o yıllarda bir toplanma merkezi, toplanma kampı vb. anlamında kullanılıyordu.

Peki, El-Kaide nedir? En bilgili Batılılar bile, El-Kaide'nin onlara göre nasıl bir şey olduğu sorusunu, 10 yıl önce Suudi Arabistanlı çok zengin bağınaz bir dincinin kurduğu, hemen her kentte, her ülkede, her kıtada liderleri Usame Bin Laden'in emirlerini yerine getirmeye, öldürmeye ve davalarını sürdürmeye hazır bir halde izleyip bekleyen on binlerce eğitilmiş ve hevesli adamdan oluşan, son derece güçlü bir ağa dönüşmüş terörist bir örgütü tanımlayarak yanıtlıyor (Burke, 2004, s. 9). El-Kaide'nin ideologlarından Abdullah Azzam, 1987'de 'El-Kaide' tabirini bir örgüt olarak değil, bir amaç veya taktiği anlatmak için kullanmıştır; Her ilkenin, kendisini ileriye taşıyacak, ağır görevler üstlenip büyük fedakârlıklara katlanacak bir muhafıza gereksinimi vardır. Dünyevi ya da ilahi bir tek ideoloji yoktur ki, zafere ulaşmak için sahip olduklarının hepsinden vazgeçecek bir muhafıza gereksinim duymasın. O, bu sarp, sonu gelmez, zorlu yolda bayrağı en önde taşır; ta ki gerçek hayatta amacına ulaşana dek. Allah onun bunu başarmasını ve kendini göstermesini buyurmuştur. Bu muhafız; beklenen, özlenen toplumun güçlü temelini (El-Kaide El-Sulbah) oluşturur (Gunaratna, 2002, s. 3).

ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın 1995 tarihli, Küresel Terörizm Modelleri (Patterns of Global Terrorism) başlıklı raporunda, "bireyler ve grupların desteklediği terörist eylemlerin (artık) devlet destekli terörü gölgede bıraktığı" belirtiliyor. Raporda şöyle deniyor: Bu teröristlerin bazıları gevşek örgütlenmeler içerisinde, bazıları da grupları temsil etmektedir. İslam adına hareket ettiklerini iddia ediyor ve giderek küresel çapta faaliyet gösteriyor. Bu uluslararası alanda faaliyet gösteren bu

teröristler, modern iletişim ve ulaşım olanaklarından yararlanıyor, küresel kaynaklara ve mali desteğe sahip, modern patlayıcılar ve silahlar hakkında bilgili; onları izlemek ve yasaklamak, eski oturmuş grupların ya da devletlerin desteklediği grupların üyelerini izlemek ve yasaklamaktan daha zor (Burke, 2004, s. 13). ABD Dış İşleri Bakanlığı'nın bu raporuna göre, bireylerin ya da aynı ideoloji etrafında toplanmış grupların terör eylemleri; devlet destekli terörden daha tehlikeli, izlenmesi ve kontrol edilmesi daha zor bir hal almıştır. Bu rapordaki bir diğer tespit ise bu grupların İslam adına hareket ettiği ve dünya çapında çok büyük ekonomik desteğe sahip olduklarıdır.

ABD Dışişleri Bakanlığı 'El-Kaide' terimini ilk kez 1997'de 1998'in ilk aylarında yayınlanmak üzere hazırlanan bir raporda kullanır. Raporda 'El-Kaide' , örgütlü bir grup olarak değil, yine doğru bir biçimde çoğunlukla benzer görüşleri taşıyan Sünni aşırıların yer aldığı 'eylemsel bir merkez' olarak tanımlanır (a.g.e., s. 14). El-Kaide tabiri, FBI'nın 1998'de Afrika'daki ABD Büyükelçiliklerini hedef alan çifte bombalamalarla ilgili başlattığı soruşturmada kullanılmıştır. Saldırıların hemen akabinde, ABD Başkanı Bill Clinton misilleme niteliğindeki füze saldırısının hedefini "Usame Bin Laden'e bağlı ya da onun desteklediği köktenci gruplar ağı" olarak tanımlamıştır. Clinton'ın El-Kaide'den değil de "Bin Laden'in Ağı"ndan bahsetmesi dikkat çekicidir (Burke, 2004, s. 14).

Bu açıdan bilindiği anlamıyla El-Kaide'yi Usame Bin Laden ile birlikte değerlendirmek gerektiğinden, öncelikle Usame Bin Laden'in hayatı ve örgütçü kimliğine bir göz atmakta yarar vardır.

2.2. Usame Bin Laden'in Hayatı

Usame Bin Laden Pakistan'ın başkenti İslamabat'ta öldürüldüğünde 55 yaşındaydı. Dünyanın birçok yerinde yüzlerce eylemden ve binlerce kişinin ölümünden sorumlu tutulmaktadır. Bin Laden'in hayatı hakkında farklı kaynaklarda

farklı açıklamalar bulmak mümkündür. Bazı kaynaklar onu mücahit, savaşçı, halk kahramanı olarak lanse etmekte; bazı kaynaklar ise katil, terörist, olarak isimlendirmektedir.

Usame Bin Laden'in annesi Hamide Aliye Ganum ne Suudi'dir, ne Vehhabi'dir. Muhammed Bin Laden'in hem yabancı hem de 10'uncu ya da 11'inci eşi olması onun aile içindeki statüsünü düşürmüştü (New Yorker, 24 Ocak 2001). Muhammed Bin Laden öldüğünde Hamide hala onunla evliydi. Bin Laden eski eşlerinin Cidde'deki sarayında yaşamasına izin verdiğinden, Muhammed'in 17. oğlu Usame de burada, büyük bir ailenin içinde altın heykeller, antika halılar ve Venedik şamdanları arasında büyüdü (New Yorker, 12 Kasım 2001).

Usame, Yemen asıllı Muhammed Bin Laden'in 51 veya 54 çocuğundan 17'ncisi olarak doğmuştur. Tam adı Usame Bin Muhammed Bin Awwad olan Usame Bin Laden 10 Mart 1957'de Riyad'da doğdu. Çok az gördüğü babası bir helikopter kazasında öldüğünde 10 yaşındaydı. Bin Laden ailesine ilişkin bilgilerin bir kısmı, Amerikan PBS televizyonunun 1998 tarihli bir programında "Bin Laden'e yakın adı gizli tutulan bir kaynak tarafından verilen, acemi bir değerlendirme yapılacak olursa bu belgenin Usame'nin çocukluğuna ilişkin çok bilgilendirici olduğu söylenebilir. "Baba, çok baskın bir kişilikti. Bütün çocuklarını bir çatı altında toplamakta ısrar etmişti" deniyor bu belgede. "Sıkı bir disiplini vardı ve bütün çocuklarını katı, dini ve toplumsal kurallara göre yetiştirmişti... Baba aynı zamanda, deniz ve çöl yolculuklarına da çıkıyordu" diye devam ediyor. "Çocuklarını yetişkin insanlar olarak görmüş onlardan genç yaşta kendilerine güven göstermelerini beklemişti" (www.pbs.org/Wqgbh/pages/frontline/shows/binladen/who/family/html). Usame Bin Laden'in 1968 ve 1969 yıllarında haftada 4 kez 1 saatlik İngilizce dersi aldığı Cidde'de Batı tarzı eğitim veren seçkin bir Suudi okulu olan El Thagh'daki öğretmenler ise, derslerinde "başarılı, zeki, dikkatli ve çalışkan" olan "utangaç, çekingen, merhametli ve kibar" bir çocuktan bahsediyor (The Times, 22 Eylül 2001).

Usame Bin Laden'in gençliğiyle ilgili olarak farklı kaynaklarda, farklı görüşler mevcuttur. Batılı kaynaklar, Laden'in liseden mezun olduğu yıllarda sık sık Beyrut'a giderek dünyevi hayatın günahkâr zevklerini tattığını söylerken, İslami kaynaklar bu iddiaların, Laden'in imajını kötülemek için uydurulduğunu savunarak reddetmekte (Mercan, 2006, s. 176) ve Usame'nin gençliğinde dahi derin bir dini bağlılığa sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Usame Bin Laden, 1974'te Cidde'de liseyi bitirdi ama kararını yurt dışındaki kardeşlerine katılmamaktan yana kullandı (Burke, 2004, s. 58). Bin Laden 'in yalnızca üç çocuğu yurtdışında eğitim görmemişti; Usame Bin Laden de onlardan birisiydi. Ağabeylerinden biri, Salim, Britanya'daki yatılı okullardan Millfield'de eğitim görmüştü. Bir diğeri, İslam üniversite eğitimini İsveç ve California'da tamamlamıştı (The Observer, 27 Ekim 2001). Usame ise Cidde'deki Abdülaziz Üniversitesi'nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gördü. Laden'in bu üniversitede mühendislik eğitimi aldığı (Kepel, 2000, s. 360) ve 1979 yılında mezun olduğu (Demirel, 2002, s. 93) bilinmektedir. Bin Laden'in mühendislik eğitimi almasının nedeni babası Muhammed Bin Laden'in çok büyük bir müteahhit olması ve özellikle İslam ülkelerinde çok büyük inşaatlar yapıyor olmasıdır.

Babalarının ölümünden sonra Bin Laden şirketlerinin başına geçen büyük ağabey Salim, Usame'nin ailenin işlerinde yararlı bir rol üstlenmesini istiyordu ve onun üniversite eğitiminin kilit unsurlarından birinin, inşaat mühendisliği olmasını sağladı (El Cezire, 10 Haziran, 1999). Usame, üniversitede ek ders olarak İslam araştırmalarını tercih etti (Kepel, 2000, s. 314). 1979'da mezun oldu. Usame üniversitede, çağdaş İslam'ın radikal koluyla tanışmış, sadık bir gençti. Cidde, özellikle de Abdülaziz Üniversitesi, Müslüman dünyanın dört bir köşesinden İslamcı muhaliflerin merkeziydi (Burke, 2004, s. 59). *Bin Laden hayatı boyunca, Arap krallıklarının geçmişteki zaferlerine atıflarla dolu ateşli nutuklar dinlemişti. Öğretmenleri ona Selefin, onun ve bütün Müslümanların taklit etmeye çalışması*

gereken kişiler olduğunu anlatmıştı. Muhammed Kutub, Abdullah Azzam ve Abdülaziz Üniversitesi'ndeki diğer hocaları, Bin Laden'in içinde yetiştiği Selefi-Vehhabi geleneğinin dilinden, günün karmaşık siyasi ve toplumsal meselelerine ilişkin kapsamlı ve radikal çözümler sunmuşlardı (Burke, 2004, s. 68). Bin Laden ailesinin bir üyesi, Usame'nin bu dönemde sürekli okuyup ibadet ettiğini anlatıyor (Burke, 2004, s. 69). Muhammed Kutub'un ve Abdullah Azzam'ın bu dönemde Usame Bin Laden'in düşünce dünyası üzerinde çok büyük etkisi olmuştur. Zira Afganistan savaşında Azzam'la birlikte Bin Laden El- Kaide'nin temelini atmıştır.

1979'da, Bin Laden'in üniversiteden mezun olduğu yıl, İslam dünyası birkaç ciddi gelişmeyle sarsıldı: İsrail ve Mısır arasında barış anlaşması imzalandı, İran'da İslam Devrimi oldu, Sovyetler Afganistan'a girdi ve radikal Vehhabi bir grup Mekke'deki Büyük Cami'yi işgal etti. Bu olayların her birinin de, Bin Laden gibi insanlar üzerinde çok önemli etkileri oldu. Sedat'ın Yahudi devletiyle yaptığı barış anlaşması, Arap milliyetçi rejimlerin geri çekilmesinin bir örneğiydi. (özellikle de 1967 ve 1973'teki utanç verici yenilgilerin ardından). Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin tahttan indirilmesiyse, bu tür rejimlerle ilgili ne yapmak gerektiğini açıkça gösteriyordu; Sovyetler'in Afganistan'ı işgali ateist Batı'nın yakın bir tehlike olduğuna dikkat çekiyor, İslam'ın kutsal mabedinin şahin bir vaiz olan Cuhayman İbn Said El Uteyba ve 400 radikal tarafından kasım ayında işgal edilmesi ise Riyad'daki kraliyet ailesine yeni bir ışık tutuyordu (Burke, 2004, s. 70).

Hac mevsimi sırasında birçok Müslümanı evinde misafir eden babası sayesinde Usame, birçok İslami lider ve Müslüman din adamıyla tanışma fırsatı bulmuştur. İsrail'in Filistin üzerinde yaptığı vahşete oldukça üzüldüğü bilinen ve Filistin'e yardım etmek amacıyla birçok erkek çocuk dünyaya getirerek, hepsini bir savaşçıya dönüştürmeye karar veren Laden'in oğullarından sadece Usame savaşçı olmuştur (Esposito, 2003, s. 17-18).

Sovyetlerin, Afganistan'ı işgali üzerine, CIA tarafından işe alınan ve önce Pakistan'a ardından Peşaver'e giden Bin Laden burada, Hac mevsiminde babasıyla bir araya gelmiş şahsiyetler olmaları sebebiyle daha önceden tanıdığı birçok mücahit liderle görüşmüştür. 1979-1982 yılları arasında cihat için para ve malzeme toplayan ve 1982 yılında Afganistan'a gelerek resmen cihada katılan Bin Laden, Pakistan'dan gelen mücahitler için Peşaver'de, Beytul-Ensar adında bir konuk evi açmıştır. Askeri bir yapılanma olmayan Beytul-Ensar, cihada katılmak için gelenlerin ilk karşılaşma yeri olmuştur. Bu nedenle buraya gelen mücahitler daha sonra Gulbeddin Hikmetyar, Seyyaf ve Burhaneddin Rabbani'nin birliklerine götürülerek askeri eğitime alınmıştır. Beytul-Ensar, Abdullah Azzam'ın kurduğu MAK'la (Maktab Al-Khidamat: Afganistan-Sovyetler Birliği savaşında El-Kaide'ye yardım sağlayan örgüt) aynı dönemde kurulmuştur (Tavil, 2001, s. 125-126).

Kısa süre sonra Bin Laden, yılın sekiz ayını Afganistan'da geçirmeye, Kandahar'dan Kunar'a, Pakistan sınırı boyunca uzanan tüm cepheleri ziyaret etmeye başlamıştır. Kod adı Ebu Abdullah'tı, Abdullah'ın babası anlamına geliyordu, Abdullah, o zaman 11 yaşında olan büyük oğluydu. Bin Ladin Sayyaf, Hakkani, Yunus Halis ve Mühendis Mahmut gibi bir dizi komutanla yakın ilişkiler geliştirerek, mücahitler arasındaki bağlantılarını güçlendirdi. Bu bağlantıların gelecekte çok önem kazandığı görüldü. Siyasi düşüncesinin de olgunlaştığı gözleniyordu. 1987'de, Peşaver'deki Araplara, o yıl başlayan ilk Filistin intifadasının desteklenmesi için Amerikan mallarının boykot edilmesi gerektiğine ilişkin nutuklar atıyordu (El Cezire, 10 Haziran 1999).

Bin Laden'in görüşlerini en fazla şekillendiren ve 1987-88'de El Kaide'nin kuruluş tüzüğünü hazırlayan düşünür Dr. Abdullah Azzam'dı. Ürdün kökenli bir Filistinli, İslam fıkhi alanında doktor, "modern cihat hareketinin en etkin yorumcusu" (Ruthven, 2002, s. 202) ve Hamas'ın mimarlarından biri olan Azzam'ın, Bin Laden'in Afganistan mücahitlerine yardım eden bir örgüt olan Afgan gizli servisi kurmasında

etkisi olmuştur. Azzam ve Bin Laden, Sovyetler'in Afganistan'ı ele geçirmesine karşı verilen mücadeledeki en önemli şahsiyetlerdir. Bin Laden Aralık 1979'da Sovyetler'in Afganistan'ı işgalinden birkaç hafta sonra CIA'in kurduğu ve İngiltere, Suudi Arabistan, Çin ve başka birkaç ülkeyi de içine alan çok uluslu bir koalisyonda Sovyet karşıtı cihadın komutanları arasına katılmıştır. Azzam yıllar boyu Bin Laden'in fikir danışmanlığını yapmıştır, ancak bu ikisi stratejik konularda ayrı düşmüşlerdir. 1989'da Azzam, bir bombalamada iki oğluyla birlikte öldürülmüştür; bu suikastla Bin Laden'in ilgisi olduğu sanılmaktadır (Gunaratna, 2002, s. 17-22). Azzam, talihsiz suikasta kurban gitmesinden kısa bir süre önce Laden için, "Usame için çok üzgünüm. Cennetten gelen bir melek gibi olan bu adam, eğer bu radikallerle (Zawahiri ve Arap savaşçılar) beraber kalmaya devam ederse, akıbetinden endişe ederim." yorumunu yapmıştır (Mercan, 2006, s. 182).

"Laden, Azzam'la yollarını ayırdıktan sonra, Muhammet Atif ve Ebu Ubeyde El Banshiri isimli şahıslarla, Azzam'ın 1987 yılında iç tüzüğünü hazırladığı 'El-Kaide' örgütünü kurmuştur" (Demirel, 2004, s. 57).

El-Kaide'nin örgütsel liderliğinde Usame bin Laden'in ismi ön planda ise de, örgütün teorisi mutlak surette Azzam'a dayanmaktadır. Taktik uygulamalar Laden'in öncülüğünde şekillenmiş olmakla birlikte, militanların hareket noktalarını oluşturan vizyon ve dini öğretiler hep Azzam'ın eserlerinden esin alır. Azzam'ın, El-Kaide terörü için araladığı dinsel meşruiyet alanına işaret etmek için yalnızca aşağıdaki birkaç alıntıya bakmak yeterlidir:

Savaşa iştirak etmedikleri müddetçe, güçsüz olduklarından dolayı ne kadınların ne çocukların ne de ruhbanların kastı olarak öldürülmelerine gerek vardır. Ancak, müşriklere karışılarsa öldürülürler, çünkü onları müşrik savaşçıların arasında tek tek ayırt etmek mümkün değildir, bundan dolayı zayıfları vurmamak kast edilmeksizin müşriklere ateş açılır (Özel ve Şimşek, 1997, s.15). Yeryüzünde İlahlık taşıyan tağutlara sadece zürriyetlerinin öldürülmesi, ağaçların kesilmesi, binaların yıkılmasıyla ulaşabilmek mümkünse bunda beis yoktur. Çünkü bu, bizim için hedef olmayan ve istenmeyen bir şeye zorunlu bırakılmamızdır (Azzam, 1997, s. 9). Bizim, Müslümanları savaşa çağırmanın ve onları bu yolda teşvik etmemizin pek çok sebepleri vardır. Bunların en başta gelenleri ise şunlardır:

1-Kâfirlerin Müslümanlara hâkim olmalarını engellemek.

2-Dava yolunda hakiki erlerin azlığı.

3-Cehennem ateşinden korunmak.

4-Bir farzı eda etmek ve Rabbani bir çağrıya icabet etmek.

(Savaşı kastederek) “Küçük cihattan büyük cihada (nefisle cihada) dönüyoruz.” diye söylenen söze gelince; bunu hadis diye söylerler. Oysa bu söz batıl ve uydurulmuştur. Hadis değildir. Aslı yoktur. Bu söz cihat konusunda gelmiş olan ayet ve hadislere de muhaliftir (Azzam, 1997, s. 45-46).

Usame Bin Laden nerede ve ne zaman çekildiği belli olmayan bir videoda (<http://www.youtube.com/watch?v=zrBf-Fu75EI>), militanlarına hitaben yaptığı bir konuşmasında, Afganistan, Filistin, Irak gibi halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde, hükümetlerin kâfirlerle dost olma yolunda birbirleriyle yarış içinde olduklarını ve bu ülkelerin Beyaz Sarayın hükümlerine tabi olduklarını söylemektedir. Konuşmasının devamında Kur’an-ı Kerim’in Maide Suresi’nin 51. ve 52. Ayetlerine atıfta bulunan Bin Laden, İslam ülkelerinin Yahudi ve Hristiyanları dost edindiğini ve bu ülke halklarının zulmet altında olduğunu söyleyerek buralardaki zulümler bitene kadar mücadelelerinin devam edeceğini söylemektedir.

Bu konuşma analiz edildiğinde çok önemli iki konu ortaya çıkmaktadır. Birincisi El-Kaide’nin ideologlarından Abdullah Azzam’ın Usame Bin Laden’in pratik eylemlerinde ve ideolojisinde ne derece etkili olduğudur. Azzam’ın: “*Hristiyan ve Yahudilerle tokalaşmak caiz değildir; müşriklere ya da müşriklerin dışındaki kafirlere faydası dokunan herkes, yaşlı da olsa rahip de olsa veya savaşa katılmaya muktedir olmasa da öldürülür.*” ifadeleriyle, Bin Laden’in konuşmasında kendisine referans kabul ettiği Maide Suresinin 51. ve 52. Ayetlerinde geçen “*Ey inananlar! Yahudi ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostlarıdır. Sizden kim onları dost edinirse, kuşkusuz o da onlardandır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğunu doğruya iletmez, Onun için yüreklerinde nifak illeti olanları görürsün ki onların içine koşar dururlar ne yapalım tersine bir devrin başımıza dönmesinden korkuyoruz derler,*

me'mul ki Allah yakında o fethi veya nezdi İlâhîsinden bir emir ihsan ediverir de nefislerinde gizlediklerine pişman olurlar” ifadeleri örtüşmektedir.

İkinci konu ise Türkiye gibi nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde El-Kaide'nin gerçekleştirdiği eylemlerin gerekçelerinin bu konuşmada Laden tarafından açıklanmasıdır. Zira Laden Arap devletlerini ve Müslüman nüfusunun yoğun olduğu devletleri Hristiyan ve Yahudilerle dost olmakla suçlamakta, bu ülkelerde eziyet gören insanlar olduğunu iddia ederek, bu devlerin yapılan zulümlerin ortağı olduğunu söylemektedir. Türkiye nüfusunun %99'u Müslüman olan bir ülkedir. BM'ye üye, Avrupa Birliği üyeliği adayı, Gümrük Birliği Antlaşması'na taraf ve gerek Avrupa devletleriyle gerekse ABD ile birçok alanda ikili ve çok taraflı antlaşmalar imzalanmıştır. Bu sebeplerden Türkiye'de ve diğer Arap ülkelerinde eylemler yapılmasında bir beis yoktur. İşte bu gerekçelerle de El-Kaide terör örgütü Türkiye'de 15-20 Kasım 2003 tarihinde kanlı terör eylemleri yaparak yüzlerce insanımızın ölümüne sebep olmuştur.

El-Kaide lideri Usame Bin Laden, Cidde Üniversitesi'nde tanışıp kendisine lider/önder kabul ettiği Abdullah Azzam ile Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali sırasında Mektep El-Hidamet (Hizmet Bürosu) adlı kuruluştaki birlikte çalışmıştır. Usame Bin Laden Mektep El-Hidamet'te çalıştığı yıllarda örgüte kayıt olan gönüllüler için bilgisayar ortamında bir veri tabanı oluşturmuştur. Usame bin Laden kamplara gelen gönüllülerin listesini El-Kaide (veri tabanı) adını verdiği bir bilgisayar dosyası etrafında toplamıştır. El-Kaide'nin ismi de böyle ortaya çıkmıştır (Demirel, 2004, s. 57).

El-Kaide özde modern bir örgüttür (Gunaratna, 2002, s. 11). Modernliği sadece uydu telefonları, dizüstü bilgisayarları ve şifreli web siteleri kullanmasından kaynaklanmaz. İkiz kulelere yaptığı saldırı, El-Kaide'nin 21. Yüzyıl savaşlarının gösteri niteliğindeki karşılaşmalar olduğunu ve bu karşılaşmalarda medya

görüntüleri yayınının temel bir strateji olduğunu anladığını göstermektedir. Müslüman ülkelerden destek bulmak için uydu televizyonunu kullanması da bu stratejinin bir parçasıdır (Gray, 2004, s. 66). Yine bununla birlikte Amerika'da çeşitli hedeflere, özellikle uçaklarla intihar saldırıları düzenlenmesi ve bu hava korsanlarının uçak simülatörleriyle pilotluk ve uçuş eğitimleri almaları da modern oluşlarının bir parçasıdır.

El-Kaide'nin modern oluşu sadece iletişim teknolojilerini kullanmasından kaynaklanmaz örgütlenmesi de böyledir. El-kaide, yirminci yüzyılın devrimci partilerinin merkezi komuta yapılarından çok, uyuşturucu kartellerinin çok hücreli yapılarına ve gerçek ticari ortaklıkların düzleştirilmiş şebekelerine benzemektedir. El-Kaide sabit bir merkezi ve dünyanın her yanında aktif üyeleri olmayan küresel bir çok uluslu yapıdır (Gunaratna, 2002, s. 96).

2.3. El-Kaide Terör Örgütünün Yapılanması

El-Kaide'nin örgütsel yapılanması incelendiğinde, Usame Bin Laden'in yapılanmanın en tepesindeki isim olarak, örgütün lideri olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte Usame Bin Laden'in başkanlığını yaptığı ve Ayman El-Zawahiri ile Süleyman Ebu Geyt gibi isimlerin de katıldığı bir danışma kurulunun (üst sura) bulunduğu ifade edilmektedir. Danışma kurulu kapsamlı tartışmalar sonunda terör eylemi yapılması ve fetva verilmesi gibi örgüt açısından önemli konular hakkında hüküm vermektedir. Ayrıca danışma kuruluna bağlı olarak askeri konuların onaylandığı bir askeri komite, örgütün para ve mali işleriyle ilgilenen ticari komite, dini kuralların görüşülerek karara bağlandığı dini komite (fetva komitesi), bilgilerin basılması için oluşturulan medya komitesi ve bir seyahat bürosunun bulunduğu değerlendirilmektedir (Demirel, 2004, s. 39-40). İfade edilen üst yönetimin dışında El-Kaide örgütünün şu şekilde bir yapılanmaya sahip olduğu düşünülmektedir:

*Hücreler

*Mucahitler-Mucahit Gruplar

*Bölgesel-Yerel Örgütlenmeler

Bir bütün halinde El-Kaide'nin örgütsel yapılanmasını oluşturan bu üç yapının esnek bir nitelik taşıdığı ve birbirlerinin içine girebildikleri bilinmektedir. Günümüzde El-Kaide, dünyanın dört bir tarafında terör eylemi yapabilen örgütsel bir ağ kurmuş durumdadır. "Terör uzmanları tarafından en iyi yapılanmaya sahip örgüt olarak adlandırılan El-Kaide, çok gevşek bir ilişkiler sistemi içinde, birbirini tanımayan insanlardan" oluşmaktadır (Demirel, 2004, s. 41). El-Kaide bu esnek ve birbirini tanımayan hücrelerden oluşan yapısı sayesinde birçok ülkede halen varlığını sürdürmekte ve kurdukları örgütsel ağlarla eylemsel güçlerini kaybetmemektedirler.

El-Kaide hareketini asıl tehlikeli kılan, dayandığı ideolojidir. Örgütün yapılanma biçimi de bu tezi doğrulamaktadır. Yapılanma biçimi olarak, El-Kaide hücreleri/üyeleri birbirlerini tanımamalarına karşın, Selefi-Vehhabi ideoloji dolayısıyla ortak bir aidiyet duygusu/duyarlılığı kazanırlar. Ayrıca örgüte sürekli yeni katılımlar olmasının temelinde yine bu ideoloji bulunmaktadır. Bu bağlamda "Selefi-Vehhabi ideolojinin farklı ülkelerde/bölgelerde faaliyet gösteren El-Kaide üyeleri açısından küresel bir çatı oluşturduğu söylenebilir" (Whelan, 2006, s. 45; Burke, 2004, s. 102; Farac, 2004, s. 72). El-Kaide örgütünün ideolojisi olan Selefi-Vehhabi ideoloji İslam'ın en radikal olarak yorumlandığı ideolojidir. Bu ideolojiye göre, Kur'an'da var olan konuların olduğu gibi kabul edilmesi gerekmektedir. Bilgi temelli ve akıl yoluyla yapılan yorumlar kabul görmemekte ve her türlü modernleşme sapkınlık olarak kabul edilmektedir.

El-Kaide'nin kurucuları yerli bir geleneğin yorumcuları olduklarını iddia etmelerine rağmen, İslam'ı çağdaş Batı düşüncesinin ışığında yeniden yorumlamışlardır. Usame Bin Laden Cidde'deki Kral Abdülaziz Üniversitesinde,

radikal İslam'a herkesten daha çok katkıda bulunmuş, ideolog olan Seyyid Kutup'un kardeşi Muhammed Kutup'tan İslami araştırmalar dersleri almıştır. Muhammed Kutup bazı açılardan kardeşinden daha ılımlı olmasına rağmen, onun "Batının büyük bir manevi açlık" çektiği görüşünü paylaşıyordu. Bu inancını Usame Bin Laden'e aktardı (Ruthven, 2002, s. 199).

El-Kaide'nin Azzam tarafından işlenen ideolojisi, oldukça zıt fikirleri buluşturan bir yapıdır. Azzam devrimci öncü fikirlerini Müslüman Kardeşler ekolünün önemli akıl hocalarından Seyyid Kutub'un kardeşi Muhammed Kutub'dan almıştır. Onun rasyonalizm eleştirisi Nietzsche'den yankılar içermektedir. Modern batılı etkiler İslami temalarla birbirine karışmıştır (Gray, 2004, s. 69).

Bin Laden'in görüşleri, memleketi Suudi Arabistan'da ve daha genelde İslam dünyasındaki güçlü, süreklilik taşıyan muhalif bir gelenekten çıktı. Bin Laden 1996'dan beri, başka şeylerin yanı sıra, Amerikan birliklerinin Suudi Arabistan'dan çekilmesini, Suudi Krallığında vergi, para ve sağlık politikalarında reforma gidilmesini, Irak'a uygulanan yaptırımların son bulmasını, kendi deyişle Filistin, Çeçen ve Kaşmir halklarına zulmün son bulmasını da talep etmişti. Amerika'yı İkinci Dünya Savaşı'nda atom bombası kullandığı, hala kitle imha silahı ürettiği, insan haklarını ihlal ettiği ve İsrail'i desteklediği gerekçesiyle kınamıştı. Bin Laden'in kurmayları 2002 sonbaharının başlarında internette, açıkça onun imzasını taşıyan "Amerika'ya Mektup" başlıklı bir metin yayımlamıştı. Buna göre, Amerika'nın "gelmiş geçmiş en kötü uygarlık" olarak nitelenmesinin gerekçelerinden biri de, ABD'nin "doğal çevremizi harap eden ve onu sanayi atıklarıyla kirleten en büyük ülke olduğu" suçlamasına dayandırılmıştı. Bu mektupta, "O zaman Kyoto Anlaşmasını imzalamayı reddettiniz, böylece çocuklarımıza yaşanabilir bir dünya bırakılmayacak olsa da, bu sanayilerden kar etmeyi sürdürecektiniz" deniyordu. Bin Laden'in siyasi düşüncelerini derinden etkilemiş olan Mısırlı eylemci Ayman El Zevahiri, 2001

sonunda, “Batılı güçler”in İslam’la mücadelede benimsediği “araçları” şöyle sıralamıştı:

- 1) Birleşmiş Milletler.
- 2) Çok uluslu şirketler.
- 3) Uluslararası iletişim ve veri değişim sistemleri.
- 4) Uluslararası haber ajansları ve uydu yayını yapan TV kanalları.
- 5) Uluslararası yardım ajansları (Es-Şark Ül Avsat, 20 Aralık 2001).

Bin Laden’in söylemi İslam tarihinin bir yorumuna dayanır, gücüyle İslam dünyasının mevcut toplumsal, ekonomik ve siyasi sorunlarına oynamasından gelir. Üniversite mezunlarının işsiz olması, konut yetersizliği, toplumsal hareketliliğin kısıtlı olması ve gıda kıtlığı vs. gibi meselelerin, bir birey tarafından bir dine atıfta bulunarak açıklanması bunları dini şikâyetler ya da sorunlar yapmaz. Bu açıklama, belli bir dini dünya görüşüne atıfta bulunarak dile getirilen siyasi bir şikâyet olma niteliğini korur. Marksist-Leninist diyalektik materyalizm gibi başka söylemler de benzer bir işlev görebilirler, aslına bakarsanız bu söylemlerin görece yakın zamanlara dek de İslam dünyasında böyle bir işlevleri olmuştur. Seçkin modern tarihçilerden en az biri, El-Kaide’yi siyasi bir dinin aşırılıkçı kanadı olarak tanımlamıştır; Nazizm’in doğasını anlatmak için zaman zaman kullanılan bir terimdir bu. Modern sol kanadın, zaman zaman da sağ kanadın dili ve düşüncesinin Bin Laden, yakın çevresi ve başka birçok İslamcı radikal üzerindeki etkisi, onların kamuoyuna yaptığı açıklamalardan bellidir (Fandy, 2004, s. 191).

2.4. El-Kaide Terör Örgütünün Gerçekleştirdiği Eylemler

El-Kaide terör örgütü dünyanın birçok bölgesinde eylemler gerçekleştirmiştir ve gerçekleştirmeye de devam etmektedir. Ancak araştırmamızın konusu gereği burada 11 Eylül 2001 Amerika ve 15-20 Kasım 2003 İstanbul saldırıları incelenecektir.

2.4.1. 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları

Nedenleri, sonuçları hala tartışılıyor olsa da, şu su götürmez bir gerçektir ki 11 Eylül 2001'de ABD'de tarihinin en büyük terörist saldırıları gerçekleşmiştir. Diyebiliriz ki 11 Eylül dünya tarihinin çok önemli bir dönüm noktasıdır, 11 Eylül sıradan bir terörizm hareketi, sıradan bir dehşet olayı değildir (Davutoğlu, 2002, s. 2).

Olayın tarihsel önemi, yarattığı tahribatın büyüklüğünden ziyade, yöneldiği hedeflerin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Birisi ekonomik diğeri askeri olan bu hedefler, Batı uygarlığının sarılmaz görünen simgeleridir. Bunun yanında saldırılar sonucu sadece ikiz kuleler değil "Amerikan Kalesi" (Kongar, 2001, s. 82) 'de yıkılmıştır (Ataöv, 1981, s. 16). Tüm dünya bir anda terörizmin soğuk yüzü ile karşı karşıya kalmıştır.

11 Eylül 2001'de Amerika'da Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yönelik terörist saldırılar tarihin en büyük terörist saldırısı olarak nitelendirilmiştir. Amerikan Havayolları'na ait 11 ve 77 sefer sayılı, Birleşik Havayolları'na (United Airlines) ait 93 ve 175 sefer sayılı uçaklar teröristler tarafından kaçırılmıştır. Kaçırılan iki uçak New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne, üçüncü uçak Washington'daki Pentagon'a yöneltildi; 93 sefer sayılı dördüncü uçak ise amacına ulaşmadan Pittsburgh'un kuzeydoğusundaki Pennsylvania Somerset'te

düşmüştür. Yerel saatle 09.00'da Boston Massachusetts'ten kalkan Boston-Los Angeles seferini yapmaktayken kaçırılan Boeing 767 tipi uçak, 412 metre yüksekliğindeki 110 katlı Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey kulesine çarpmıştır. Birkaç dakika sonra da Boston'dan gelen Boeing 737 tipi bir başka uçak da Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesine çarpmıştır. İki uçağın çarpması sonucunda binalarda büyük hasar meydana gelmiştir. İkiz kuleler, patlamalar sonucunda 78 ülkeden binlerce insanı enkaz altında bırakarak iki saat içinde çökmüştür. Dünya Ticaret Merkezi'nde Tayland ve Şili devlet ofislerinin dışında 28 ülkeden 430 holdingin ofisleri bulunmaktaydı. Bu olayın hemen ardından United Airlines'a ait Boeing 767 tipi yolcu uçağının ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a çarpması sonucunda büyük bir patlama meydana gelmiştir (www.//64.21.33.164/ref/dis/o5210201.html, 1 Nisan 2003). Savunma Bakanlığı'na yapılan saldırının hemen arkasından Dışişleri Bakanlığı binasının önünde bomba yüklü bir kamyon patlatılmıştır, kısa süre sonra Washington Mall alışveriş merkezi ve ABD Kongre Binası Capitol Hill'de bombalı saldırı gerçekleşmiştir (N.B ve Javaid, 2004, s. 415-430).

Başkan George W. Bush, 15 Eylül 2001 tarihinde yaptığı konuşmasında şu açıklamalarda bulunmuştur: *"Savaşta; teröristler tarafından Amerika'ya açılan bir savaş var (Bozkurt, 2003, s. 206) ve buna cevap vereceğiz. Bunları kimlerin yaptığını bulacağız ve onları saklandıkları delikten çıkartarak adalete teslim edeceğiz"* (Başeren, 2001, s. 70).

Şimdiye dek 11 Eylül saldırılarının kesin planlamasına ilişkin yalnızca birkaç detay gün ışığına çıktı. Bir Suudi din adamının 11 Eylül'den kısa bir süre sonra Afganistan'da kaydettiği ve Amerikan hükümetinin Aralık 2001 başında yayımladığı bir tartışmada, Bin Laden, planın geniş kapsamlı amaçlarını bilse de, operasyonel ayrıntılarından haberdar olmadığını açıkça belirtir. Uçakların kulelere çarptığında vereceği hasarı hesaplamak için inşaat mühendisliği bilgisini kullandığını söyler. Bu

ifadeler, Hamburg hücreleri üyelerinden Remzi Bin El Şibh'in 2002 yazının sonlarında Karaçi'de saklandığı dönemde bir El Cezire muhabirine anlattıklarıyla örtüşmektedir (Burke, 2004, s. 291).

2.4.2. 15-20 Kasım 2003 İstanbul Saldırıları

15 Kasım 2003 günü, dört dakika aralıklarla sırasıyla Şişli Beth İsrail Sinagogu'na ve Beyoğlu Neva Şalom Sinagogu'na bomba yüklü kamyonetlerle saldırılar düzenlendi. Bu bombalama eylemlerinde eylemciler dâhil toplam 26 kişi öldü ve 303 kişi yaralandı. Saldırıların hemen ardından, merkezi Londra olan "El-Kuds El-Arabi" isimli Arapça gazetesi El-Kaide'nin İstanbul'daki saldırıları üstlendiğine dair bir elektronik posta aldıklarını duyurdular. Yapılan açıklamada El-Kaide'ye bağlı olan Şehit Ebu Hafız El Mısri Tugayı'nın olayı üstlendiği bildirildi (Milliyet, 17 Kasım 2003). Şişli ve Beyoğlu'nda gerçekleştirilen saldırıların üzerinden beş gün geçtikten sonra 20 Kasım 2003'te aynı eylem stratejisi içerisinde HSBC Bank Genel Müdürlük binasına ve İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosluğu'na saldırılar düzenlendi. Bu kez bilanço ilk saldırılara göre biraz daha kabarıktı; 28 ölü ve 450 yaralı (Hürriyet, 21 Kasım 2003).

Meydana gelen saldırılar hem seçilen bölgenin merkezi bir yerde olması bakımından, hem de seçilen hedeflerin sembolik anlamları açısından büyük önem taşıyordu. Stratejik anlama sahip bu saldırılarda verilmek istenen mesajlar, esasında yerel bir nitelik taşımaktan ziyade evrensel boyutta ve "Batı"ya yönelikti. Saldırıyı üstlenen terör örgütü, kendi internet sitesinde amaçlarının İngiliz çıkarlarına darbe vurmak olduğunu açıkça belirtiyordu (Kantarıcı, 2003, s. 42).

15-20 Kasım eylemlerini gerçekleştiren grubun tamamına yakınının, 1996-2001 yılları arasında, El-Kaide örgütünün Afganistan'daki kamplarında siyasi ve askeri eğitimden geçtikleri ve bu eğitim sürecinde cihatçı anlayışları (terör eylemleri öngören) ağır basan katı bir Selefilik anlayışını benimsedikleri, yakalanan örgüt

mensuplarının ifadelerinden anlaşılmaktadır (Arslan ve Tosunoğlu, 2004, s. 68). Eylemlerin organizasyonunun her safhasında örgütün Türkiye Emiri Habib Akdaş, istişare şurası üyeleri Gürcan Baç ve Harun İlhan bulunmuştur (Arslan ve Tosunoğlu, 2004, s. 87).

Habib Akdaş'ın, eylemler için gerekli olan 150.000 doları, 2005 yılı ağustos ayında Antalya'da İsraili turistlere yönelik eylem yapma hazırlığında iken yakalanan, El-Kaide örgütü üst düzey mensubu Louai Sakka'dan temin etmiştir (www.aksiyon.com.tr/detay/php?23411).

Terör konusu irdelenip, örnek olay olarak incelediğimiz 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren El-Kaide terör örgütü hakkında da genel olarak bilgi verildikten sonra, terörün aslında bir numaralı silahı olan medya ve bu bağlamda iletişim ve Kitle iletişimi kavramını da incelemek gerekmektedir. Terörist eylemlerin insanlara duyurulduğu zaman, terör odaklarının asıl amaçlarının gerçekleştiği fikrinden hareketle, bu eylemleri duyurma şeklinin nasıl olduğu ve nasıl olması gerektiği konusunda problemler olduğu bir gerçektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLETİŞİM KAVRAMI VE KİTLE İLETİŞİMİ

3.1. İletişim Kavramı

Latince “communis” “Türkçe ortak” sözcüğünden gelen “communication”, yani iletişim, daha çok karşılıklı bir alış, bilgi, fikir ve tutumların bir kişiden diğerine aktarılması anlamına gelmektedir. Bir başka tanımla iletişim, kişiler arasında haber alma amacı ile en ilkel işaret, resim, mektup ve bunun gibi tekniklerden en karmaşık elektronik tekniklere kadar, değişik araçların kullanılması olayıdır (Aziz, 1976, s. 1). Latince'deki anlamı, ortaklık (common) belirli bir toplumsallaşmayı ifade eden bu terim, communis kelimesinden türemiştir. Esasında Türkçe'de tam karşılığını bulamamıştır. Batı dillerindeki “communication” kelimesi iletişimi hem bireyler arasında bir süreç olarak hem de bunlar aracılığı ile toplumsal düzeyde bir süreci ifade etmek için kullanılırken Türkçedeki anlam itibari ile iletişim belirli bir ortak olma durumunu içermez (Korkmaz, 1999, s. 146).

İletişimin amaç ve işlevi, “kişiler arasında ileti alışverişiyle sağlanan bir ortaklık yaratma” olarak da tanımlanabilir. Dolayısıyla iletişim, kişilerin belirli bilgilere, düşüncelere sahip olmaları amacıyla bilgi, düşünce ve duyguların aktarılmasıdır. Böylece, belirli bir topluluk içinde benzeşme ve birlik taşıyan bir ortaklık yaratılabilecektir. Özetle iletişim, haberin, bilginin ya da en genel anlamıyla kültürün, kişi topluluklarına dağıtım olgusudur (Kaya, 1985, s. 1).

Modern toplumlarda bilginin ve iletişimin değeri sürekli artmaktadır. İnsanlar da toplumda yer edinebilmenin ve toplumsallaşmaya ayak uydurmanın bir aracı olarak iletişimi kullanmaktadır. İletişim bu anlamıyla bireylerin toplumsallaşmasının bir unsuru olarak ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar doğaları gereği ve toplumsal gruplar halinde yaşama özellikleri nedeniyle, tüm canlılar içinde iletişim olgusundan en etkin biçimde yaralanan canlı türüdür. İletişim insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için zorunlu olarak kullandıkları araçların başında gelmektedir (Mısırlı, 2004, s. 2).

İletişim mağara duvarındaki resimdir, sahnede Anouilh'un "Antigone"u, sinema perdesinde "Yurttaş Kane"dir; bazen duymak, bazen görmek, bazen de dokunmaktır. İnsan etkinliklerinin ve ilişkilerinin tümü iletişimle ilgilidir. İletişim sözcüğünün özünün, yalın bir ileti alışverişinden çok toplumsal nitelikli bir etkileşimi, değiş tokuşu ve paylaşımı içerdiği söylenebilir. Özetle iletişim, değişik katmanlarda gerçekleşen bir süreçle bireyin çevresi üzerinde etkili olma isteğidir (Zillioğlu, 1993, s. 21).

İletişim, insanın olduğu her yerde varlık gösterebilmesini, belli yer ve zamanda insanın kendisiyle ve dış dünyayla ilişki kurabilmesini ve bu ilişkileri yürütüp, geliştirebilmesini sağlayan insani bir eylemdir (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 15). Diğer bir ifadeyle, iletişim, kişinin akli ve duygularıyla çevresinden algıladığı iletileri çözümlenme ve bu iletilere göre, yeni düşünce ve davranışlar geliştirme sistemini içeren dinamik bir süreçtir (Bülbül, 2001, s. 2-3).

Türkçede uzun süre kullanılmış bulunan haberleşme sözcüğünün yerini alan iletişim kavramı, içerik olarak tüm canlılar arasındaki ilişkiyi etkileşimi kapsamaktadır. Dolayısıyla karşılıklı ilişki ve etkileşimde bulunanlar, yalnızca insanlar değildir. Ancak iletişim kavramının, özellikle bilimsel çalışma ve araştırmalarda, daha çok insanlar arası ilişki ve bu işlevi sağlayan araçlar için kullanıldığı bir gerçektir (Gökçe, 1998, s. 6).

İletişim olgusu, insanlık tarihindeki üçüncü ve gerek toplumsal gerek kültürel açıdan, belki de teknolojik açıdan en büyük devrimi simgelemektedir. İnsanların konuşmaya başladıkları tarihten günümüze kadar, iletişim teknolojilerindeki

gelişmeler, toplumsal gelişmelere uygun bir hız göstermiştir. İletişimi toplumların simgesi yapan 20. Yüzyılın sonlarında, teknolojilerin aşırı bolluğu ve uygulamaların profesyonelleşmesi, mevcut çoksesliliğe yeni çokseslilikler katmıştır (Armand ve Mattelard, 1998, s. 7).

Kişisel varlığını ve toplumsal ilişkilerini iletişimle sürdüren bireyi, öteki canlılardan ayıran özelliklerinden biri de iletişimde bulunabilme yeteneğidir. Bir araştırma sonucu kişilerin iletişim araçlarıyla ilgilenmelerinin 35 nedeni bulunmuştur. Daha sonra bu nedenler 5 ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar:

1. Bilme, anlama gibi zihinsel gereksinimler,
2. Haz ve estetik gibi duygusal gereksinimler,
3. İstikrar, güven, statü arayışı gibi kişisel bütünleşme gereksinimleri,
4. Çevre ilişkileri gibi toplumsal bütünleşme gereksinimleri,
5. Kaçış, kurtuluş, oyalanma, eğlenme gibi gerginlikten kurtulma gereksinimleridir (Yüksel, 1997, s. 95).

İletişim araçlarıyla ilgili bu sınıflandırmadaki gereksinimler, kimi zaman içiçe geçmekte, kimi zaman da birinin sebebi ötekinin sonucu olmaktadır. İstikrar, güven, statü arayışı gibi kişisel bütünleşme gereksinimlerini aslında toplumsal bütünleşme gereksinimi olan çevre ilişkileri içine almaktadır. Çevre ilişkilerinde insanlar toplumda statü arayışına girerler ve bu arayışta, kişilerarası iletişimdeki güven en baş faktörlerden biridir. Dolayısıyla statü arayışı, istikrar ve güven gereksinimi toplumsal bütünleşme gereksinimiyle aynı paralelde bulunmaktadır. Yine haz ve estetik duyguları gibi duygusal gereksinimler de oyalanma, eğlenme, kurtuluş gibi gerginlikten kurtulma gereksinimlerini kapsamaktadır.

İletişim araştırmalarında genelde iki temel okul bulunmaktadır. Birinci okul (tutucu) iletişimi, "iletilerin aktarılması, gönderilmesi, yayımlanması" olarak görür.

İleti göndericilerin nasıl kodladıkları, kodu nasıl çözümledikleri ve göndericilerin iletişim araçlarını nasıl kullandıkları üzerinde durur. Bu okulda üzerinde durulan nokta, etkinlik ve doğruluk olmuştur. İletişim, bir tarafın öteki tarafın davranışlarını istenen yönde etkileme ya da değiştirme sürecidir. İletişim iletiler yoluyla olan toplumsal ilişkidir. Bu ilişkide kişiler birbirlerinin düşüncelerini, duygularını etkileyen iletiler alıp verirler (Erdoğan ve Korkmaz, 1990, s. 51).

Bu okula göre, gönderilen ileti kodlarıyla insanlar istenen doğrultuda yönlendirilmekte veya yeni davranışlar geliştirmektedirler. Bu iletişim şeklinde, insanların kendilerine gelen kodları nasıl çözümledikleri ve bu çözümlerin nasıl kullanıldığı üzerinde durulur.

İkinci okul (değişimci) iletişimi, “anamların üretimi ve değişimi” olarak görür. Anamların üretilmesinde, iletilerin ya da metinlerin, kişilerle nasıl etkileştiği konusu, bu okulun temel ilgi alanıdır. Bu okul mensupları, ileti metinlerinin kültürler içindeki işlevleri, konuları üzerinde durur; “anlam üretme” gibi terimler kullanır ve yanlış anlamaları, iletişim sürecinin başarısızlığının mutlak bir kanıt olarak nitelendirmezler. Bu okula göre yanlış anlamalar, gönderici ve alıcı arasındaki kültür farklılıklarından kaynaklanabilir. Bu okul için iletişim araştırması, metin ve kültür araştırmasıdır ve temel araştırma yöntemi göstergebilimdir (göstergeler ve anlamlar bilimi), (Fiske, 1996, s. 55).

Bu okul ise birinci okul (tutucu) gibi iletişimi sadece verilerin kodlanması ve iletilmesi olarak görmez. İkinci okul (değişimci), iletişimi bir anlam üretimi ve bu anlamların değişimi olarak görür. Anlam üretimindeki temel faktör ise kültürdür. Çağdaş toplumlarda iletilerin anlamı kültüre göre anlam kazanır. Buna göre iletişimdeki yanlış anlaşılmalara veya iletişimsizlik kültür farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Sosyal bir varlık olan insan için iletişim, çevresiyle ilişkiler kurması, hayatını idame ettirebilmesi ve çevreyi tanınması açısından zorunlu bir süreçtir. İletişim, temelde birey veya bireylerden başka bir bireye veya bireylere bir bilgi ya da düşüncenin aktarılmasını içerir. İletişim bilgi üretme, bu bilgileri iletme ve algılama tutumlarını kapsar. İletişim kurmadaki gaye, karşı tarafa anlamlı mesajlar iletme ve iletilen bu mesaj sayesinde karşı tarafın tutum ve davranışlarında değişiklikler yaratmaktır (Tutar ve Yılmaz, 2003, s. 5). Görüldüğü gibi iletişim bu anlamıyla toplumsallaşmanın gerekli bir unsuru olarak ön plana çıkar. Toplumda belirli kişilerin belirli bir konu, duygu, düşünce hakkındaki fikirlerini toplumun diğer kesimleri ile paylaşması olarak görebileceğimiz iletişim kavramı, bu özelliği sayesinde bireylerin birbirlerinden haberdar olarak ortak bir bilgiyi paylaşmasını sağlar. İletişim kavramının bu özelliği sayesinde belirli bir bilgi, düşünce, deneyimlerin ve duyguların aktarılması aracılığıyla birlik ve ortaklık yaratılır. Kısaca ifade etmek gerekirse, bu kavram, “iletişim, bilgi, düşünce ve tutumların ortak semboller sistemi aracılığı ile kişiler veya gruplar arasında değiş tokuş edildiği bir süreci” (İçel, 1990, s. 4) ifade etmek amacıyla kullanılır.

İletişim, verici/kaynak, alıcı/hedef kitle, mesaj/ileti, kanal/araç ve feedback/geribildirim gibi beş temel öğeden oluşmakta ve bu öğelerin özelliklerine göre çeşitli türlere ayrılmaktadır. En yaygın sınıflandırmaya göre iletişim, “Kişiiçi İletişim, Kişiler arası İletişim, Örgüt içi İletişim ve Kitle İletişimi” olmak üzere dört temel gruba ayrılmaktadır (Dökmen, 2000, s. 21). Kişi İçi İletişim; bireyin kendi iç dünyasını gözlemlemesi, ihtiyaçlarının farkına varması, kendi içinde mesajlar üretmek bunları yorumlaması suretiyle gerçekleşmektedir. Kişilerarası iletişim; en az iki kişi arasında, sözlü ya da sözsüz olarak gerçekleşen mesaj üretimi, aktarımı ve yorumlanması sürecinden oluşmaktadır. Örgüt İçi İletişim; örgütlerin belli amaçlarını gerçekleştirebilmesi için örgüt faaliyetlerini iş bölümü anlayışı içerisinde koordine edebilmesi sürecini içermektedir. Kitle İletişimi ise; çeşitli türdeki iletilerin, kitle

iletişim araçları vasıtasıyla kitlelere aktarılması s¼recinden oluşmaktadır (Işık, 2008, s. 26-35).

3.1.1. İletişimin Koşulları

İletişim, toplumsallaşmanın temel oğelerinden biridir. Bu sayede kişilerarası kaynaşma ve birliktelik sağlanır, ortak duygu veya bilgi paylaşımlarıyla toplumun diğer kesimleriyle de iletişime geçilebilir. Bu sayede insan modern toplumların ağdaş bir ferdi olabilir.

Kişiler arasında bir iletişimin varlığından s¼z edebilmek için, belirli koşulların bulunması gerekir. Bunlar:

- 1) *Kişiler arasında bir ilişkinin kurulmak istenmesi, (Kişiler arasında iletişimin gerçekleşmesi için, her Şeyden ¼nce, tarafların birbirleriyle ilişki kurmak istemeleri ve bu ilişkinin niteliği konusunda bilgili olmaları gerekir).*
- 2) *Bir amacın bulunması (Kişilerarası iletişim, belirli bir amacı gerçekleştirmek için yapılır. İki kişinin iletişimi halinde, ilgililerden en az birinin gerçekleştirmek istediği bir amacı var demektir).*
- 3) *Belirli kuralların bulunması (Kişilerarası iletişimde, tarafların ¼nceden kabul ettikleri usul ve kurallar olmalıdır).*
- 4) *Rol ilişkilerinin varlığı. (Kişiler arası iletişim, bir rol ilişkileri sistemi içinde yer alır. İletişimde taraflar, birbirlerinden belirli tavır ve davranışlar beklerler. İletişim, bu karşılıklı bekleyişlerin niteliklerine g¼re biçim alır). (Milli Prod¼ktivite Merkezi Yayınları, 1974, s. 19).*

İletişimin bireyselden toplumsala doğru ¼ aşamasından bahsedilebilir:

- 1) *İlk aşama k¼¼k gruplar içinde, bireyler arasındaki iletişimler aşamasıdır. Bu iletişimlerin toplumsal boyutu, toplumda geçerli kurallara g¼re gerekleştirilmelerinden, dolayısıyla toplum yaşamının temel etkinlikleriyle ilgili olmalarından kaynaklanır.*
- 2) *İkinci aşama, bireysel iletişimlerin zamanda ve mekânda birbirlerine eklendiği, gruplar ve ¼rg¼tlerarası iletişimlerin belirlendiği aşamadır. Bu aşamada ¼rneęin, aile içindeki ilişkilerden kuşaklar arası iletişimin, toplum d¼zeni ve işleyişiyle ilgili bireysel kanaatlerden kamuoyunun ve politikaların belirlenmesi, alişveriş ilişkilerinde de pazarın oluşması s¼z konusu olmaktadır.*
- 3) *¼¼nc¼ aşama ise ikinci aşamadaki ilişkilerin bir toplumsal iletişim aracıyla –zellikle de kitle iletişim araçlarıyla- yinelenerek yaygınlaştığı aşamadır. Bu aşamada, aynı zamanda doğrudan doğruya toplumun t¼m¼n¼ hedefleyen iletişim t¼rleri bulunur (Zillioğlu, 1993, s .88).*

İletişimin bireysel, yani kişilerarası iletişimden toplumsala, yani gruplararası iletişime doğru devam eden bu s¼recinde; k¼¼k gruplar haindeki topluluklarda

kişilerarası iletişim, bu sürecin ilk boyutudur. İkinci boyut ise kişilerarası iletişimden toplumlararası iletişime geçiştir. Bu geçişle birlikte artık birey iletişim halinde olduğu topluluğun bir ferdi olarak günlük yaşamda rol üstlenmekte, gündem belirleyici olmakta ve hatta politikaların belirlenmesinde söz sahibi olmaktadır. İletişimin üçüncü ve son boyutu ise, toplumsal iletişimin kitle iletişim araçlarıyla tüm toplumlara ulaştırılması aşamasıdır.

Görüldüğü gibi iletişim bir süreci ifade eder. Bu iletişim sürecinin; iletişimin kaynağı, mesaj ve alıcı olmak üzere üç unsuru söz konusudur. Kaynak, bir futbol maçını anlatan spiker, bir dergideki başyazı veya hastasına ameliyata ilişkin prosedürü anlatan doktor olabileceği gibi (Barker, 1978, s. 3), bir kitabın yazarı, şiirin şairi, türkünün kaynak kişisi, karikatürün çizeri, haberi toplayan veya durumu tespit eden kişi de olabilir (Çolak, 2007, s. 24). Mesaj, hem alıcının hem de gönderenin anlamını algıladığı sinyal veya sembollerdir (Barker, 1978, s. 3; Çolak, 2007, s. 24). Mesaj alıcısına örnek olarak tek başına bir dinleyici, izleyici veya okuyucu verilebileceği gibi konser dinleyicileri, bir sinema salonundaki izleyiciler, belirli bir derginin abone listesi gibi geniş bir grubun üyeleri de gösterilebilir (Barker, 1978, s. 3). Mesaj türleri içerisinde, havadaki ses dalgaları, elektrik gücü, hatta sigara dumanı bile sayılabilir. Bunların hepsi başka şeyler yerine geçen sembollerdir (Barker, 1978, s. 4).

3.2. Kitle İletişimi

İnsan, diğer canlılardan farklı olarak toplumsal üretim ilişkilerine ve iş bölümüne bağlı bir biçimde kendi bireysel ve toplumsal varlığını meydana getirmektedir. Bu üretim süreci de, kaçınılmaz olarak bir dil ve iletişim ilişkisinin doğmasına neden olmaktadır. İnsanlar arasında kurulan iletişim, tarihsel ve toplumsal dinamiklere bağlı olarak çeşitli biçimler almaktadır. Bu biçimlerden bir

tanisi de 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılda geliştirilen teknolojik araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilen kitle iletişimidir (Yaylagül, 2006, s. 7).

Televizyon, radyo, gazete, duvar panoları veya sinemalar vb. bir kitlesel araçla dolayımlanan bir iletişim türü olarak da ifade edilen kitle iletişimi; kavram olarak ilk kez, 1940'ların başında Harold D. Laswell'in yaptığı siyasal erk ve propaganda üstüne yaptığı çalışmalarda kullanılmıştır. Bu terimin amacı toplumun örgütlenmesini yöneten modern koşulları belirtmek, siyasal karar alma süreçlerinde iletişim teknolojilerinin rolünü vurgulamak ve toplumsal fenomenlerin çözümlenmesinde iletişimin önemini tanınmasını sağlamaktır (Mutlu, 1995, s. 211).

Kitle iletişimi ya da günümüzdeki kullanımıyla medya iletişimi, genellikle çok farklı kesimlere hitap eden bir özellik arz eder. Kitle iletişim sürecinde mesajı alan hedef kitle homojen, tek tip özellikler gösteren bir grup değildir. Kitle iletişiminin kişilerarası iletişimden farkı, iletişim sürecinin doğasından kaynaklanmaktadır. Kitle iletişimindeki içerik, kişisel olmaktan ziyade kolektif özelliğe sahiptir (Lazar, 2001, s. 61). Kişiler arası iletişimde, ileti tek bir kişi için kodlanmakta, oysa kitle iletişiminde iletiyi alacak olan hedef kitlenin genişliği ve çeşitliliği, iletilerde kullanılacak olan çeşitli simgelerin de hedef kitle tarafından bilinen, ortak simgelerden seçilmesinin gerekliliğini arttırmaktadır (Oskay, 1999, s. 46–47).

Kitle iletişim araçları toplumu ortak fayda noktasında bilinçlendiren, farklı görüşleri topluma sunan ve siyasal iktidarı halk adına denetleyen ve halkı uyanık tutan bir gücü temsil eder. Kitle iletişim araçlarıyla belirli bir dizgeye göre hazırlanan iletiler, çok farklı kesimlere gönderilmektedirler. Dolayısıyla kişisel iletişimdeki tek bir kişi için yapılan kodlamanın yerini, kitlesel iletişimde toplumlar için yapılan kodlamalar almaktadır.

Kavram olarak kitle iletişimi iki açıdan tanımlanmaktadır. Medyalı (araçlı) iletişim ve kitleler için iletişim. Medyalı iletişimde araçlar izleyicisini seçmekte, kitleler

için iletişimde ise izleyiciler, kitleler, araçlar içinden ve arasından seçilmektedir. Ancak genel olarak kitle iletişimi, herkes için iletişim anlamında kullanılmaktadır (Rivers ve Peterson, 1971, s. 17). Kitle iletişimi denildiğinde, kitle olgusu ile iki değişik sürece gönderme yapılmaktadır. Bunlar, mesajların kitlesel üretimi ve kitlesel tüketimidir (Silberman, 1987, s. 312).

Kitle iletişiminin toplumdaki rolüne ilişkin olarak Ünsal Oskay'ın "*Düşlerimiz de Özgürlüğünü Yitirebilir*" adlı makalesi aydınlatıcı bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde yaşanmakta olunan dünyada, insanın düşleri de aslında kitle iletişim araçlarının sunduğu, benimsettiği yaşam kalıplarından öteye gidemez hale gelmiştir. Bu metinde de öncelikle insanın düşleri ile Viktoryen etik arasındaki ilişkiye değinilmektedir. Günümüz etiğinin (toplumsal yaşama ilişkin kodlar anlamında) ilk örneği olan Viktoryen etik, mutluluğu ötelemek üzerine kuruludur. İnsanın görevleri önceliklidir; görev, insanın doğasının da ötesine geçmiştir. Dolayısıyla görev için yaşanan hayatlar söz konusudur. Birey, toplumun belirlemiş olduğu doğruları gerçekleştirmek için kendi kendinin bekçisidir. Günümüzde ise "hepten irrasyonel, sınanması mümkün olmayan bir şanslı olma, gözünü açma, köşeyi dönme, kendi kuralını kendi koyma anlayışına varılmış bulunuyor" (Oskay, 2005, s. 215).

Kitle iletişimi diğer iletişim türlerinden teknolojik iletişim araçlarını kullanıldığı ve var olduğu düşünülen izleyici kitlesine ulaştığı gerekçesiyle ayrılır. Binlerce hatta milyonlarca kişiye ulaşabilen kitle iletişimi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarıyla sağlanır. Genel anlamda kitle iletişimini kitle iletişim araçları kullanılarak geniş izleyici kitlesini bilgilendirmek, eğlendirmek ya da reklâmlarda olduğu gibi ikna etmek amacıyla mesajların gönderildiği bir süreçtir. *The Media of Mass Communication* adlı kitabında John Vivian'a göre kitle iletişimi, bir süreç olarak diğer iletişim türlerine benzer. Bir mesaj oluşturulur, sonra bu mesaj ortak bir taşıyıcıyla (dil gibi) kodlanır, gönderilir ve sonuç olarak bir başkası tarafından alınarak içselleştirilir. Fakat kitle iletişiminin kuşkusuz farklı olduğu tarafları da vardır.

Milyonlarca farklı geçmişe ve ilgi alanına sahip kişiye iletilecek etkili bir mesajı oluşturmak, kişilerarası iletişim kurma becerilerinden daha farklı yetiler gerektirmektedir. Ayrıca bu mesajın başka bir deyişle iletinin hedef kitlesine ulaşması bir aracı olarak televizyon gibi bir kitle iletişim aracını gerektirdiğinden daha karmaşıktır (Vivian, 1999, s. 368–370).

McQuail, *Mass Communication Theory* başlıklı kitabında, kitle iletişiminin görevlerini beşe ayırır. Bunlar bilgilendirme, karşılıklı bağlılık sağlama, devamlılık sağlama, eğlence ve harekete geçirme görevleridir. McQuail'e göre kitle iletişim araçları toplumdaki olaylar ile ilgili toplum bireylerini bilgilendirirken, aynı zamanda güç ve çıkar ilişkilerini ortaya çıkararak toplumun gelişimine ve demokratikleşme sürecine katkıda bulunurlar. Aynı zamanda olaylar hakkında yorum yapma, fikir ve oy birliği sağlama ve kamuoyu yaratma da kitle iletişim araçlarının işlevleri arasındadır. McQuail'e göre kitle iletişim araçları, ulaştıkları kitleler üzerinde oldukça etkilidir hatta görevlerinden bir tanesi de seferberlik yaratma ve kitleleri harekete geçirebilmedir. Kültürel yönden ise iletişim araçları egemen kültürü ifade eder. Bunu yaparken alt kültürlerin de tanınması ve yeni kültürel imgelerin gelişmesini de sağlamış olurlar. Öte yandan eğlence de sağlamış olurlar (aktaran: Erdoğan ve Alemdar, 2002, s. 138).

Kitle iletişiminin; görevleri arasında sayılan bilgilendirme, özellikle siyasal iktidarın veya muhalefetin halk tarafından takip edilmesi noktasında büyük önem taşımaktadır. Seçim dönemlerinde kitle iletişim araçları, partilerin programlarını sunarak enformasyon sağlamakta ve halkın tercihte bulunmasına aracılık etmektedir.

Kitle iletişiminin amacı; birçok ülkedeki anayasada, genellikle her ülkedeki basın kanunlarında, o ülkenin özelliklerine göre yer alır. Ancak yer alış biçimi doğrudan kalkınmayla değil de, ülkenin genel çıkarları, toplumsal değerler ve kişisel

haklarla ilişkilendirilir. Bunun yanı sıra çeşitli ülkelerdeki basın ahlak yasalarında da bu konuda genel ifadeler bulunmaktadır (Mowlana ve Wilson,1989, s. 7).

3.3. Kitle İletişim Araçları

“Medya”, aslı Latince olan çoğul bir kelimedir. Tekili ise “medium” dur. Medium temelde, ara, orta gibi anlamlara gelmektedir. Toplumun tümünün ya da önemli bir bölümünün alıcı konumunda olduğu kitlelere yönelik iletişim , “kitle iletişimi”, bunu sağlayan araçlar (gazete, radyo, kitap, televizyon, sinema, dergiler, afişler, vb.) ise “kitle iletişim araçları” olarak adlandırılmaktadır. Bir başka deyişle yazılı, görüntülü ve sözlü basını kapsayan, İngilizcede “mass media” olarak tanımlanan terim, Türkçeye kitle iletişim araçları olarak çevrilmektedir (Sağnak, 1996, s. 43)

Bir toplumun kültürünü oluşturan bireylerin düşünce, değer yargıları ve inançları, sembol alışverişi yolu ile olur. Yirminci yüzyılda sembol alışverişinin tümüne yakın bir bölümü kitle iletişim araçlarıncı yapılmaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarını, “kültürün temel taşıyıcıları” olarak nitelemek mümkündür (Yumlu, 1994, s. 24-25). Kitle iletişim araçlarının kültürün temel taşıyıcıları olması sebebiyle de kültürler arası iletişim artmakta ve farklılıklar eriyerek toplumlararası anlaşmazlıklar zamanla kaybolmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının asıl fonksiyonu ve ortaya çıkış nedeni haber ve bilgi vermektir. Bu temel görevinden dolayı medya; toplumun bilmediği şeyler, görmediği yerler ve nesnelere hakkında bilgi vererek (Tokgöz, 1994, s. 37) yerel, yöresel, ulusal ve uluslararası koşul ve gelişmelerin anlaşılmasını, birey ve kitlelerin bunlara bilerek tepkide bulunmalarını sağlayabilir (Girgin, 2000, s. 34). Yani bir başka deyişle medya; ülke ve dünyada meydana gelen olayları, gelişmeleri ve değişen şartlarla ilgili bilgi vermek suretiyle ülke ve dünya sorunlarının toplum ve bireyler tarafından

öğrenilmesini, bu sorunlar konusunda toplumsal görüş oluşturulmasını sağlar (Güz, 2005, s. 14).

Kitle iletişim araçları, haber verme, eğlendirme, toplumsallaştırma gibi talepleri karşılamakla beraber, toplumun kültür birikimini kuşaktan kuşağa aktarır ve toplumsal gelişmeyi sağlar. Televizyon, gazete, dergi ve internet, toplumun kültürünü yeni kuşaklara taşıyan ve kültürel öğelerin topluma yayılması ve aktarılması işlevini gören önemli medya araçlarından (Koparan, 2007, s. 31). Bu kitle iletişim araçları toplumda yaşayan kültürel öğeleri yine toplumun gündemine sunmak suretiyle kültürel bütünleşmenin sağlanması görevini üstlenirler. Yapılacak yayınlarla sadece yaşayan kültür öğelerinin değil, aynı zamanda tarihi mirasın da korunmasına yardımcı olurlar. Ayrıca bireyin çevresini tanımasında en etkili kurum olan kitle iletişim araçları, toplumun gündemine sundukları kültürel öğelerle fertlerin toplumun ayrılmaz birer parçası haline gelmelerini sağlarlar (Güz, 2005, s. 15).

Öte yandan günümüz toplumu için kitle iletişim araçları, çok yönlü etkilerin ve vazgeçilmez alışkanlıkların merkezi haline gelmiştir. Geleneksel yapı içinde, bireylerin ve toplumların fikri oluşumlarında, davranış geliştirmelerinde, ev, aile, yakın çevre ve dini kuruluşlar etkili olmuşlardır. Günümüzde büyük aile parçalandığından, ailenin toplumu ve bireyi etkileme gücü eskiye oranla azalmıştır. Yakın çevre ilişkilerinin etkisi de, kentleşmenin ve sanayileşmenin getirdiği yapı sonucu, hemen hemen hiç kalmamıştır. Laik bir toplumda dinin söz konusu alanlarda etkisi de yok denecek kadar azdır. Bu çerçevede kitle iletişim araçları, bireyin ve toplumun bu eksikliklerini gidermek amacıyla devreye girmişler, süreç içinde de etkilerini yoğunlaştırmışlardır. Böylece insanları etkilemek ve temel eğilimlerini değiştirerek yeni bir kişilik potasında kotarmak, çağdaş kitle iletişim araçlarının olağan işlevleri arasında yer almıştır. Bu süreç, olumlu bir şekilde değerlendirilmesi halinde, ülke ekonomisinin gelişmesine katkı olarak sonuçlanabilecektir (Doğan, 1993, s. 24).

Kitle iletişim araçlarının birey ve toplum hayatını nasıl etkilediği konusunda birçok araştırma bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de eleştirel araştırmalarla yakınlıkları bulunan, sosyoloji temelli dört medya etkisi modeli şöyledir:

1. *Gündem Koyma Modeli (Agenda Setting):*

Medyanın izleyici için gündem geliştirdiği noktasından hareket eder. Gerçekten de medya ihtimal dâhilindeki geniş konular ve başlıklar dizisi içinden bazılarını seçer. Medya ne düşünmesi gerektiğini anlatmak biçiminde değil, ne hakkında düşünülmesi gerektiğini anlatmak biçiminde etkisini ortaya koymaya çalışır.

2. *Suskunluk Sarmalı Modeli (Spiral of Silence):*

Bu model, Alman medya sosyoloğu Elizabeth Noelle-Neumann tarafından geliştirilmiştir. Bu modele göre, medyanın belirli konu ve başlıkları, kamunun görüş ve tartışma alanından uzaklaştırma yeteneği, üzerinde durur. Bireylerin, toplumda çoğunluk tarafından benimsenmeyen tutumlar, inançlar ya da kanaatler benimsemekten kaçınarak, yalıtıma ya da dışlanmaya maruz kalmamaya çalıştıkları varsayımına dayanır.

3. *Bilgi Gediği Modeli (Knowledge Gap):*

Modelin temel düşüncesi şudur; kitle iletişim araçlarından yayılan enformasyon, bir toplumsal sistem içerisinde yerleşiklik kazandıkça, bu enformasyonu nüfusun daha yüksek sosyo-ekonomik statüde bulunan dilimleri, daha düşük sosyo-ekonomik statüde bulunanlardan, daha hızlı bir oranda edinme eğilimine girer ve böylece toplumsal katmanlar arasındaki bilgi gediği küçülmez, büyür.

4. *Bağımlılık Modeli (Medya Dependency):*

Bu model, Ball Rokeach ve De Fleur tarafından geliştirilmiştir. Bu modele göre; toplumlar giderek daha da karmaşıklaştıkça, bireylerde, daha geniş toplumsal dünya hakkında bilgiler edinebilmek ve kendilerine bir yönelim kazandırabilmek için, medyaya daha bağımlı hale gelirler. Birey medyadan uzak kaldığında, sanki kendini toplumdaki da soyutlanmış ve uzaklaşmış gibi hissedebilir. İnsanların giderek medyaya daha çok vakit ayırmaları onların toplumsallaşma kaygılarının bir sonucudur (Özdemir, 1998, s. 43-48).

Genel olaylarla ilgili haberler vermenin yanı sıra, insanların siyasal olaylar hakkında bilgi edinmeleri ve kanaat oluşturabilmeleri için, en çok kullanılan kaynak kitle iletişim araçlarıdır. Öte yandan, bu araçların siyasal olarak da büyük önemleri vardır. Demokrasilerde, kitlenin kendi yönetimi hakkında tercihini ve bazen onun doğrudan doğruya siyasete yönelik isteklerini öğrenmek amacıyla düzenlenmiş olan, ayrıntılı seçim mekanizmalarının tümü, kamuoyunun sesini dinlemek, ondan bilgi ve haber almak için yapılmış bir yatırım olarak kabul edilebilir (Bektaş, 1996, s. 117).

Siyasal olarak büyük öneme sahip kitle iletişim araçları kendi içinde bağımsız olabilirler fakat çoğu zaman para karşısında özgür olamamaktadır. Dolayısıyla medya, büyük partilerin seçim dönemlerinde adeta birer organı gibi yayın yapabilmektedir. Bu sayede toplumun büyük kesimine ulaşmada diğer küçük partilere oranla avantaj sağlamaktadırlar. İşte bu eşitsiz yapı dengeleri güçlünün lehine değiştirmektedir.

Kitle iletişim araçları; bir yandan özellikle siyasal mesajların özgür ve doğru olarak kitleye iletilmesi görevini üstlenirken; bir yandan da kitlenin siyasal seçkinlere duyduğu ilgiyi arttırmak, kamuoyuna fikir kanaat ve faaliyetlerini açıklamak, dolayısıyla toplumu oluşturan bireylerin etkilenmelerini sağlamak işlevini yürütürler. Modern sanayi toplumlarında kitle iletişim araçları, halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmak, yönetimin dördüncü kuvveti olmak, kriz anlarında kitleleri hızla uyarmak, bireylerin rahatlamasına ve onların boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmak, gibi çok sayıda işlevi de yerine getirirler (Bektaş, 1996, s. 118).

3.4. Haber Kavramı

Haberin tanımına ilişkin en yaygın tanımlamaya göre; haber gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyondur (Dursun, 2003, s. 63). Bütün çabalara karşın “haber” kavramının üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanımlaması yapılamamıştır. Bir başka ifadeyle evrensel olarak kullanılan bir haber tanımı bulunmamaktadır (Tokgöz, 2003, s. 187).

Daniel E. Garvey ve William Rivers de haber kavramı için kesin bir tanıma ulaşmadaki güçlüğü değişik bir bakış açısıyla tanımlamaktadır:

Genellikle en basit gibi görünen şeyler en zor tanımlananlardır. Elektronik haberle çevrelenmiş bir dünyada yaşamaktayız. Sabah kalktığımızda radyo açar haberle karşılaşırız. Kahvaltımız daha fazla haber

için televizyon eşliğinde geçer. Arabamızı sürerken kulağımız tekrar radyo haberlerine yönelir. Öğle ve akşam yemeklerinde daha fazla haber için televizyonlarımızın başına geçeriz. Birçok şehirde yirmi dört saat haber yayını yapan radyo istasyonları mevcut ve şimdi uydular yirmi dört saat kesintisiz haber yayını yapan kablolu televizyonların hizmetinde kullanılır olmaya başladı. Çevrelediğimiz bu denli çok elektronik haberle kuşkusuz elektronik haberin kesin olarak ne olduğunu söyleyebilmemiz lazım gelirken, herkesin katılacağı bir haber tanımı yapmak mümkün değildir. Bu durum ağaçların sıklığından ormanı görmemek gibi bir şeydir (Garvey ve Rivers, 1982, s. 1).

Haberin ne olduğunu tanımlamak için kötü haberin ne olduğuna bakmanın da faydası olabilir. İnal kötü haberi şöyle tanımlar: “Kötü haber; olayları bağlamından yalıtın, sorumluluğu kişiselleştiren, dili içinde egemen güç/iktidar sahiplerinin söylemlerini kuran, bireyi toplumsal sorunlara çözüm yolları bulmak için harekete geçirmek yerine, dış dünyadan korkutan ve pasif bir duruma iten haberdur. Kötü haber, güncel sorunlara ilişkin kamusal tartışmayı sınırlandıran, egemen söylemler içinde oluşan çözüm yollarını tek seçenek biçiminde sunan, var olan siyasal-ekonomik-askeri güç/iktidar sahiplerinin durum tanımlarını kültürel kodlar dolayımı ile halkın sesine dönüştüren haberdur. Kötü haber; soyut, nesnellik, tarafsızlık, yansızlık’ iddiaları adına kaynak söylemlerine bağımlı olarak üretilen, güç/iktidar sahibi kişi ve kuruluşların söylemlerini aktarırken ‘dengellik’ anlayışı ardına sığınılarak yazılan haberdur. Kötü haber, daha çok satmak ve kazanmak amacıyla bir metaya dönüşen haberdur. Kötü haber; her gün televizyonlarda izlemeye, gazetelerde okumaya alıştığımız ve kanıksadığımız haberdur” (İnal, 1996, s. 177).

İnal’ın kötü haber tanımında öne çıkan, toplumsal sorunlara karşı bireyi duyarsız hale getiren ve pasifize eden, güç ve iktidar sahiplerinin söylemlerini halkın talepleriymiş gibi lanse eden, sadece ekonomik kaygılarla yapılan haberler, hayatımızın her anında karşımıza çıkan ve haber diye sunulan şeylerin niteliklerini ortaya koymaktadır.

Sonraları “haber” diye adlandırılan bazı bilgilerin toplanması ve bireylere aktarılmasının kökeni, toplumsal yaşamın başladığı döneme kadar inmektedir.

Mısır'da M.Ö. 1750'li yıllarda, çeşitli bilgilerin yer aldığı resmi bir gazetenin yayımlandığı bilinmektedir. Bazı bilgi ve düşüncelerin elle yazılarak satılmasına ise ilk kez 14. Yüzyıl sonralarında Venedik'te rastlanmıştır (Doğan, 1993, s. 51).

Haber kişileri bilgilendirir, eğitir, eğlendirir, üzer, sevindir. O halde haber nedir? Haber, gerçekte bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir. Haberin amacı, gerçekleşen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. Olay ise çeşitli olguların, belirli bir yer ve zaman içinde meydana gelmesi, geçmesi sürecidir. Olay ayrıca, ortaya çıkan gelişen durumdur. "Olayı" geniş anlamda düşünmek gerekmektedir. Olay, bir eylemin yanı sıra bir söylem de olabilir (Girgin, 2000, s. 13).

Murat Zeytinli haberi "...gazeteciliği meslek edinmiş kişilerin, haber konusu olarak seçtikleri konularda topladıkları ve kuralına göre formatladıkları, yine gazeteciliği meslek edinmiş kitle iletişim araçlarının sorumluları tarafından seçilerek yazılı, sesli ya da görüntülü mesajlar şeklinde okuyucu, dinleyici ya da izleyiciye ulaştırılan bilgilerdir (Zeytinli, 1998 s. 18) şeklinde tanımlarken, haberin oluşumundan sunumuna kadar geçen sürede belirli ölçütlerin uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Necla Mora ise haberi "...gerçeklik, yenilik, ilginçlik, önemlilik, anlaşılabilirlik içeren herhangi bir olayın, olgunun fikrin ya da sorunun tarafsız, nesnel ve sade bir dille, 5N 1K kuralına uygun bir biçimde kurgulanarak biçimlendirilmesidir." şeklinde tanımlarken haberin değer ve niteliklerini de ortaya koymaktadır (Mora, 2004, s. 140).

Haber, günlük yaşamın akışı içinde değişikliğe neden olan ya da olacak gelişmeler zinciridir. Haber, bireylerin yakın çevreleri ve dünya ile olan günlük ve uzun dönemli bilgi bağlantılarını sağlar (Rigel, 2000, s. 169). Haberci de, günlük yaşamda meydana gelen gelişmeleri ve bilgi bağlantılarını kullanarak bunları haber haline getirir ve kamuoyunu bilgilendirir.

1883 yılında Reuters Haber Ajansı, dünya genelinde bulunan bürolarına gönderdiği aşağıdaki duyuru ile haber olmaya değer olayları ve habercilik anlayışını ortaya koymaktadır:

...yangınlar, patlamalar, seller, su baskınları, tren kazaları, fırtınalar, depremler, ölümlü sonuçlanan gemi kazaları, büyük sokak yürüyüşleri/gösterileri, grevlerden kaynaklanan gösteriler, tanınmış insanların katıldığı düellolar ve intiharlar, sansasyonel cinayetler gibi olaylara ilişkin haberlerin zaman geçirilmeden telgraflaşması ve hemen ardından ayrıntıların gönderilmesi istenmekteydi (aktaran: Çaplı, 2002, s. 81).

Haberde var olması beklenen temel özellikler ve habere değer katan unsurlar: Önem (Başbakanın ölümü / savaş), ilginçlik (iki başlı bebek), zamanlama (ay tutulması), yakınlık-ilinti (komşu kentte işlenen seri cinayetler), duygusallık (yeni doğmuş bebeğin cami avlusuna bırakılması/ölüm/evlenme), tekrarlanma (kentte sık sık meydana gelen araba hırsızlıkları), çok sayıda kişiyi ilgilendirme (seçim sonuçları / Askere alınacak gençler ile ilgili duyurular / Okulların tatil edilmesi / Kentte inşa edilecek yeni kültür merkezinin yeri üzerine tartışmalar / Televizyondaki bazı programların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri / Kentin içme sularının kirlenmiş olması / Fırtınanın, karın yaklaşıyor olması), en büyük olmak (kentten en yaşlı insanı), ilk olmak (yılın ilk bebeği), tek olmak (bölgedeki tek doktor), meşhur olmak (Ajda Pekkan'ın kente gelişi), merak uyandırmak (yeniden deprem olur mu?), olayları, durum ve davranışları anlamlı hale getirmektedir. Haber yeni oluşan veya tekrar oluşan olaylar hakkında olabilir. Haber sistematik değildir ve yorum haberde yer almaz. Haber çabuk eskir, dayanıksızdır. Haber ilginç, beklenmeyen türden olandır. Haber olaydan önce verilebilir (Başbakan'ın katılacağı toplu açılış töreninin haberi). (Yüksel ve Gürcan, 2001, s. 60).

İnsanların yaşadığı her yerde, her an olaylar gelişir ve bu olaylar haberlere kaynaklık edebilir. Bu haberlerin en çok ilgi çeken de en güncel olanı, duygusal yönden en çok etkileyici olanı, bulunulan coğrafyaya ve kültüre en yakın olanıdır. Bu yüzden haberci de gazeteci tabiriyle "haber atlamamak" için sürekli gündemi takip

etmeli, toplumun nabzını çok iyi tutmalı, çevrede olup biten her şeyi gözlemlemeli ve tüm bunları en doğru şekliyle toplumun bilgisine sunmalıdır.

Kamuoyunu oluşturup, kamuyu bilgilendiren medya haberi sunarken, habere birtakım değerler yüklemelidir ki haber okunsun, izlensin. Haberciliğin dayandığı temel ilkeler olmaksızın, haberin hedef kitleye ulaştırılması ve kabul görmesi mümkün görünmemektedir. Haberin unsurları olan bu ilkeler yardımıyla muhabir, haberini gerçek olaylar, durumlar ve açıklamalar üzerine kurmalıdır. Olayları, durumları ve açıklamaları bir araya getirirken bazı sorular sorar. Bu sorular gazetecilikte 5N+1K olarak nitelendirilir. Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Neden? Kim? (www.bianet.org/diger/egitim1466.htm Haber ve Habercilik 30.03.2001).

3.5. Gazetecilik Kavramı

Gazetecilik mesleğinin tanımlanmasına ilişkin tam bilimsel bir tanımlamaya varmanın güçlüğü'nün altı sıkça çizilmektedir. "Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre, "mesleğin tanımlanması oldukça zordur. (Erişim tarihi: 31 Aralık 2004),(www.globaltanitim.com/platin/platin10.html). Bu yüzden de çoğu kez gazeteci ve gazeteci olmayan arasındaki net bir sınırın tam olarak çizilememesi ve konuya ilişkin evrensel tanım boşluğu en büyük sorunlardan birisini oluşturmaktadır (Mohl, 2002, s. 3).

Diğer taraftan, H. Eugene Goodwin gazeteciliğin tanımlanması sorunu üzerinde dururken, gazeteciliğin bir meslek mi?, bir ticaret mi? yoksa bir zanaat mı olduğunu sorgulamaktadır. "Gazetecilik olarak adlandırılan şey nedir? Birçok insan onu bir iş olduğuna atıfta bulunmaktadır. Ve şüphesiz bu bir iştir.... Fakat ondan daha ötedir. Bazı gazeteciler, onun bir meslek olduğunu söylemektedirler; diğerleri ticaret veya zanaat kelimelerini tercih etmektedirler. Gazetecilik, bu kelimenin geleneksel tanımı altında bir meslek değildir. Çünkü daha ziyade, bu [gazetecilik] ileri bir bilgi veya uzmanlaşmış bir üniversite eğitimi gerektirmemektedir... Bir erkek

veya kadın olarak gazeteciler mesleki bir statüyü haykırmamaktadırlar. Birçoğu gazeteciliği, bir zanaat olarak görmektedir ancak – belki değerli bir şey olsa da- meslek olarak görmemektedirler” (Goodwin, 1987, s. 44).

BBC muhabiri Fergal Keane ise gazeteciliği bir sanat olarak değerlendirerek şöyle tanımlamaktadır: Gazetecilik sanatı her şeyden önce, gerçeğin kutsanması olmalıdır. Milyonlarca insan bizi izler, dinler. Çünkü biz gerçeği her şeyden üstün tutarız. Güven, bizim anahtar sözcüğümüzdür. Bu değiştirilemez bir ilkedir, mirasımız ve misyonumuzdur. Gazetecinin temel yükümlülüğü, gerçekleri aktarmaktır. Herhangi bir nedenle bunu bozmaya başlarsanız, gizli polisin moral yordakçası oluverirsiniz (Eryılmaz, 1999, s. 21-29).

Gazeteciliğin Temel İlkeleri adlı kitabında Atilla Girgin, gazeteciliği bir bilim, gazeteciyi ise bir bilim adamı olarak tanımlamaktadır. “Çünkü gazeteciler de, bilim adamları gibi, insanoğlunun bilgilerin anlaşılması ve paylaşılması gereksinimini karşılamaya hizmet ederler” (Girgin, 2008, s. 250) diyen Girgin’e göre gazeteciler yeterli donanıma sahip, sorumlu ve uygulamacı birer bilim adamıdır.

“Gazeteci kimdir ve nasıl çalışır?” sorusunu sorgulayan Ginneken’e göre de, “Gazeteciler sadece bir kültür ve bir alt-kültüre ait değillerdir, onlar aynı zamanda bir mesleğe bağlıdırlar. Mesleki gruplar (bazı zamanlar geniş ve hayli çeşitli olmalarına rağmen) bir şeyleri yapma ve görmenin değişik bazı üsluplarını paylaşırlar; onlar profesyonelliğin ek alt-kültürünü paylaşırlar. Yaklaşık olarak seksenlerin ortasında, Birleşik Devletler İş İstatistikleri Kurumu medya işi ile meşgul yaklaşık bir milyona yakın kişiyi saymıştır: Bunlar, muhabirler yazarlar ve editörler; fotoğrafçılar ve kamera operatörleri; radyo ve TV anonsçular ve radyo habercileri; aktörler, direktörler ve üreticiler; pazarlamacılar, reklam ve halkla ilişkiler yöneticileri ve uzmanlarıdır. Çok kısa süre önce, habercilik alanındaki toplam iş gücü 100.000 insanının üzerinde tahmin edilmiştir (Shoemaker and Reese, 1991, s. 53).

Doksanlı yıllardan iki binli yıllara gelindiğinde habercilik alanındaki iş gücü artık milyonları aşmıştır. Gazetecilik mesleği de kendi kuralları, yasaları, ilkeleri olan kurumsal bir yapı halini alarak kendi kültürünü oluşturmuştur. Günümüzün adeta birer Diyojen'i olan gazeteciler sürekli gerçeği arayıp onlara ışık tutarak kamusal bir görevi de üstlenmiş bulunurlar.

Bir zamanlar gazeteci olmak için gerçeğe kendini adanmak, bol enerji ve yazma yeteneği yeterli oluyordu. Bu özelliklere bugün de gereksinim duyulmaktadır; ancak bunlar artık yeterli değildir. Dünya gün geçtikçe daha karmaşık hale gelmekte; ulaşılabilecek bilgi yumağı gün geçtikçe büyümektedir. Bu nedenle gazeteci bir iletici olduğu kadar, bir filtre edici; bilgi sunan ve toplayan bir kişi olduğu kadar, bir düzene sokucu ve yorumlayıcı olma durumundadır. Gazeteci, bilgiyi yayımlanır hale getirmeyi bilmenin yanı sıra, alıcının beynine nasıl yerleştireceğini de kestirmek zorundadır. Kısacası gazeteci; öteki becerilerinin yanında bir veri tabanı yöneticisi, veri işleyicisi ve veri analizcisi olmak durumundadır (Meyer, 1998, s. 1).

Gazeteci Ekrem Dumanlı'ya göre mesleğini uyguladığı sürece haber düşünecek, araştırarak, üretecek ve yayımlayacak olan habercinin "altın kurallar"ı şunlar olmalıdır:

Bu mesleği severek yapın. Bilgi birikiminizi hep güncel tutun. Kendinize özel kitaplık oluşturun. Kişisel arşiviniz olsun. Yabancı kaynakları sürekli gözden geçirin. Haberi yeterince inceleyin. Ayrıntıları yakalayın. Haberi bir senaryo gibi düzenleyin. Habere 'dışarıdan bir gözle' bakın. Haberin unsurlarını önem sırasına göre yazın. Haberi nasıl pazarlayacağınızı düşünün. Haberinizi başka birine de okutun. Sade-yalın cümleler kullanın. Başkasının haberinde gözünüz olmasın. Haber kaynağına vefasızlık yapmayın. Bilgi tekrardan kaçının. Size ulaşan(ulaştırılan) bilgiye kuşkuyla bakın. Haberi önce tartın; size yeni bir şeyler veriyor mu? Haberin en önemli unsurunu bulun. Teyp, fotoğraf makinesi gibi araçları hep yanınızda bulundurun. Yanınızda not defteri taşıyın. Sözlük kullanmayı unutmayın. Yedeğinizde birkaç haber dosyası bulunsun. 'İş kazası' denebilecek olaylara hazırlıklı olun. Kendinizi sınırlamayın. Sıcak gündemi yakından izleyin. Mesai bitince gazeteciliğin bitmediğini bilin. Sosyal sorumluluk taşıdığınızı unutmayın. Çevre edin (Dumanlı, 2003, s. 47-60).

3.6. Gazetecilik Meslek İlkeleri ve Amaçları

Çeşitli mesleki kuruluşlar tarafından geliştirilmiş bulunan gazetecilik meslek ilkeleri gazetecilere yol gösteren, doğru davranışı teşvik eden, yanlış davranışlardan kaçınmayı öğütleyen ilkelerdir. Bu ilkeler ayrıntılı olarak incelendiğinde iki önemli amacın ön plana çıktığını görmekteyiz. Bunlardan ilki gazetecilik misyonunu / görevini koruma altına almaktır. Bu misyon en iyi şekilde gazetecinin toplumsal sorumluluğu başlıklı metinlerde ifadesini bulmaktadır. Toplumsal sorumluluk anlayışının temelinde, medyanın demokratik toplumlarda yurttaşların rasyonel kararlar verebilmeleri için gerekli olan yaşamsal enformasyonu sağlamakla yükümlü tutulduğu düşüncesi yatmaktadır. Toplumsal sorumluluk anlayışı çerçevesinde, medyanın yükümlülüklerinin başında günün önemli olayları hakkında doğru ve tam bilgi sağlama sorumluluğu gelmektedir.

Medyanın diğer yükümlülükleri de şöyle sıralanmıştır:

- Farklı yorum ve eleştirilerin değişimi için bir forum görevini üstlenmesi.
- Toplumun oluşturan tüm grupların temsili bir görüntünün medyada yansıtılması.
- Toplumun değerleri ve hedeflerini aktarmada ve açıklığa kavuşturmada bir araç görevini üstlenmesi (İrvan, 2003, s. 119-220).

Etik ilkelerin ikinci amacı ise; gazetecilik mesleğinin güvenilirliğini güvence altına almaya çalışmak ya da, başka bir anlatımla, gazeteciliği daha saygın, onurlu, güvenilir bir profesyonel meslek haline getirmektir. Etik ilkelerin büyük bir çoğunluğunun gazetecilik misyonundan çok, gazeteciliğin mesleki saygınlığını öne çıkaran ve büyük ölçüde olumsuz yani yasaklayıcı sınırlayıcı ifadelerle dolu olduğunu görmekteyiz. Bu ifadelere genel olarak bakıldığında sanki asıl amacın

gazeteciliğin topluma karşı sorumlu olmasını sağlamaya çalışmaktan çok gazetecilik imajının iyileştirilmesi olduğu gibi bir görüntü ortaya çıkarmaktadır. Bu ilkeleri, özellikle haberi toplama ve aktarma süreçlerine ilişkin ilkeleri, üç temel kategoriye ayırabiliriz (İrvan, 2003, s. 396-400):

- Haber kaynaklarıyla ilişkileri düzenleyen ilkeler.
- Habere konu olan kişilere ilişkin ilkeler.
- Haber toplama yöntemlerine ilişkin ilkeler.

Gazetecilik mesleğini daha saygın bir hale getirmek amacıyla olan ve kategorize edilen meslek ilkelerden ilki, gazetecinin bilgi kaynağıyla olan ilişkisini düzenlemektedir. Bu çerçevede kendisine güvenilerek verilen bilgileri haber yaparken, izin verilmediği sürece kaynağını açıklamamalı ve toplumsal statüsü ne olursa olsun bu kişilerle olan ilişkilerini meslek ilkeleri çerçevesinde sürdürmelidir. İkinci kategoride bulunan ve habere konu olan kişilerle ilişkileri düzenleyen ilkeye göre; gazeteci haber yaptığı kişilerin, özel yaşamının gizliliğinin ihlali niteliğini taşıyan, alçaltıcı, rencide edici küçük düşürücü haber yapmaktan uzak durmalıdır. Haber toplama yöntemine ilişkin üçüncü ilkeye göre ise gazeteci; haber toplarken yasadışı, yanıltıcı yöntemler kullanmamalı, kaynak net olmadığında haberi yayınlarken kamuoyuna gerekli açıklamayı yapmalıdır.

Gazetecilerin mesleklerini yaparken uymaları gereken ve onları bağlayan birçok kural vardır. Anayasa, kanunlar, meslek ilkeleri, ahlak kuralları, bildirgeler, vb. Bunlardan biri de Basın Konseyinin yayımlamış olduğu Basın Meslek İlkeleridir.

Birleşmiş Milletler danışman sivil toplum kuruluşlarından olan Basın Konseyi "Basın Meslek İlkeleri" başlığı altında, aşağıdaki ilkeleri yayınlarak bu ilkelere uymayı taahhüt etmiştir. Bu ilkeler şunlardır:

1. Halkın bilgi edinme hakkı uyarınca gazeteci; kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak zorundadır.
2. Gazeteci; bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini ne pahasına olursa olsun savunur.
3. Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.
4. Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığında, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarıları yapmak zorundadır.
5. Gazeteci; temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemez ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur.
6. Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz.
7. Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa; halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.
8. Gazeteci; yayınlanmış her yanlışı en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci; istismar edilmemesi, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir boyutlar ile biçimde yapılması kaydıyla cevap hakkına saygılı olmalıdır.
9. Gazeteci; kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz.
10. Gazeteci; çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur.
11. Gazeteci; bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.

12. Gazeteci; mesleğini reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan - reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.
13. Gazeteci; hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi yararına kullanamaz. Mesleğini, ne şekilde olursa olsun, (yasaların ve yönetmeliklerin kendisine tanıdığı hakların dışında) ayrıcalıklar kazanmak amacıyla kullanamaz.
14. Gazeteci; her ne amaçla olursa olsun, tehdit ve şantaj gibi yollara başvurmaz. Gazeteci bu şekilde baskılara da karşı koyar.
15. Gazeteci her türlü baskıyı reddeder ve çalıştığı basın - yayın organındaki yöneticileri dışında kimseden işiyle ilgili talimat alamaz.
16. Gazeteci sıfatını taşımayı hak eden herkes meslek ilkelerine en yüksek seviyede uymayı taahhüt eder. Ülkesindeki yasalara saygılı olmakla birlikte, hükümet ve benzeri kurumların müdahalelerine kapalıdır. Mesleki olarak yalnızca meslektaşlarının ve kamuoyunun değerlendirmeleri ile bağımsız yargı organlarının kararlarını dikkate alır.
17. Gazeteci; devleti yönetenlerin belirlediği ulusal ve uluslararası politikalar konularında önyargılara değil, halkın haber alma hakkına dayanır. Onu mesleğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi kaygıları yönlendirir.

Terör örgütlerinin faaliyetlerinin odak noktası “ses getirmek” fikrinde yatmaktadır. Hiçbir terör örgütü topyekûn savaş amaçlayarak devletlerin ordularını yenmek veya ortadan kaldırmak amacıyla eylem yapmaz. Yukarıda terör örgütlerinin asıl silahı olan kitle iletişim araçlarının, medyanın, rolünün ne olduğu, önemi ve terörizmin neresinde buldukları konusunda ki açıklamalardan sonra, terörün medyada nasıl yer aldığı örneklerle ortaya konması uygun olacaktır. Terörün medyada verilmiş şeklinin ne kadar planlı olabileceği ve verilmiş şekillerinin altında yatan nedenlerin neler olduğunun ortaya konması, medyanın terör olaylarının neresinde olduğunu görmemiz açısından yararlı olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EL-KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜNÜN 11 EYLÜL 2001 SALDIRILARININ TÜRK VE AMERİKAN BASININDAKİ SUNUMUNA İLİŞKİN KARŞILAŞTIRMALI SÖYLEM ANALİZİ

Hackett'a göre günümüz yazılı basınının mevcut toplumsal yapı içinde sistemin sürdürülmesi ve yeniden üretilmesinde etkin bir rol üstlenmesi, dolayısıyla sistemle içiçe geçmiş bir kurumsal yapıya sahip olmasını gerektirmektedir (Hackett, 1985, s. 252). Bu noktadan değerlendirildiğinde 11 Eylül saldırıları sonrasında Türk basınında özellikle haber fotoğraflarında ve bununla beraber içerik anlatımında önemli farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir. Medya tarafından üretilen ve yoğun bir biçimde tekrar edilen görüntüler aracılığıyla adeta yapay bir bellek ortaya çıkmaktadır. Haberin yayınlanması sırasında kullanılan görüntüler sayesinde toplumsal denetimin sağlanmasına yönelik öneriler kitlelere dağıtılmaktadır (Akarcılı, 2003, s. 45). Bu kapsamda kitle iletişim araçlarından biri olan yazılı basın, eleştiri ve düşünce olanağını yok ederek düzenin sürmesini sağlamaya, en az görsel ve işitsel basın kadar muktedirdir. Yaratılan ortak algılama kalıpları ekseninde medya içeriği, bireyin topluma ve dünyaya bakış açısını etkileyecek ortak tavır ve tutumların ekilmesine hizmet etmektedir (Alemdar ve Erdoğan, 1998, s. 180-197).

11 Eylül sürecine ilişkin gazetelerde yer alan haber fotoğrafları içeriğinin ne olduğunu henüz okumadan ilk bakışta anlatabilmektedir. H. Hüseyin Işık'ın hazırladığı "Medya ve Terör, Kasım 2003 Bombalama Olaylarının Yazılı Basında Sunumu", Felit Yavuz'un hazırladığı "Terör Eylemlerinin Kitle İletişim Araçlarında Sunumu", Fatma Bilge Narin'in hazırladığı "Küresel Terör Saldırılarına Yönelik Haberlerin Türk Basınında Çerçevesi" gibi yayınlanmamış farklı yüksek lisans

tezlerinde işlenen konulardan biri olan fotoğraf-içerik bağı, oldukça güçlü bir şekilde işlenmiş ve bu çalışmaların birçoğunda bahsedildiği üzere yazılı basındaki ilgili haberlerde elinde sürekli “Kaleşnikof” taşıyan, üzerinde askeri parka bulunan görüntülere oldukça sıkça rastlanmaktadır. Basında kullanılan fotoğraflar aracılığıyla kimileri şeytanlaştırılarak gösterilmekteyken; kimileri de melekleştirilmektedir. Dolayısıyla kullanılan fotoğraflarda askeri üniformalarıyla “sıklıkla” topluma sunulan ve/veya toplumun görsel belleğine ekilen imaj; Hitler ve Mussolini faşist terörün, Che Guevara, Fidel Castro, Kruschev ve Brejnev Kızıl terörün, Saddam Hüseyin ve Usame Bin Laden de İslami terörün sembolik göstergelerini temsil etmektedirler

11 Eylül saldırılarını örnek alarak, yazılı basında yer alan haberlerin söylem analizini, ele alıp toplumu yönlendirebilen fotoğrafların etkisi ile beraber yer yer ele almak daha açıklayıcı ve etkili olacaktır.

4.1. New York Times Hürriyet ve Zaman Gazetelerinin Söylem Analizleri

11 Eylül 2001 sabahı, kaçırılmış yolcu uçaklarıyla New York'ta İkiz Kulelere ve Washington'da Pentagon'a yapılan saldırılar, yazılı basın tarafından “özgürlükler ülkesi ABD'nin sembollerine” yapılan saldırılar olarak sunulmuştur. Bu sembolere bakıldığında, İkiz Kuleler New York'un finans bölgesinin, dolayısıyla Amerikan ekonomisinin kalbi, Pentagon ise Amerikan askeri gücünün merkeziydi. Saldırıların özellikle buralara yapılması, terör örgütlerinin eylemlerindeki en önemli amaçlarından biri olan düşmanı temsil eden sembollere yönelik saldırılar yapma, 11 Eylül terör saldırılarında öne çıkan noktalardan biri olmuştur.

Yazılı basının haberleri fotoğraflarla sunum şekline bakıldığında liderlerin söylemleri ve gazetenin ideolojik görüşü arasında güçlü bir bağ olduğunu görürüz. Örneğin; ABD Başkanı'nın ilk açıklamasında teröristler “şeytan” olarak tanımlanıyor,

iyi ile kötü/şeytan arasında süre giden savaş benzetmesi tekrarlanıyordu. “İslami terör/şeytan” olarak tanımlanan Usame Bin Laden’in Başkan tarafından da şeytan olarak tanımlanması manidardır. Başkan Bush, ilk açıklamalarında “Haçlı Seferi” deyimini kullanarak, bunun Hristiyan Dünya’sı ile Müslümanlar arasında bir savaş olduğunu ilan etmiş oldu. Bush daha sonra diplomasi gereği, danışmanlarının tavsiyesiyle, bu ifadesini tekrarlamaktan kaçındı. Ancak bununla birlikte; ABD yönetimi tarafından, saldırılardan Suudi Arabistan’lı terörist lider Usame Bin Laden sorumlu tutuluyor ve şeytanın yok edileceği sözü veriliyordu (Kellner, 2003, s. 90). Böylece gazetelerin içeriği, bu söylemlerden de yola çıkarak, “din ve medeniyetler çatışması” üzerine kurulmaya başladı denilebilir.

Birçok bağımsız taraf 11 Eylül terör eylemlerinin medyada yer almasına ilişkin çok eleştiri yapmıştır. Ortak görüş, Amerikan medyasının bu olayda başarısız olmasıdır. 11 Eylül’ü izleyen günlerde, medyadaki egemen söylem ve sunumlar son derece taraflı, kışkırtıcı ve savaş yanlısıdır. Medyanın bu süreçte oynadığı rol yapıcı değil, yıkıcı olmuştur.

Saldırıları takip eden süreçte, medya açısından meydana gelen bir önemli yenilik “embedded” gazetecilik türü olmuştur. ABD’nin Irak’ı işgali sırasında kullanılmaya başlayan, Türk basınında “iliştirilmiş”/“bindirilmiş” olarak çevrilen sözcük, “bir ortama, mekâna sağlamca tespit edilmiş, içine gömülmüş” (Duran, 11 Nisan 2003) anlamında olup, iliştirilmek anlamının taşıdığı hafifliğin, zayıflığın tersine yazılı basın ile kaynağı (ABD Yönetimi) arasındaki ilişkinin yoğunluğunu, gücünü belirtmiştir.

Bunun çarpıcı örnekleri internet vasıtasıyla haber sitelerinde yayınlanmış, görsel basın yoluyla da fazlasıyla sunulmuştur. Gazeteciler, askeri bir kampta eğitim gördükten sonra, askeri üniforma giyip orduyla birlikte Irak’a gitmekteydiler.

“Embedded” gazetecilerin Amerikan ordusu ile sözleşme imzalamış olması da haberlerin tarafsızlığı konusunda ortaya kesin bir kanıt sunmaktadır.

4.1.1. 11 Eylül Saldırılarının Amerikan Yazılı Basınındaki Sunumu: New York Times Gazetesi

Yukarıda Amerikan medyasının ve özellikle yazılı basının savaş çığırtnaklığı yaptığı gerçeğini 12–26 Eylül 2001 tarihleri arası yayınlanan New York Times gazetesi analizi ile göstermek mümkündür.

Fotoğraf 1: New York Times 12 Eylül 2001

12 Eylül tarihli, yani terör olaylarının hemen arkasından yayınlanan New York Times gazetesi “Amerika Saldırıya Uğradı” manşetini ilk sayfadan verdi. İkiz kulelerin ve Pentagon binasının saldırının hedefi olduğunu bildiren gazete, hemen büyük manşetin sağ yanında “Başkanın ‘Şeytanın Cezalandırılması İçin Soruşturmayı Başlattığı’” başlığı yer almaktadır. Sonraki günlerde yayınlanan haberlerde “şeytan” ifadesinin Müslümanlara yapılan bir yakıştırma olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Fotoğraf 2: New York Times 13 Eylül 2001

13 Eylül tarihli New York Times gazetesinin manşeti "*Stunned Rescuers Comb Attack Sites, But Thousands Are Presumed Dead; Kb J. Tracking Hijackers' Movements*" olmuştur. Haber manşetten kurtarma ve araştırma temalı olarak verilmiştir. Kurtarma ekiplerinin saldırıya uğrayan bölgede son derece detaylı bir çalışma yaptığı ama binlerce kişinin artık ölmüş olarak farz edildiği manşet olarak verilmiş, bunun hemen altında daha küçük puntoda bir yazıyla FBI'nın uçak kaçırılanların hareketlerinin araştırıldığını belirtmiştir. Buna ek olarak alt metinlerde en dikkat çekici nokta ise kaçırılan uçaklardan birinin asıl hedefinin Başkan Bush olduğunun belirtilmesidir. Bu nokta Bush'un ve yazılı basınının tavrının ilerleyen günlerdeki manşetten verilen haberlerde sertleşmesine ön ayak olacağı gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 3: New York Times 14 Eylül 2001

14 Eylül 2001 tarihli New York Times gazetesi manşeti ise oldukça sert bir açıklamayı ele almıştır. Manşetten verilen haber “Bush ve en kıdemli müttefikler teröre destek çıkan devletlerin sonunun getirilmesi (yok edilmesi) politikasını ilan ettiler” şeklindedir. Gazetede yayımlanan bir yorumda ise savaşılacak devletler arasında Afganistan, Irak, Sudan ve hatta Pakistan’ın olduğu belirtilmiştir. “ABD’nin milletlere tercih hakkı tanıdığını ve “ya bizim yanımızda yer al, teröristlere sığınacak yer bırakma ya da ölüm ve tahribata hazır ol” dediği kaydedilen yorumda, “teröristleri koruyan ve destekleyen ya da ABD ile işbirliğini reddeden ülkelerdeki hükümetlerin işbaşından uzaklaştırılmasının” planlandığı da öne sürülmektedir.

Bu noktadan sonra ise terör tanımı tartışılmaya, terörist devletlerin özelliklerinin dile getirilmesine başlanmıştır. Haberin devamında ise hava limanlarının bir tutuklama olayı sonrasında kapatıldığı bilgisi verilmektedir.

Fotoğraf 4: New York Times 15 Eylül 2001

15 Eylül'de manşetten verilen haberde Başkan Bush'un rahip ve yardım ekiplerini ziyaret ettiği ve Amerikan kongresinin silahlı kuvvetlerin harekete geçirilmesini desteklediği bilgisi yine bu manşet altında verilmiştir. 15 Eylül tarihli gazetenin en dikkat çeken kısmı ise manşetin hemen altında ABD'nin Arap ülkelerinden "tarafını seçmesini" talep ettiği başlığındaki yazıdır. Önceki sayılarında terörist ve şeytan kelimeleri telaffuz edilirken, şimdi kelime olarak "Arap ülkeleri" vurgulanmıştır.

Fotoğraf 5: New York Times 16 Eylül 2001

Savaş yanlısı söylemlerin üst düzeye ulaştığı sayı ise 16 Eylül tarihli New York Times gazetesi olmuştur. Manşetten verilen haberde Başkan Bush'un orduya hazır ol emri verdiği ve dış istihbarat birimlerinin desteğinin artırıldığı iddia edilmiştir. Elaine Sciolino haberinde Başkan Bush'un bütün Amerikalı askerlere seslenerek "terörizmle uzun bir savaşa hazır olun ve ne gerekiyorsa yapın" dediğini bildirmiştir. Haberin devamında Başkan Bush'un kıdemli danışmanlarından Camp David'in Başkanla yaptığı kısa görüşmede yeni saldırı planlarının görüşüldüğünü ve Başkanın "biz savaştayız ve bunun için ne gerekiyorsa yapacağız" dediğini açıklamıştır.

Bu haber ile hem yazılı basın savaş yanlısı söylemlere bir nevi destek olmuş, hem de yaşanan felaketten ötürü "intikamı alınacak" algısını ortaya koymuştur.

Fotoğraf 6: New York Times 17 Eylül 2001

Terörist saldırıların ekonomik etkisi ise saldırıdan 6 gün sonra, 17 Eylül 2001 tarihinde gazetenin manşetine taşınmıştır. Yayınlanan haberde ulusun Wall Street'e odaklandığı ve saldırılar sonrası bunun Wall Street için ciddi bir test olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber Başkan Bush'un bu felakete rağmen en az kayıpla ekonominin etkileneceği konusunda son derece emin olduğu, yatırımcılara güvendiği haberi ise manşetin sağ altında yerini almıştır. Hem savaş hem de ekonomi haberi sayfası gibi gözükken 17 Eylül tarihli gazetede haberin veriliş şekli ise tamamen moralleri yüksek tutmaya odaklı olduğu açıkça görülmektedir.

Fotoğraf 7: New York Times 18 Eylül 2001

18 Eylül tarihli gazete manşetinde ise 6 gün sonra açılan Wall Street'in %7'lik bir kayıpla kapanış yaptığını, yatırımcıların panik havasına direndiğini belirtmiştir. Öldürüleceği güne kadar 1 numaralı fail olarak belirlenen Bin Laden'in ise "ölü veya diri" arandığı ilk kez bu tarihte gazetenin ilk sayfasında yerini bulmuştur. Gazeteye göre artık bu terör saldırılarını din adına organize eden ve düzenleyen Bin Laden'den başkası değildir.

Fotoğraf 8: New York Times 19 Eylül 2001

Ekonomi söylemlerinden ve haberlerinden farklı olmak üzere 19 Eylül tarihli New York Times gazetesi Birleşik Devletlerin şüphelileri tutuklama politikasını genişlettiği, aynı zamanda sıkıntı içerisine düşen hava yolu şirketlerine yardım olarak fon sağlanacağı haberlerini manşetten vermiştir.

Richard W. Stevenson ve Alison Mitchell'in haberinde geçen haftaki terör saldırılarından sonra 44 bin kişiyi işten çıkaracağı sinyali veren hava yolu şirketlerine, Başkan Bush ve Kongrenin milyarlarca dolarlık yardımda bulunulacağını vaad ettiğini, fakat milletvekillerinin bu yardım paketinin detayları üzerinde anlaşmaya varamadığı ve görüşmelerin devam ettiğini yazmıştır.

Fotoğraf 9: New York Times 20 Eylül 2001

20 Eylül tarihli gazetenin başlığı ise oldukça dikkat çekicidir. “Başkan G. Bush ağır bombardıman silahlarını Afganistan’a yönlendirdi, müzakere değil Bin Laden’i hemen istiyor!” manşetiyle okurunu savaşa hazırlamaktadır. Buna ek olarak Collin Powell’ın Irak’ı Saddam Hüseyin’in El-Kaide örgütüne destek vermekle suçlaması ve bunun için Amerikan Başkanının Saddam Hüseyin’i devreden çıkaracak bir plan üzerinde yürümesini talep ediyor.

Aynı tarihli gazetenin bir başka bölümünde ise, Amerikan halkının barış zamanında farklı iş kollarında çalışan vatandaşların orduya başvurdukları, bunu da hem vatani hizmet hem de para kazanmak amacıyla yaptıklarını anlatmaktadır. Bununla beraber uluslararası desteğin Amerika safında yer aldığı ise Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac’ın her türlü desteği vermeye hazır olduklarını bildiren açıklamalarından anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 10: New York Times 21 Eylül 2001

21 Eylül 2001 tarihli manşette ise Afganistan'ın Bin Laden'i teslim almazsa saldırı kararını açıklamak için kabinenin yetkisini istediğini, bunu geçireceğini bildirmektedir. New York Times yazarı Elizabeth Bumiller ise ilk sayfadaki yazısında Başkan Bush'un Afgan liderlerden, Usame Bin Laden ve onun ağının hemen teslim edilmesini ve ülke içindeki bütün terörist kamplarının kapatılmasını istediğini, aksi takdirde Afganistan'ın ABD ordularının saldırılarıyla yüzyüze kalacağını, bu taleplerin müzakere ya da tartışmaya açık olmadığını bildirmiştir. Bumiller yazısının devamında Başkan Bush'un 60'tan fazla ülkedeki binlerce insana seslenerek tekrar gelebilecek terörist ağının saldırılarına karşı taraflarını seçmeleri gerektiğini deklare ettiğini yazmıştır.

Bu ifadelerden, Başkan Bush'un eğer taleplerini yerine getirmezse Afganistan'ı açıkça savaşa tehdit ettiği ve güç gösterinde bulunduğu, bununla birlikte diğer dünya ülkelerinin ise taraflarını seçmeye zorlanarak gözdağı verildiği anlaşılmaktadır.

Fotoğraf 11: New York Times 22 Eylül 2001

22 Eylül tarihli manşetin bir önceki günün devamı olan bir yazı dizisi şeklinde verilmiş olması ise dikkat çekicidir. Diğer yazılı basının üstlendiği rolü New York Times gazetesi de üstlenmiş; ABD'ye yardım edenlerin mükâfatlandırılacağını, düşmanlık sergileyenlerin ise Bin Laden safında yer aldığını ilan ettiklerini belirten bir örnek sunmuştur. Bu manşette; Afgan planını işleme koyan Bush'un tam gaz bu plan üzerine devam ettiğini, bu konuda yardım eden Pakistan'ın ise Bush tarafından ödüllendirildiğini/onore edildiğini belirtmektedir.

Fotoğraf 12: New York Times 23 Eylül 2001

23 Eylül tarihli New York Times gazetesi ise ekonomiyi ve savaşı bir arada tutarak sunmuştur. Terörist eylemlerle sarsılan ekonominin toparlanmaya çalışıldığını ve alınacak önlemler ve devlet müdahaleleri ile savaş zamanına minimum etkiyle aktarılacağı vurgulanmıştır.

Douglas Frantz ve Raymond Bonner'in ilk sayfa haberinde ise Avrupalı Amerikalı ve Pakistanlı yetkililer, Avrupa'da bir üsteğmen ve Gazze şeridinde ismi açıklanmayan bir yerde Bin Laden'in terör örgütünün yeni unsurlarının tespit edildiğini, Afganistan sınırında Usame Bin Laden tarafından yönetilen kamplardan son 5 yıl içinde en az 11 bin teröristin eğitim aldığını ve yurt dışına bilinmeyen tarihlerde değişik istikametlere sevk edildiğini açıklamışlardır.

Fotoğraf 13: New York Times 24 Eylül 2001

Bir sonraki gün (24 Eylül 2001) tekrar Afganistan konusuna vurgu yapan bir manşetle yayın yapan New York Times, Taliban ve El-Kaide'ye karşı kendisiyle beraber savaşacak bir Afgan koalisyonu aradığını belirtmiştir. Bu koalisyon arayışını destekleyecek delil olarak Bin Laden'in terörist eylemlerinin kanıtını yayınlayacağını hemen manşetin altında ve fotoğrafın yan tarafında vermiştir.

ABD'nin 11 Eylül saldırıları sonrasında yaptığı uluslararası müdahaleler dikkate alındığında, yukarıda medya haberlerinin iktidarların uygulamayı düşündükleri politikalar doğrultusunda hazırlanmış ve sunmuş oldukları anlaşılmaktadır. Uygulanması planlanan uluslararası müdahaleler için gerekli kamuoyu desteğinin sağlanması için rengine, boyutlarına, veriliş tarzlarına dikkat edilerek yayınlanmış haberlerle halkın anlayışının yönlendirildiğini söylemek hiç de zor değildir.

Fotoğraf 14: New York Times 25 Eylül 2001

Savaş öncesi en önemli manşetlerden biri olarak değerlendirebilecek ve Amerikan halkının moralini yüksek tutmak amaçlı propaganda aracı olarak kullanılacak bir yazı, 25 Eylül 2001 tarihinde “Bush, teröre destek verenlerin varlıklarını dondurdu; Rusya Uzay üssünü kullanılabileceğini ve askeri yardım yapabileceğini açıkladı” manşeti New York Times Gazetesi tarafından verildi. Bununla beraber yeni güvenlik düzenlemelerinin hızlı bir şekilde daha sıkı ve baskıcı hale gelişi bunun bir gereklilik ve mecburiyet olarak sunulmasıyla yumuşatılmıştır. Pilotların silah taşımalarının izne ve kanuna bağlandığı haberi manşetin altındaki fotoğrafın hemen altında sunulmuştur. Buna ek olarak yukarıda bahsedilen “Terörist Faaliyetlere Karışanların ya da Yardım Edenlerin Varlıklarının Dondurulması” başlığı 25 Eylül tarihli gazetenin ana sayfasında “Bazı Uluslararası Finansal Kuruluşlar Cezalandırılacak” şeklinde yayınlanmıştır. Bu da teröre destek verdiği şeklinde fişlenen kuruluşların isim verilmeden tehdit edilmesidir.

4.2. 11 Eylül Saldırılarının Türk Basınındaki Sunumu

Bu bölümün ilk kısmında üzerinde durulduğu üzere, bütün dünyada olduğu gibi Türk toplumunda da önemli bir yere sahip olan yazılı basının iki temel malzemesinden biri yazı ise diğeri de fotoğraf olarak karşımıza çıkmaktadır. Fotoğraf kitle iletişim işlevini yaygın olarak gösteren etkili bir araçtır. Sosyal olayların, savaşların, ekonomik sorunların toplumlar üzerindeki etkileri ve sonuçları; kısaca yaşama dair her şey haber fotoğraflarına konu olmaktadır. Bu fotoğraflarda hayat bulan görsel hikâyeler de taşıyıcı yüzeyler aracılığıyla aktarılmaktadır. Fotoğraflara kimi zaman, mutlak gücün bir göstergesi olarak hükümet ofislerinde etkin bir biçimde politik amaçlı olarak kullanıldığına rastlanmaktadır.

Hem televizyon ekranlarından aktarılan, “sürekli tekrar eden” görüntüler hem de gazetelerde yer alan “durağan” haber fotoğrafları aracılığıyla toplum duyarsızlaştırılmakta ya da yönlendirilmektedir. Dolayısıyla günlük gazeteler aracılığıyla yoğun bir şekilde topluma sunulan görüntülerin, iddia edildikleri gibi tarafsız ve yansız olmadıkları; tartışılması gereken önemli bir boyutu içerdikleri kolayca ileri sürülebilir.

Gazetelerin sahip oldukları farklı ideolojik yapıları kendilerinin haber fotoğrafı üretme, dağıtma ve tüketme stratejilerini kuramayacakları bir ortamda bile haber fotoğraflarını kendi ideolojik duruşlarına uygun hale getirip kullanabilir olmaları, ideolojik kodlamaları nasıl gerçekleştirdikleri ve okuyucularına kullandıkları fotoğrafları ne tür uygulamalar ekseninde biçimlendirmek suretiyle sundukları konusunda örneklem olarak 11 Eylül 2001 terör saldırıları incelenmiştir.

İncelemeye dâhil olan gazeteler, liberal ideolojinin temsilcisi Hürriyet Gazetesi ve Zaman Gazetesi şeklinde belirlenmiştir.

4.2.1. Zaman Gazetesi

Zaman gazetesi, Türk kamuoyu tarafından muhafazakâr olarak nitelendirilen bir gazetedir. Birçok içerik analizi çalışması ve araştırmasına konu olan gazete, tiraj bakımından değerlendirildiğinde muhafazakâr kesimin en çok satan gazetesidir. Bu araştırma kapsamında Zaman Gazetesi'nin İslamcı-muhafazakâr bir kimliği destekleyen/temsil eden bir duruş sergilediği görülmüştür. Gazetenin, haber fotoğrafı kullanım stratejisini de bu kimliğe uygun biçimde gerçekleştirdiği görülmektedir. Öyle ki, Laden görüntüleri esas alındığında eli silahlı hiçbir görüntüye Zaman Gazetesi'nde rastlanmamıştır. Genellikle yüz fotoğrafları tercih edilmekle birlikte, oransal açıdan oldukça küçük boyutta fotoğraf kullanımı görülmektedir.

Fotoğraf 15: Zaman Gazetesi 16 Eylül 2001

Fotoğraf 16: Zaman Gazetesi 17 Eylül 2001

Diğer gazetelere kıyasla bakıldığında Zaman gazetesinin ağırlıklı olarak renkli fotoğraflara yer verildiği saptanmıştır. Olayı çarpıcı kılmak açısından renkli

fotoğrafların tercih edilmesine karşın, olayın dramatik boyutunu ön plana çıkarmak açısından ise siyah-beyaz fotoğraflara yer verilmiştir.

Fotoğraf 17: Zaman Gazetesi 12 Eylül 2001

Zaman Gazetesi'nin manşetten verdiği 11 Eylül'e ilişkin haberlerde

Teröristler, kaçırdıkları dört yolcu uçağıyla Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a saldırdılar. Menfur saldırıda binlerce kişi yaşamını yitirdi. Dünya tarihinde ilk kez rastlanan bu tür saldırı karşısında ABD tam manasıyla şoka girerken, eylemi kimin yaptığı netlik kazanmadı, "Terörün dini olmaz", "Müslüman Terörist Olmaz", "Tüm Müslümanları sorumlu tutamayız

şeklinde kullanılması, saldırıyı yapan kişilerin mensup oldukları din ve ırktan farklı olmak üzere olayın önemini vurgulamaktadır.

Yukarıdaki analize ek olarak; Zaman Gazetesi muhafazakâr kimliğini, olayı kişileştirmekten kaçınması bağlamında terörist sözcüğünün kullanımında net bir şekilde olumsuz tavrını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yapılacak olan

değerlendirme doğrultusunda terörizmin kaçınılmazlığı karşısında Müslümanların terörist olmamasının altı çizilmektedir.

Fotoğraf 18: Zaman Gazetesi 15 Eylül 2001

Zaman Gazetesinde saldırı kelimesi fazlasıyla kullanılmış, vurguladığı nokta olumsuz bağlamda kullanılmıştır. 15 Eylül 2001 tarihli Zaman Gazetesi manşetinden verdiği haberde ABD senatosunun Başkan Bush'a güç verme yetkisini verdiği, direkt veya dolaylı olarak ABD karşıtı destek veren ülkelerin “bitirileceği” söylemi verilmiştir. Ancak çıkarılacak olan anlamlar arasında Müslümanlara zarar veren zihniyeti temsil etmesi açısından tarihinin en büyük saldırısına uğrayan ABD'nin, eden-bulur yaklaşımı doğrultusunda yürüttüğü politikaların (İsrail) cezasını çektiği şeklinde olumlu bir yaklaşım da ortaya koymaktadır. Bununla beraber, saldırı sonrasında oluşan manzaranın Müslümanları suçlayıcı biçimde gelişmesinin yanlış enformasyona dayalı olduğunun da altını çizmekte, dolayısıyla saldırının Müslümanlara mal edilmesinin yanlışlığını da ortaya koymaktadır. Bu kapsamda

yapılacak olan değerlendirme sonucunda Zaman Gazetesinin tavrının yine takip ettiği çizgiden sapmadığı açıkça görülmektedir.

Fotoğraf 19: Zaman Gazetesi 17 Eylül 2001

Saldırı kelimesine ek olarak fazlasıyla kullanılan, daha doğrusu ima edilen kelimelerden bir diğeri ise "intikam" olmuştur. "İntikam" fikrinin aşılmasının sonuçları doğrultusunda masum insanların zarar görebileceğini ve yaşananların bedeli olamayacağı şeklinde olumsuz bir içerikle kullanılmıştır. 17 Eylül tarihli gazetede Afganistan'da yapılan bir eylemde bir eylemci Amerika'nın olası hava saldırısını intikam niyetiyle yapıldığını ve Afgan sivillerin de en az ölen Amerikalılar kadar masum olduğunu vurgulayan bir karton taşıırkenki fotoğrafını yayınlamıştır.

Fotoğraf 20: Zaman Gazetesi 17 Eylül 2001

Asıl ilginç olan Zaman Gazetesinin intikam sözcüğünün doğrudan kullanmaktan ziyade ima edilerek kullanılması, yani içeriği net bir yaklaşımla ortaya koymamasıdır. Bunun sonucunda da olumsuz bir kullanım ortaya çıkmaktadır. Zaman Gazetesinin net bir yaklaşım koymadığı, daha ziyade politik bir üslup takındığı iddia edilebilir.

Fotoğraf 21: Zaman Gazetesi 13 Eylül 2001

Gazetenin manşetleri açısından bir değerlendirme yaptığımızda ise 13 Eylül 2001 tarihinde yayımlanan Arafat'ı kan bağışında bulunurken belgeleyen haber fotoğrafı *'Teröre Karşı Ortak Tavır'* manşetli haber Zaman Gazetesi'nin ilk sayfasından verilmiştir. Bununla beraber, 2001 yılı Eylül ayında *'Saldırı Savaş Sebebi'* ve *'Terör Eyleminden Tüm Müslümanları Sorumlu Tutamayız'* başlıklı haberler 'Bush'tan Sağ Duyu Çağrısı' spotu eşliğinde Zaman gazetesinin "birinci" sayfasında kullanılmıştır.

Fotoğraf 22: Zaman Gazetesi 13 Eylül 2001

Fotoğraf 23: Zaman Gazetesi 14 Eylül 2001

Dönemin Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat'ın ABD'liler için kan vermesi; 11 Eylül terör saldırılarından Müslümanların sorumlu olmadığı, ABD'nin yapacağı müdahalelerde masum insanların da zarar görebileceği, Müslümanların da bu saldırılardan dolayı ABD halkının yanında olduğu ve yardıma hazır olduğu, Arafat fotoğrafı üzerinden vurgulanmıştır. *"Amerikalı Müslüman Dernekler Başkan Bush'a Birlik Mesajı Çekerek Saldırıları Nefretle Kınadı"* haberi de Arafat'ı kan bağı yaparken gösteren fotoğrafla birlikte sunulmuştur.

Başkan Bush'un, *"Terör Eylemi Nedeniyle Tüm Müslümanları Sorumlu Tutamayız"* ifadeleri, 14 Eylül 2001 tarihli zaman gazetesinde yer bulmuştur. Bu haberde ise Başkan'ın halkı Müslümanlara karşı sağduyulu davranmaya davet ettiği vurgulanarak dönemin Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın, *"Hiçbir Din Bu Saldırıları Göz Yummaz"* ifadeleri, *"Terörün Dini Olmaz"* başlığıyla sunulmuştur.

4.2.2. Hürriyet Gazetesi

Liberal kesim tarafından takip edilen Hürriyet Gazetesi açısından yapılacak olan bir değerlendirmenin çok ilginç sonuçlarından ve dikkat çekici noktalarından biri Bin Laden ile Abdullah Öcalan'ın aynı sayfada ve aynı şekilde sunulmuş olmasıdır denilebilir. Genel olarak yayınlanan fotoğraflar değerlendirildiğinde, her ikisi de giyimiyle, topluma verdiği acı ve terör belasıyla anılmaktadır. Bu açıdan Hürriyet Gazetesi üzerinden aktarılan mesajlar doğrultusunda yapılacak olan bir değerlendirme için şu söylenebilir: Abdullah Öcalan, Türk toplumu için ne ifade ediyorsa, Laden de Amerikan toplumu için aynı şeyi ifade etmektedir. Laden'in elinde sürekli kaleşnikof marka tüfek olması, askeri ceket giymesi, başına poşu bağlaması, Arapça bir yazının önünde tehditkâr bir üslupla işaret parmağını sallaması, "olumsuz" açıdan şartlamaya yönelik bir çalışmadır. Sunulan fotoğrafların altında gizlenenler ise "teröristler dağda yaşar", "hava şartlarından korunmak için askeri ceket giyerler", "ellerinde Kaleşnikof marka silah bulunur", "başlarına poşu takarlar" ve "kıyafetleri dağda yaşadıkları için kalındır" şeklinde sıralanabilir. Bu da Türk toplumunu Amerikan toplumunun yanında olmaya iten yönlendirici bir yazılı sunum örneğidir.

Fotoğraf 24: Hürriyet Gazetesi 24 Eylül 2001

Fotoğraf 25: Hürriyet Gazetesi 14 Eylül 2001

“Apo’ya Döndü” sürmanşetiyle duyurulan haberde gazete Ladin’i “istenmeyen adam” olarak sunmuş, hiçbir ülkenin onu istemediğini belirtmiş ve bu durumuyla pek çok ülkeden “kovulduktan” sonra Kenya’da yakalanan terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’a benzetmiştir. Haberde Ladin’in açıkça köşeye sıkıştığı, pek yakında Apo gibi yakalanacağı dolaylı olarak vurgulanmış, Apo’yla ilişkilendirilerek de “terörist” olduğu bir kez daha açıkça belirtilmiştir (Duruoğlu,2007,s. 42).

Fotoğraf 26: Hürriyet Gazetesi 12 Eylül 2001

Hürriyet Gazetesinin 12 Eylül 2001 tarihli manşetinde “3.DÜNYA SAVAŞI GİBİ” yazısı büyük puntolarla verilmiş, Amerikan Ordusunun savaş durumuna geçtiği bilgisi verilmiştir. Başkan Bush’un intikam duygusuyla verdiği demeçte “Vereceğimiz cezayı herkes görecek.” söylemini de ilk sayfadan haberlerine taşımıştır. Buna ek olarak kulelerde yaşanan çaresizliğin sonucunda kendilerini atanlara ilişkin görüntüler 12 Eylül 2001 tarihli Hürriyet Gazetesinin “on yedinci” sayfasında ‘110’uncu Katta Dehşet’ başlığıyla verilen haberin fotoğrafının altında ‘Yanacağını anlayanlar 280 metreden atladılar’ ifadesiyle sunulmuştur.

Fotoğraf:27 Hürriyet Gazetesi 13 Eylül 2001

13 Eylül tarihli gazetenin manşeti “İlk İpuçları Boston’da” şeklinde verilmiştir. Alt başlıkta ABD’nin “tarihinin en büyük terörü”nü yaşatanlardan beşinin izini bulduğu belirtilmektedir. Haber içeriğine bakıldığında FBI’ın kulelere dalış yapan kişiler olduklarından şüphelendiği Ladin ile bağlantılı 5 Arap’ın kimliklerini belirlediği, 2 Arap öğrencinin ise arandığı bilgilerinin verildiği görülmektedir. 13 Eylül’de, Washington Post gazetecisi, Kissinger’ın; “Pearl Harbor’dan daha güçlü bir cevap vermeli, bu terör şebekesini yok etmeliyiz. Terörü koruyan ülkeler bunun bedelini ödemeli” ve New York Times’dan William Safire’in, “Terör ve savaş durumunda kesin bir kanıt aramak tehlikelidir. Bu saldırganların üslerini ve kamplarını hemen yerle bir etmeliyiz” ifadeleri sürmanşetten verilerek kesin bir delil elde etmeden Amerika’nın şüphelileri ve onlara destek olan bütün ülkeleri ortadan kaldırması yönündeki ortak görüşleri “Hemen Vur” başlığıyla sürmanşetten verilmiştir.

Fotoğraf:28 Hürriyet Gazetesi 14 Eylül 2001

14 Eylül tarihli gazetenin manşeti ise “Şifreyi Çözüp Alay Ettiler” olmuştur. Haberde, teröristlerin ABD’nin en gizli şifrelerini çözerek Başkan Bush’un uçağının düşürüleceği tehdidini yolladıkları bildirilmiştir.

Sürmanşetten verilen “İşte Caniler” haberinde ise Atta, El Şeyhi gibi isimler verilmiş, bu insanlar için “cani”, “korsan”, “New York Kamikazesi”, “Kamikaze pilot” gibi ifadeler kullanılmış ve diğer örneklerde de olduğu gibi kesin bir dille suçlu oldukları belirtilmiştir. Haberlerde, yakalanan kişiler için “Ladin’in ölüm timi”, “Avrupa’yı cehenneme çevirmeyi planlayan Ladin’in cellatları”, “Ladin’in Avrupa’yı kana bulamak için örgütlediği hücreler”, “Ladin’in militanları” gibi içinde yoğun suçlayıcılık öğeleri barındıran ifadeler kullanılarak Ladin ile bağlantıları vurgulanmış, hem Ladin hem de söz konusu kişiler “terörist” olarak nitelendirilmiştir (Bayraktaroğlu, 2004, s. 142).

Fotoğraf:29 Hürriyet Gazetesi 14 Eylül 2001

14 Eylül 2001 tarihli Hürriyet gazetesinin 20. sayfası “*Laden'den Ölüm Fetvası*”, “*Sivil ya da Asker Amerikalı Öldürmek Müslüman'a Farzdır*” başlıklı renkli haber fotoğrafında Laden otururken üzerinde askeri ceket, beyaz kaşkol ve beyaz sarık, arkasında diklemesine duran Kaleşnikof marka tüfek, yanında ses alma cihazı (teyp) vardır. Fotoğrafın anlamı, yanında bulunan Molla Kör Ömer, altta bulunan İslam askerlerinin görüntüsü ve sayfanın altında bulunan, elindeki kaleşnikof marka silahı havaya kaldırmış Abdullah Öcalan görüntüsü doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Taşıyıcı yüzey olayı kişileştirmekte, Laden ile Apo arasında doğrudan *Kaleşnikof* üzerinden bağlantı kurmaktadır. Apo bir teröristtir. Teröristlerin simgesi ise taşıdıkları silahla belirginleşmektedir. Apo'nun kullandığı silahın aynısı taşıyan kişi de teröristtir benzetmesi Hürriyet Gazetesince yapılmakta, terörizm ve terörist kavramlarının belirginleşmesi için görsel hafızada derin bir yer tutan Abdullah Öcalan imgesinden yararlanmaktadır (Bayraktoroğlu, 2004, s. 315).

Fotoğraf:30 Hürriyet Gazetesi 14 Eylül 2001

Fotoğraf 31: Hürriyet Gazetesi 14 Eylül 2001

Okuyucuyu kendisine çeken ve daha önce Apo-Bin Laden birleştirmesi yapan gazetede, Arap düşmanlığını ortaya koyan en çarpıcı haber fotoğrafı ise Dünya Ticaret Merkezi küllerinden yazılan *Araplara Ölüm (Kill Arabic)* fotoğrafıdır. Bu haber fotoğrafı 14 Eylül 2001 tarihinde Hürriyet Gazetesinin "beşinci" sayfasında 'Terör, Müslümanlara Nefreti Körüklüyor' manşeti altında yayımlanan fotoğrafın altında "Küllerle 'Araplara Ölüm' yazdılar" yazısıyla sunulmuştur.

Fotoğraf 32: Hürriyet Gazetesi 16 Eylül 2001

16 Eylül tarihli Hürriyet Gazetesinde Bush'un sert söylemleri "Onu İninden Çıkarıp Alacağız" manşetiyle gazetenin birinci sayfasına taşınmıştır.

Gazetenin haberlerinde görüşlerine yer verdiği kişilerin/kurumların iletilerinden, Amerika'nın güç gösterisi ve gözdağı vermesi açılarından en sert ve sivri olanlarının gazetede manşet ya da sürmanşetle, yani büyük önem atfedilerek duyurulduğu görülmüştür 16 Eylül tarihinde, içinde ABD'nin güç gösterisini ve korkutma stratejisini barındıran Bush'un bir görüşü gazetede yine sürmanşetle şu başlıkta duyurulmuştur: "Onu İninden Çıkarıp Alacağız" (Bayraktaroğlu, 2007, s. 142).

2. Maşetten ise "Terörist'in Türk sevgilisi" başlığında ise Uçak kaçırma eylemi yapanlardan birinin de Almanya'da yaşayan Türk kız arkadaşı olduğunu haber olarak sayfasına taşımıştır. Amerika'nın stratejik ortağı olarak her fırsatta

vurgulanan Türkiye'nin pozisyonu oldukça belli iken, terör ve Türkiye ilişkisinin kurulması ise bir çelişki yaratmaktadır. Gazete incelemesi devam ettiğinde, 16 Eylül 2001 tarihli Hürriyet Gazetesinin "dördüncü" sayfasında 'Huntington Haklı mı Çıkıyor' manşetli haberin fotoğraf üstü yazısı 'Herkes onu konuşuyor medeniyetler çatışması başladı mı?', fotoğraf altı yazısı ise 'Yaklaşan tehlike, Araplara Ölüm' şeklinde tekrar kullanılmıştır.

Hürriyet gazetesinde yayımlanan Ladin fotoğraflarının tamamına yakını onu elinde kaleşnikof silahla göstermektedir.

Fotoğraf 33: Hürriyet Gazetesi 19 Eylül 2001

Fotoğraf 34: Hürriyet Gazetesi 21 Eylül 2001

Hatta Laden'i, Abdullah Öcalan (Apo) ile özdeşleştiren bir haber stratejisinin benimsendiği yukarıdaki bölümlerde bahsedildiği gibi oldukça kuvvetli şekilde iddia edilebilir. Hürriyet gazetesinde kullanılan Bin Laden fotoğraflarının Abdullah Öcalan gibi terörle/özdeşleşen kişilerle birlikte sunulması gazetenin okuyucularının belleğine Laden'i, kullandığı fotoğraflar aracılığıyla terörist olarak şartlayacak yönlendirilmiş bir zihin içerisinde konumlandığı görülmektedir.

Fotoğraf:35 Hürriyet Gazetesi 21 Eylül 2001

21 Eylül tarihli gazetenin manşeti “Ön Safta Ol Parayı Al” şeklindedir. Gazete bu haberde Amerika'ya terörle mücadelede destek sağlayan ülkelerin kazançlı çıkacağını, dolayısıyla Türkiye'nin de pek çok faydayla birlikte maddi kazançlarının da olacağı vurgulanmaktadır. 21 Eylül tarihinde “Ön Safta Ol Parayı Al” başlığıyla verilen manşet haberde IMF'in “Terörizmle Savaşta Ön Safta Yer Alan Türkiye'ye Büyük Destek Vereceğiz” sözleri alt başlık yapılmıştır. Haberin devamında IMF başkanı Köhler'in, “Türkiye'nin ekonomik probleminin çözülmediği sinyalleri geliyor. Bu ülke için IMF'in görevi toplam zararın belirlenip eğer gerekiyorsa yeni yardım yapılmasıdır” görüşlerine yer verilerek, Türkiye'nin de böyle bir dış politika izlemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Fotoğraf:36 Hürriyet Gazetesi 22 Eylül 2001

22 Eylül tarihinde “Amerika’ya Evet” sürmanşetiyle verilen haberde, ABD’nin hükümetten Türkiye’nin hava sahasını ve hava alanlarını Afganistan’a yapılacak müdahalede, ABD uçaklarına açmasını istediği ve ABD’nin bu istediğinin Ankara’da yapılan güvenlik zirvesinde görüşüldüğü ve derhal bu izin verilmesi kararı alındığı bildirilmiştir. Bu haberde hükümetin ABD’ye fiili destek verme kararı almasının Hürriyet Gazetesi tarafından memnuniyetle karşılandığı haber sunumundan anlaşılmaktadır.

Amerikan basınının icra ettiği yöntemle benzer bir şekilde Hürriyet Gazetesi Taliban’ı güçsüz ve zayıf gösteren haberlere yer vermiştir. Bunlardan birinde “*Molla Ömer’in akli dengesi bozuldu*”-9 Ekim, “*Taliban’da çatlak var*”-17 Ekim, “*Taliban kaçıyor*”-11 Kasım gibi. Böylece başlık ve içeriklerde Taliban’ın kötülenmesi/olumsuzlanması yoluyla dolaylı olarak Amerikan kamuoyu ve ABD yönetimi için pozitif mesaj ve anlamlar üretilmiş olmaktadır. Buna ek olarak 18

Ekim’de “Taliban Planını Ankara Bozdu” başlığıyla verilen haberde Taliban’ın “İslam dünyasını ayaklandırmak için” Mezar-ı Şerifteki bir camiye havaya uçurmayı planladığı ve Türk istihbaratının bunu ortaya çıkardığı belirtilmektedir.

4.3. Haber ve Habercilik Etiği Bağlamında Amerikan ve Türk Yazılı Basınının Söylem Analizi

Amerikan ve Türk yazılı basının haber ve habercilik etiği bağlamında karşılaştırmasını vermeden önce etik kavramına değinilmesi gerekmektedir. Etik sözcüğün kökenine bakıldığında Yunanca “ethos/karakter” sözcüğünden türediği görülmektedir; ama dayandığı ilk sözcük anlamı, “canlı bir varlığın mekânı, ‘hep gittiği, sığındığı yer’ ” anlamına gelmektedir (Kuçuradi, 1997).

Etik sözcüğü birbirinden farklı olarak en az üç anlamda kullanılmaktadır: İlki, *“belirli bir grupta; belirli bir zamanda geçerli olan ve bu gruptaki kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde değerlendirmelerini, eylemlerini, tutum ve davranışlarını belirlemeleri beklenen değişik ve değişken norm sistemleri anlamındadır.* Kuçuradi, buna, *“yazılı olmayan kültürel norm sistemleri olarak ahlâk”* demenin daha doğru olacağını söylemektedir (Köseoğlu, 2011, s. 33).

İkincisi, “evrensel” geçerlilik kazanması istenen ve bazı belirli amaçlarla oluşturulan yazılı norm kodlarıdır. Bunlar, *“meslek etikleri”* bağlamında kullanılır ve kimilerince hazırlanan bu normlar, *“her insanın ve bütün insanların genel olarak görmesi diğerlerine göstermesi gereken muameleye ilişkin talepleri”* dile getirmektedir (a.g.e., s. 33)

Üçüncü olarak da felsefenin bir alt alanını ifade eden etik kavramıdır: *“İnsanlar arası ilişki türlerinde değer sorunlarını aydınlatmaya ve onlara ilişkin doğrulanabilir – yanlılanabilir bilgi ortaya koymaya çalışan, etik’* (Kuçuradi, 2005, s. 51). İşte, etiğin bir bilgi alanı olarak diğerlerinden farkı ve önemi buradadır. Bu nedenle, etik, “insanlar arası ilişki türlerinde ve eylemde ortaya çıkan problemleri, en

başta da değer problemlerini araştırır”. Bu durum daha açıklıkla, etiğin bir normlar alanı olmayıp felsefenin bilgi üreten bir alanı olduğunu göstermektedir (Köseoğlu, 2011, s. 33).

Betül Çotuksöken ise etik kavramıyla karıştırılan ve muğlak birçok terim olduğunu söylerken, bu kavram kargaşasının netleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Etiğin ne olduğu hakkında ise Çotuksöken şunları söylemektedir:

Etik bir tür bilgidir. Öyleyse yapılacak iş bir bilgi dalı olarak etiğin, neyin/nelerin bilgisi olduğunu ve taşıdığı özellikleri felsefeye ele almak olacaktır. Etiği felsefeye yönelimle mercek altına almak demek; ya da etiğe felsefe aracılığıyla bakmak demek; etiği konusu, konusuna bakışı ve dile getirişi bakımından incelemek demektir (Çotuksöken, Ocak 2003, s. 12).

New York Times, Zaman ve Hürriyet gazetelerinin basın etiği bağlamında karşılaştırılmasında ise bu karşılaştırmanın temelini oluşturan “yurttaş gazeteciliği” kuramı hakkında bilgi verilmesi faydalı olacaktır.

Günümüz yazılı basınının temelini oluşturan ve etik kıyaslamada referans nokta olarak alınan Yurttaş Gazeteciliği, etik kuramları konu alan hemen her makalede ele alınmıştır.

ABD’de medyanın egemenlerin sözcüsü haline dönüşmesi şeklinde özetlenebilecek duruma bir tepki olarak 1990’lı yıllarda ortaya çıkan yurttaş gazeteciliği, bir kamu kuruluşu olan Pew Center’in katkılarıyla hayata geçen bir gazetecilik formu olarak gelişmeye başlamıştır. Yurttaş gazeteciliğinin özellikle ABD’de ortaya çıkması; medyada tekelleşme, ticarileşme, apolitikleşme gibi olguların en yoğun olarak burada yaşanmasına bağlanabilmektedir (Duran, 2003, s. 85-88; Cangöz, 2003, s. 102).

Pek çok gazeteci; haberleri anlaşmazlık, çatışma, ihtilaf gibi konular üzerinden değerlendirmektedir. Yurttaş gazeteciliği ise bu noktada haberin tarifini genişletmek için çabalamakta ve okuyucuları daha fazla ilgili kılmak için haber yapma çerçevesini yeniden düzenlemektedir. Buna paralel biçimde Yurttaş Gazeteciliği, haberde dengenin yeniden tanımlanması için de çalışmaktadır. Yurttaş

Gazeteciliği, haber üretim sürecine okuyucuları dâhil etmek için giriş noktaları vermekte ve ipuçları sağlamaktadır. Böylelikle Yurттаş Gazeteciliği, gazeteciler ile vatandaşlar arasında etkileşimlerin gerçekleşmesi yönünde teşvikte bulunmaktadır (Shaffer 2004, http://www.pewcenter.org/doingcj/speeches/s_grantmakers.html, Erişim: 11. 08. 2012).

11 Eylül terör eylemleri, yalnızca ABD için değil tüm dünya için yeni bir dönemi başlatmıştır. Dünyayı kendi çıkarlarına göre biçimlendirmeye çalışan, süper güç ABD; bu eylemleri “küresel terör” olarak tanımlamış ve dış politikasını küresel terörün İslam dünyasından kaynaklandığı önyargısına dayanarak yeniden oluşturmuştur. “Meşru müdafaa”/“haklı savaş” (just war) adı altında Doğu’ya/İslam dünyasına savaş açan ABD (Gözen, 2004, s. 163), önce Afganistan’ı, sonra da Irak’ı işgal etmiştir. Bu süreç içinde ABD medyası da saldırgan ve savaş yanlısı tutum sergileyerek ve tüm dünyaya bu yönde yayın yapmıştır. ABD medyası Beyaz Saray’ın sözcülüğüne soyunurken, Usame Bin Laden’i ciddi olarak suçlayabilecek somut delil olmamasına rağmen Laden’i ve Afganistan’ı hedef göstermiştir. Olası diğer ihtimaller üzerinde hiç durmamıştır. ABD medyası Washington’un resmi ve gayri resmi açıklamalarında özellikle de misilleme – cezalandırma aşamasında geçildiğinde, açıkça Arap ve İslam düşmanı açıklama ve söylemlerine herhangi bir itiraz getirmediği gibi, olası bir şiddetli bir misillemenin vahim sonuçları hakkında yönetimi ve kamuoyunu uyarmamıştır (Örgün, 2002, s. 102-103).

11 Eylül saldırılarının hemen ardından, 12 Eylül günü adalet bakanı John Ashcroft bir anti-terörist yasanın kongre tarafından onaylanmasını sağladı. Bu yasaya dayanılarak şüpheli görülen herkes tutuklanabilecekti. Patriotic Act (yurtseverlik yasası) olarak adlandırılan yasa onaylanır onaylanmaz, 1200’den fazla yabancı kökenli kişi tutuklanarak hapse atıldı. Üstelik bu kişilere avukatları tarafından savunulma hakkı tanınmadı. Kısa bir süre sonra ise yönetim tarafından,

16 ile 45 yaş arasındaki turist vizesine sahip 5000 Ortadoğu kökenli erkeğin sorgulanacağı ilan edildi (Ramonet, 2003, s. 45-46).

Kısacası, Amerikan medyası, özellikle iki televizyon kanalı “CNN ve Fox” 11 Eylül sonrasında devletin propaganda aracı gibi yayın yaptı (İnceoğlu, 2004, s. 134). Medya, genel olarak militarist ve milliyetçi bir söylem kullanırken; düşmanlık, nefret ve intikam hisselerini körükledi. Medya yanlış bilgilendirme ve propaganda amaçlarıyla stratejik olarak kullanıldı. ABD yönetimi ile yazılı ve elektronik basındaki bu ilişki/işbirliği ABD halkının savaşa hazırlanması, savaş kararının desteklenmesi açısından çok önemli bir rol oynadı; toplumun savaşa rızası sağlandı.

11 Eylül saldırıları ardından “görmezden gelme”nin, Amerikan medyasının en çok sergilediği davranış biçimi olduğu dikkat çaktı ve Amerikan medyasında, Amerikan yönetiminin uluslararası sorunların çözümünde şiddet kullanımına ve tabii ki teröre karşı oldukları ön kabulünden hareketle haber yapıldığı gözlemlendi. Üstelik ele alınış şekli de “diğerleri” sorunu ile nasıl çıkabileceği temasından öte geçmemiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından Batı’nın günahlarını gizlemek ve diğer ülkeleri Batıya olan yararlarına göre haberleştirmek, neredeyse profesyonel bir gazetecilik ilkesine dönüşmüştür (Akıner, 2004, s. 136). Princeton Üniversitesi’nin uluslararası ilişkiler profesörü Richard Falk, medyanın bu eğilimini şöyle açıklamıştır: “Batı’nın dış politikası; medyada kendinden menkul bir haklılığa dayanan, tek taraflı ahlak standartlarını belirleyen, Batılı değerlerin sürekli olarak olumlu bir şekilde resmedildiği ve bunun önündeki engellerin kaldırılması için sınırsız güç kullanımına onay veren bir tarzda resmedilmektedir (Falk, 1998’den Akt: Akıner, 2004, s. 136).

Washington Post yazarı David Von Drehle “Bin Laden -bir açıdan- eski James Bond filmlerindeki ülkesiz, hayali bir tehdit figürü gibi. Eğer gerçekten öyle olsaydı -aslında bu saldırı- yazarının sinemasal yaratıcılığının büyüklüğünü gösterirdi. New York’taki saldırının incelikle işlenmiş planı büyük bütçeli bir

Hollywood yapımı gibiydi ve neredeyse gerçek olamayacak kadar imkânsız bir gerçeklikti” (www.septterror.tripod.com/aboutsite_2.html).

İkiz Kulelere saldırıya tanık olan Entertainment Weekly'nin yazarı Ty Burr, “Dünya Ticaret Merkezi'nin çöküşünü seyrederken - aşağı Manhattan'dan gelen duman bulutu, dehşet içinde kaçmaya çalışan insan kalabalığı - Independence Day filmini aklıma getirdi. Sadece bir saniye için. Bu bir film değildi.” diyerek olay anındaki duygularını dile getirir (www.septterror.tripod.com/aboutsite_2.html).

11 Eylül saldırıları ardından “terörle savaş” adı altında “topyekûn savaş” başlatan ABD, hegemonyasını ve tek taraflılığını gerek kendi halkına gerekse dünya kamuoyuna kabul ettirmek için medyayı araç olarak kullandığı gözlenmiştir. “Ben güçlüyüm, dolayısıyla haklıyım” şeklindeki söylemini 11 Eylül saldırıları ardından, Amerikan medyası aracılığıyla dile getiren ABD, bu yolla kendi gibi düşünmeyenleri de dışlamıştır (Akıner, 2004, s. 141).

11 Eylül 2001'den günümüze kadar uzanan süreçte yaşananlar, aslında medyanın propaganda savaşıydı. Planlaması devlet ve devletin askeri gücü tarafından yapılan, medyada hayat bulan ve amacı belli politikaları destekleyerek kamuoyunu yönlendirmek olan propaganda rüzgârının en sert estiği 11 Eylül 2001 sonrası dönemde Amerikan medyası, Amerikan yönetimi tarafından kamuoyunu bilgilendirme değil şekillendirme aracı olarak görülmüştür (a.g.e., s. 56).

Haber etiği açısından karşılaştırma yaptığımızda, günümüzde halen eleştirilmekte olan “*terör propagandasını*” bilinçsizce icra etme konusu karşımıza çıkmaktadır. Türk basını özellikle ülkemizde gerçekleşen terörist olayların hemen arkasından attığı manşetlerde ve kullandığı fotoğraflarda, toplum üzerinde korku yaratmakta ve terörist grupların faaliyetlerin kurmaya çalıştığı korku hükümranlığı için bir parça destek sunmaktadır. ABD basınına baktığımızda ise ulusal yas ilan edilen terörist bir eylemin sonrasında ulus olarak birlik ve beraberlik mesajı taşıyan manşetler ve fotoğraflar görmekteyiz. Haber ve habercilik etiği açısından takdir

edilen bu yaklaşım Hürriyet Gazetesinin 16 Eylül 2003 tarihli baskısında “Amerikan Medyasını örnek almalıyız” başlığı altında özeleştirilerek yapılarak incelenmiştir. Türkiye'nin habercilik etiği açısından halen oldukça geride ve toplumun birlik ve bütünlüğüne yönelik hizmette eksik olduğunu, şehit haberini eve ulaştıran ekiple beraber giderek insanların acılarını tüm ülkeye yayınlayan yazılı basın örneklerinden ortaya çıkmaktadır.

4.4. Terör Olaylarının Yazılı Basındaki Sunumunda Polis Medya ilişkisi

Haber niteliğinin dikkat çekici olması nedeniyle asayiş olayları ve polisin içerisinde bulunduğu durumlar ve özellikle kriz durumları haber niteliğinin yüksekliği nedeniyle, haber peşinde koşan basının fazlası ile dikkatini çeker. Olay yerinde çok fazla sayıda basın mensubunun bulunması polis tarafından dikkat edilmesi gereken bir husustur. Çünkü basının bazı davranışları olay açısından polisin ve diğer sivillerin güvenliği için tehlike oluşturabilir. Medya ile polis arasındaki ilişkinin temelinde bilgi paylaşımı vardır. Muhabirler bilgi almak için görevlilere, görevliler de bilginin vatandaşlara doğru ulaşması için muhabirlere gereksinim duyarlar. Medya zamanında ve doğru bilgi ister. Bir olayın, krizin yönetimi aşamasında olay yeri amiri bunu sağlayacak konumdadır. Kabul etmek gerekir ki, bilginin yayılması için günümüzün güvenlik teşkilatları medyaya gereksinim duymaktadırlar. İster trafik konusunda olsun isterse daha önemli suçların önlenmesinde, vatandaşlara ulaşabilme konusunda medya desteği büyük önem taşımaktadır.

Terör uzmanı Emniyet Amiri Necati Alkan terörizm konusunda önemli açıklamalar ve tanımlamalar yapmaktadır. Alkan'ın değerlendirmelerinden en önemlisi, terör denilince akla propaganda unsurunun geldiğidir. Yalnızca terör örgütleri değil aynı zamanda devlet te propaganda yapmaktadır. Bunun amacı ise doğal olarak kendisine karşı gerçekleştirilen eylemlerde karşı tarafın gerçek yüzünü

ortaya çıkartabilmektir. Bunun yanı sıra Alkan “*Propagandada dozaj kanunu olduğunu, propagandanın çift tarafı keskin bıçak gibi olduğunu ve dozajını iyi ayarlayamazsanız kendinizi kesmeye başlarsınız*” sözüyle dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi bu gibi durumlarda oldukça duyarlı hareket etmek gerekmektedir. Alkan bu konuda;

O dönemde devlet kurumları arasında –zannediyorum koordinasyon eksikliğinden olsa gerek- jandarmasından emniyetine, oradan MİT’e, oradan Adalet Bakanı’na varana kadar herkes elindeki malzemeleri medya mensuplarına verdiler. Medya mensupları da ‘dozaj kanununu’ hesap etmeden sürekli olarak kamuoyunu propagandaya tutunca örgütler ajite oldu. ... Şişli’deki İlçe Emniyet Müdürlüğüne intihar saldırısında bulundular, iki polis otosuna saldırdılar. Medyamız dozaj kanununu ayarlayamadı, ama her şeyden öte propagandayı yönlendirme noktasında, koordine etme noktasında devletin bir eksikliği olduğunu düşünüyorum” demektedir (Alkan, 2003, s. 28).

Medyanın tutumu ise bu noktada farklı olmaktadır. Medya, terör haberlerinin verilmemesinin terörist eylemlerin sayısının azalmasına katkı sağlamayacağını düşünür. Şu an tutuklu bulunan eski köşe yazarı Tuncay Özkan, Akşam Gazetesindeki bir yazısında bu konuya şu şekilde değinir;

Ama artık Türk medyasının, terör eylemleri karşısında bir ilkeler dizini oluşturması ve uygulaması gerekiyor. Terör eylemlerinin hangi durumlarda haberleştirileceği, bunlarda hangi görüntülerin kullanılacağı ve nasıl bir dil benimseneceği belirlenmeli. Buradan bütün medya yöneticilerine ve örgütlerine çağrıda bulunuyorum. Medyanın terörü beslemesine veya terörün medyadan beslenmesine karşı neler yapılabileceğini zaman geçirmeden saptamakta büyük yarar var. Medya olarak terörü beslemekten kaçınmalıyız, bunu yapmamalıyız. Buradan bir çağrı yapıyorum. Bir araya gelelim ve ilkelerimizi belirleyelim. Basın örgütlerini göreve davet ediyorum, diyerek konunun önemini belirtmektedir (Özkan, Akşam Gazetesi, 21.11.2003).

Hürriyet Gazetesi HSBC patlaması sonunda haberi, patlamanın olduğu binanın bir fotoğrafı ve “İstanbul Cehennem Gibi” manşetiyle dehşet verici bir şekilde verir (Hürriyet Gazetesi, 20.11.2003). Haberin bu şekilde verilmesi, olayın büyüklüğünü vurgulamak için yapılmış olsa bile, böyle bir haber ile insanların paniğe kapılması ve büyük korku içine düşmeleri nedeniyle terör örgütlerinin propagandasının ve reklamının yapılması anlamına geleceği düşünülmektedir.

Hürriyet Gazetesinde 22 Kasım 2003 tarihindeki köşesinde Fatih Altaylı aynı gruba bağlı oldukları ve yönetici olarak görev aldığı Kanal D ve diğer televizyon kanalları ve gazeteler için;

İstanbul'u vuran terör, gazete ve televizyonlar için de bir anlamda "turnusol kâğıdı" vazifesi gördü. Kimin ne yaptığı, daha da ötesi kimin ne söyleyip ne yaptığı net bir biçimde ortaya çıktı. ...Olay yerine 100 metre mesafede olduğu için, yayına geç girmesine rağmen ilk görüntüler Show Haber'den geldi. Geldi, ama gelmez olaydı. Kopuk kafalar, ikiye bölünmüş bedenler, çıkmış bağırsaklar, kolsuz, bacaksız insanlar, insansız bacaklar, kollar birdenbire ekrana taşındı. Show Haber'in "acelecilikten" dolayı yaptığı bu hata affedilir gibi değildi. Kanal D Haber öğle saatlerinde gelişmeleri duyurdu ve saat 13.45'te vatandaşları daha fazla tedirgin etmemek için konuyla ilgili yayını kesti. Diğer haberler de her zaman olduğu gibi Kanal D Haberini takip ettiler ve bizi takip eden dakikalarda yayından çıktılar. ... Bize en yakın hareket eden ATV oldu. Onlar da nispeten dikkatli davrandılar. Show Haber yönetimi ise bir yandan, "Bu görüntüleri yayınlamamak gerek" diye yaygara yaptı, diğer yandan da en berbat görüntüleri ekrana taşıyarak "samimiyetsizlik" örneği sergiledi. En kötüsü ise hiç kuşkusuz Flash TV'ydi. Flash TV'nin haberleri korku filmi kıvamındaydı (Altaylı, Hürriyet Gazetesi, 22.11.2003).

Sabah gazetesi de Sinagog patlamalarından sonra elinde kesin bir onaylanmış bilgi varmışçasına El-Kaide ve Hamas örgütlerinin ismini yayınlamaktadır.

Gazete "El Kaide Bizi De Vurdu: 20 Ölü" başlığını kullanarak;

CIA'nın aylar önceki uyarısındaki gibi, terör İstanbul'da da vurdu. Kentin en merkezi iki semti, sabahın 9'unda patlamalarla sarsıldı. Bombalı iki kamyonet Şişli ve Kuledibi'ndeki sinagogları hedef aldı. İki sinagogdaki gübre bombalı katliamda 20 ölü, 303 yaralı var. Ölenlerden Berta Özdoğan'ın dört aylık hamile olduğu öğrenildi. Patlamalara tanık olanlar yaşadıklarını iki kelimeyle özetledi Cehennemden kurtulduk. Kimi başından aşağıya yağın taşları, kimi sokağa çıkar çıkmaz gördüğü kopuk başı anlattı. Beyoğlu ve Şişli'deki terör eyleminden hafif yaralı ya da yara almadan kurtulanlar olayı gözyaşlarıyla anlattılar." Bu haberin detaylı verildiği bölümde ise "Ölüme Uyandılar" başlığı kullanılmıştır. Ayrıca doğruluğu bilinmeyen "El Kaide sonrası yeni tehdit: Hamas" haberini satırlarına taşımıştır (Sabah, 16.11.2003) diyerek haberi satırlarına taşımaktadır.

Yüksek tirajlı gazeteler medya olarak teröre alet olmamaya çalışsalar da, yaptıkları yayınlarla, tiraj ve reyting uğruna istemeden bile olsa, terör propagandasına araç oldukları ve hatta teröre hizmet ettikleri düşünülebilmektedir. Toplumun yalnızca belirli bir bölümüne hitap eden düşük tirajlı gazetelerde/medya organlarında bu durum daha vahimdir. Bu durumda olan medya kuruluşları olayları

anlatan haberler vermek yerine, olaylar hakkındaki siyasi ve ideolojik/politik görüşlerini sürekli gündeme taşımışlardır ki, bu durum medya organı olarak bekleneni verememeleri anlamına gelmektedir.

Olumlu sayılabilecek yazılı basın sunum örneklerinden biri olarak Akşam Gazetesinin 17.11.2003 tarihli yayını olmuştur.

“Terörün uluslararası bir boyut kazandığına dikkat çeken Erdoğan, ortak bir mücadele platformu kurulmasını önerdi” (Akşam, 17.11.2003).

Akşam Gazetesinin olaylar sonrasında verdiği birlik ve beraberlik içerikli haberleri, kullandığı resimler ve hiçbir terör örgütünün ismini kullanmaması ile istenilene yakın bir habercilik anlayışı izlediği görülmektedir.

Böylesi önemli bir durumda devlet ve medya arasında her zaman olması gerektiğinden daha fazla ve nitelikli bir iletişim olması beklenmektedir. Olay bir güvenlik sorunsalı olduğundan, devlet olarak medya ile iletişimde görev polise düşmektedir. İletişim tek taraflı olmayacağından hareketle, her iki tarafın da konunun önemine göre hareket etmesi gerekmektedir. Polisin medyada yer alacak haberlere kaynaklık edecek doğru bilgileri anında ve güvenlik açısından bir süzgeçten geçirerek vermesi, medyanın da güvenilir kaynaktan aldığı bu haberleri bir terör haberi olduğunu unutmadan gereken etik kurallar çerçevesinde vermesi gerekmektedir. Kasım 2003 İstanbul terör saldırıları sonrasında bu konuda özellikle ikinci patlamalardan sonra polis ve medyanın kendilerinden beklenen şekilde hareket ettikleri görülmektedir.

Çalışmamız El-Kaide terör örgütü saldırıları örneğinde, terör olaylarının yazılı basında nasıl sunulduğunu ve bu sunumun polis-medya ilişkileri çerçevesinde nasıl ele alındığını, ABD-Türkiye bağlamında karşılıklı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada 11 Eylül 2001 terör saldırılarının medyadaki sunumunda ABD polisinin ABD medyasıyla ilişkisi incelenmiştir.

ABD polisinin ABD medyasıyla ilişkisi incelenirken 11 Eylül terör saldırılarından en çok etkilenen yer olan New York ve ABD'nin en büyük emniyet

teşkilatı olan New York Polis Teşkilatı (NYPD) inceleme alanımızı oluşturmuştur. Bu incelemede New York Polis Teşkilatı Emniyet Müdürünün 6 yardımcısından biri olan ve New York'ta Müslümanlardan sorumlu toplum koordinatörü olan Erhan Yıldırım'la bir mülakat gerçekleştirilmiş ve bu mülakatta şu sorulara cevap aranmıştır;

1- ABD'de ve özelde New York'ta meydana gelen, sansasyon yaratan, halkta infial uyandıran olaylarda ve özellikle terör olaylarında NYPD'nin medya ile iletişimi nasıl sağlanıyor? Emniyet biriminde kurumsal bir yapı var mı? Sürdürülen soruşturmalarda medya ya bilgi akışı sağlanıyor mu?

2- 11 Eylül saldırılarında NYPD ile basın arasında nasıl bir iletişim sağlandı/sağlandı mı?

3- Emniyet-medya ilişkileri çerçevesinde ABD ve Türk Emniyet Teşkilatlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

4- Size göre emniyet-medya ilişkisi nasıl olmalıdır? Ne gibi sorunlar yaşanıyor? Bu sorunların çözümü için neler yapılabilir?

Erhan Yıldırım'la yaptığımız mülakatta, Yıldırım; *"11 Eylül'den sonra herkes gibi benim de hayatım değişti"* diyerek söze başlıyor. 2006'dan beri New York'ta Müslümanlardan sorumlu toplum koordinatörü olarak görev yapan Yıldırım, 18 yıldır Amerika'da yaşıyor ve 11 Eylül sonrası Amerika'da oluşan İslamofobiyi kırmak için çalışıyor.

ABD'de medya-polis ilişkisine dair yapılan değerlendirmede Yıldırım, özellikle federal boyuttaki olaylarda, toplumun büyük kesimini ilgilendiren önemli olaylarda o yerin en yetkili kişisi tarafından basın mensuplarına konferans verildiğini ve medyaya bilgi paylaşarak kamuoyunun bilgilendirildiği belirtmiştir. Bunun dışında New York Polis teşkilatında emniyet müdürünün bir basın sözcüsünün olduğu ve O'nun adına basın açıklamaları yaptığını bildirmiştir.

New York Polis Teşkilatında Deputy Commissioner Public Information (DCPI) adında bir birim olduğu ve bu birimin NYPD'nin operasyonları hakkında

medyaya bilgi vermek için 24 saat çalıştığını söyleyen Yıldırım, burada görevli DCPI irtibat görevlisinin, alınan bilgilere uygun detaylı bir “Eylem Formu” düzenleyerek, bu formu muhabirler tarafından incelenmesi için bilgisayar ortamında paylaştığını veya telefonla medya mensuplarına bilgi verildiğini belirtmiştir.

Cinayet olaylarında, yüksek profilli tutuklamalarda ya da büyük olaylarda temel bilgilerin basına fakslandığı DCPI’da yılda yaklaşık 10 bin “Eylem Formu” düzenlenmektedir.

Polis muhabirlerine bilgi verilmek suretiyle de medya ile bilgi akışının sağlandığı NYPD’de görevlendirilen personelin bilgiyi aktarırken kesinlikle yorum yapmadığını ileten Yıldırım bu konuda çok hassas davranıldığını belirtmiştir.

11 Eylül saldırılarında NYPD’nin basınla olan iletişimine ilişkin soruya ise Yıldırım;

11 Eylül saldırıları federal boyutta, ülke çapında olaylar olduğu için devlet başkanı düzeyinde açıklamalar yapılmış, medya da bu haberleri kullanmıştır. NYPD yerel bir birim olduğu için, bu saldırılarda medya ile doğrudan bir ilişkisi olmamıştır. Sadece teknik birtakım veriler noktasında bilgi akışı sağlanmıştır. Kaç tane bina yıkıldı? Nerelerde yangın çıktı? Trafikte kapanan ve ulaşımına açık olan yollar hakkında basın mensuplarına bilgi verilmiştir şeklinde cevap vermiştir.

11 Eylül terör saldırılarından sonra Amerika’da birçok şeyin değiştiğini vurgulayan Yıldırım, sistemin yeterli olmadığından saldırılardan sonra ortaya çıktığını ve süratle kamusal kurumlarda çalışma başlatılarak kurumlararası koordinasyonu sağlamak ve sistemin işlerliğini daha iyi hale getirmek için yeni birimler oluşturulduğunu belirtmiştir.

Medya-emniyet ilişkisi çerçevesinde ABD ve Türk polisini değerlendiren Erhan Yıldırım söze,

“Aslında Türk polisinin zekâsı mükemmel” diyerek başlıyor. Fakat özellikle büyük çaplı terör olaylarında stratejinin çok önemli olduğunu ve profesyonelce davranılması gerektiğini vurgulayan Yıldırım, devlet kurumlarının uyguladığı prosedürün önemini belirtmiştir.

Devlet olarak ketum olmamız gerekli. Bir olaydan 2 saat sonra daha her şey açığa kavuşmadan bilgi verilmemeli. Olay tam olarak netliğe kavuşmadan medyaya bilgi verilmesi ters tepebiliyor ve yanlış enformasyona sebep oluyor. Burada olay hakkında kesin bilgilere ulaşılmadan basına bilgi verilmez, Olaydan hemen sonra haber bültenlerinde veya haberlerde sadece görgü tanıklarının açıklamalarına yer verilir

diyen Yıldırım, 3 Ekim 2006'da Arnavutluk'tan Türkiye istikametine uçuşunu gerçekleştiren Türk Hava Yolları uçağının kaçırılması eylemini hatırlatarak

Papa Türkiye'ye geliyor diye uçak kaçırıldı şeklinde haber yapıldı, hatta uçakla bağlantı kurularak hava korsanlarının kimlikleri bile açıklandı, fakat daha sonra uçak kaçırma eyleminin, o tarihlerde Türkiye'ye bir ziyarette bulunacak olan Papa'nın gelişile ilgisinin olmadığı, hava korsanının askeri hizmetten vicdani rette bulunduğu ve İtalya'ya siyasi sığınma talebinde bulunmak için bu eylemi gerçekleştirdiği ortaya çıkmıştı

diyen Erhan Yıldırım, Türkiye'deki problemin inceleme ve tam bir değerlendirme yapılmadan açıklamalarda bulunulması olduğunu belirtmiştir.

11 Eylül saldırılarına ABD basınının yaklaşımı değerlendirildiğinde ise, *"Herkes te olduğu gibi medya da duygusal yaklaştı, o anda insanlar camlardan düşüyor, her taraf ceset dolu, dramatik bir hadise idi"* diyen Yıldırım; daha sonra binalardan atlayan insan görüntülerinin, ceset görüntülerinin medyada yer almasının yasaklandığını, çünkü bu görüntülerin insanlar üzerinde baskı oluşturduğunu ve travmaya neden olduğunu belirtmiştir.

ABD'de, özellikle halkta infial yaratabilecek olayların basında yer alması noktasında, Amerikan medyasının tutumunu değerlendiren Yıldırım; 2010 yılında Amerika'daki Kur'an yakma eylemlerine değinerek bu eylemde Hırvat asıllı göstericinin Kur'an'dan birkaç sayfayı yaktığını birçok gazetecinin ve medya mensubunun orada olduğunu, fakat bu görüntülerin hiçbir televizyon ya da gazetede yer almadığını belirterek olayı daha çok büyütmemek, toplumun huzurunu kaçırmamak ve tansiyonu dengelemek adına medyanın bu şekilde davranması gerektiğini vurgulamıştır.

"Medyanın elinde çok büyük güç var. Medya bulunduğu ülkedeki tansiyonu iyi anlamalı, yanlış bilgi halkı çok etkiliyor" diyen Yıldırım,

Örneğin: Peygamber Efendimiz ile ilgili olan filme çok büyük tepki gösteriliyor, medya bunu sürekli gündem de tutuyor. Medyanın rolü burada çok önemli, medya özellikle şiddet eylemlerini göstererek tüm dünyada tetikliyor ve bu da özellikle eğitimsiz insanları etkileyerek önü alınmaz olaylara yol açıyor

diyerek medyanın sadece bulunduğu ülkedeki topluma karşı değil, tüm dünya toplumlarına karşı sorumlu olduğunu, haber yaparken de bu sorumlulukla hareket etmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

ABD’de sivil olarak her şeyin özgürce konuşulabildiğini, bir kimsenin bütün medyanın önünde El-Kaide’yi özgürce savunabileceğini, kimsenin karışmayacağını, fakat bu düşünceler eyleme dönüştüğünde yaptırım uygulanabileceğini bildiren Yıldırım, Kur’an yakma eyleminde de göstericilerin böyle bir eylemi gerçekleştirmek istediklerini açıkladıklarında herhangi bir müdahalede bulunulmadığını, fakat eylem gerçekleşikten sonra Kur’an yakma eyleminden değil yangın çıkarmaya sebebiyet vermekten işlem yapıldığını belirtmiştir.

Son olarak devlet-medya-polis-vatandaş ilişkisini değerlendiren Yıldırım, “*Bir hafta önce Antalya’daydım. O sırada da üç tane şehit vardı. Ben bütün gördüğüm polislere “başınız sağ olsun” diyordum, fakat vatandaşlardan hiç kimsenin oradaki polislere “başınız sağ olsun” dediğini duymadım” diyor ve Yıldırım, medya ile polisin barış içinde olması gerektiğini ancak bu şekilde güvenliğin, polisin ve dolayısıyla devletin toplum nezdinde değerinin ve itibarının artacağını belirtiyor.*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Medyanın etik kodlar oluşturmada en çok zorlandığı konuların basında medya-terör ilişkisi gelmektedir. Bir tarafta demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan medyanın haber alma ve kamuoyunu aydınlatma özgürlüğü; diğer tarafta ise doğrudan veya dolaylı yoldan binlerce insanı etki altında bırakan terör olayları ve amaçlarını eylemlerle kamuoyuna duyurmak isteyen teröristler bulunmaktadır. Medyada terör haberleri, resmi kurumlar ve terör örgütü yandaşlarının haber kaynaklığı ekseninde; resmi ideoloji ve propaganda skalası arasında kendine yer bulabilmektedir. Alternatif ve sorunun kökenine inen, ezberleri bozan anlatı çerçeveleri haber metinlerinde nadiren gözlenmektedir (Narin, 2008, s. 134)

Terör örgütleri seslerini duyurmak, mevcut sisteme karşı baskı kurmak, halkı sindirmek, korkutmak, bıkkınlık yaratmak vb. amaçlarla eylemler yaparlar. Bu eylemleri gerçekleştirirken en ihtiyaç duyulan şey, bu eylemlerin mümkün olduğunca geniş kitlelere duyurulmasıdır. Bunun içinde terör örgütleri, terörün en önemli iki unsurunu, eylem ve propagandayı devreye sokarlar. Varlıklarını ispat etmek ve kendilerini tanıtmak için büyük çaplı ve ses getirici eylemler yaparlar, bu eylemleri duyurmak için de propagandaya ihtiyaçları vardır.

Propagandanın terörizm kampanyalarının çok önemli bir unsuru ve bu yüzden terör olaylarının medyada yer almasının hayati öneme sahip olduğu geniş bir şekilde kabul görmektedir. Terörist örgütler, gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının da etkisiyle her geçen gün medyayı kullanmakta ustalaşmaktadır. Örneğin; bu örgütler, ticari televizyon istasyonları ve basın organları kurabilmektedir (Kingston,1995, s. 203).

Teröristler, yaptıkları eylemlerin medyada geniş yer bulması durumunda hem sempatanlarına moral destek vermiş olurlar hem de toplum üzerinde örgütün güçlü olduğu imajını yaratarak yeni elemanlar kazanırlar ve maddi yardımlar toplayabilirler. Birçok can yakan saldırıdan sonra, saldırganların, olayın sorumluluğunu üstlenmesi

bu amaçla yakından ilişkilidir. Teröristler, bir saldırı sonrasında genellikle basın kuruluşlarına bir açıklama yollayarak ve daha yaygın olarak da yerel televizyon istasyonları ve gazetelere telefon ederek bir terör örgütü adına olayın sorumluluğunu üstlenirler. Çoğu zaman eylem zamanlanmış, basın kuruluşları için bir bildiri/ açıklama hazırlanmış ve güvenlik kuvvetlerine cevap hazırlamaları için çok az bir zaman bırakılmıştır (a.g.e., s. 209).

Medyanın; yaptığı haberlerle terör odaklarının sisteme karşı baskı kurmak, halkı sindirmek, korkutmak, bıkkınlık yaratmak gibi amaçlarını kolaylaştırır bir şekilde haber sunmasının yanlış olduğu kadar, halkı bir yerde savaşa kadar sürükleyecek politikalara destek sağlamak için zemin arayan iktidarların da bir aracı haline gelmesi de yanlış olacaktır. Yukarıda ayrıntıları verilen haberlerde özellikle ABD basınının, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin daha önceden planlanmış uluslararası müdahale hedeflerine zemin hazırlamak için araç olarak kullanıldığını, yaşanan sürecin sonuçları itibarıyla söylemek mümkündür.

Terör örgütleri siyasi düşüncelerinin tartışıldığı bir platform yaratmak, meşruiyet kazanmak, siyasi fikirlerini kamuoyuna anlatmak gibi amaçlarını medya aracılığı ile gerçekleştirmeye çalışırlar. 1972 Münih Olimpiyatları sırasında İsraili sporculara yapılan saldırılara katılan Filistin Kurtuluş Örgütü üyesi bir terörist, daha sonra şu açıklamayı yapmıştır:

Biz biliyorduk ki spor modern Batı Dünyası için, bir din kadar önemliydi. Yine biz biliyorduk ki, yanında bir televizyon kanalında FKÖ ile ilgili haberler varken, diğer kanalda da spor ile ilgili haberler varsa, Amerikalılar ve İngilizler kesinlikle spor haberlerinin olduğu televizyon kanalını seyredeceklerdir. Bu nedenle biz de onların olimpiyatlarını kendi amacımız için kullanmaya ve bu spor dini için en fazla kurbanın verilmesini sağlayacaktık. Bu eylem ilerde bütün Dünyanın dikkatlerini bizim üzerimize çevrilmesine neden olacaktı. Biz onlara, yeni dinlerinin tanrıları ve televizyonlar için insanların kurban edilmesini teklif olarak götürecek ve onlarda bizim bu davranışımıza olumlu yanıt vereceklerdi. Münih Olimpiyatlarından sonra artık hiç kimse Filistin davasını önemsememekten bahsedemeyecekti (Paine ve Holsen'den aktaran Aytaç ve Bal, 1996, s. 1185).

Kitle iletişim araçları büyük terör saldırılarında daha fazla reyting alabilmek adına veya haberi ilk sunan/servis eden olmak için olay yerindeki kanlı görüntüleri, insanları dehşete düşürebilecek ve onlar üzerinde korku oluşturabilecek fotoğrafları yayınlamaktadır. Aslında terör örgütlerinin de istediği budur. Medya bu şekilde yayın yaparak terörizme hizmet edebilmektedir. Medya da terör haberlerinin sunumunda gösterilen parçalanmış ceset görüntüleri, dehşete düşmüş insan resimleri vb. görüntüler yayınlarak insanların duyarsızlaşmasına sebep olmaktadır. James H. Wittebols bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Yaratılmak istenen türdeki bilinç, medyada duygusal hikâyelere, imgelere ve terimlere yer verilirken nihai olarak yaratılır. Tekrar eden temalar ve imgeler terör olasılığı karşısında taşlaşmış olan Amerikan toplumunda şaşkınlık yaratmamaktadır (Aktaran: Işık, 2006, s. 66).

Terör haberlerinin sunumunda en önemli sorunlardan biri de devlet kurumlarıyla medya arasındaki iletişim eksikliğidir. Özellikle terör eylemlerinde medya ile iletişimin diğer ucunda emniyet teşkilatı vardır. Terör eylemlerinin odağı olması veya başka kişi ve kurumlara yapılan saldırılarda görev tanımı gereği ilk müdahale eden konumunda olması sebebiyle, emniyet teşkilatı ile medyanın yolu sürekli kesişmektedir. Zakir Avşar; kitle iletişim araçlarında terör olaylarının verilmesi zaman zaman polisi, yetkili kurumları ve yargıyı etkileyebilmektedir. Bilhassa, uzun süren terör olaylarında, bu konuda verilen haberler, terörle mücadele kurumlarının çalışmalarına olumsuz etki yapabilmektedir, demektedir (Avşar, 1992, s. 60).

Medya organlarının sorumluluktan yoksun habercilik anlayışı, bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak –bilerek ya da bilmeyerek- polisi hedef göstermektedir. ...Televizyonların bilerek veya bilmeyerek bu şekilde yayın yapmaları alınan güvenlik önlemlerini sekteye uğratmaktadır. ... Medyanın bu yayınları polisin yaşama hakkına doğrudan bir tehdittir. Özellikle hassas görevlerde çalışan meslek mensupları emekli olduktan sonra bile hayatı tehlikede olan insanlardır. Terör örgütlerinin 20-30 yıl sonra bile intikam peşinde oldukları düşünülürse, bu çeşit sorumsuz yayınların yaşam hakkına ve görevini serbestçe yapma hakkına tecavüz olduğu açıkça görülmektedir (Göksu, 2002, s. 364).

Terör haberlerinin sunumunda ortaya çıkan bir başka sorun da, terminoloji sorunudur. Kullanılacak terminolojide terör örgütü ve teröristlerin, amaçları

doğrultusunda ifadelere yer verilmemelidir. Zaman zaman bu konuda yanlışlıkların yapıldığı müşahade edilmektedir. Terörist için “gerilla”, terörist grubu için “ordu”, terör örgütünün elebaşı için “komutan” gibi ifadelerden kesinlikle kaçınılması gerekmektedir(www.emniyet.gov.tr/stratejigelistirmeDB/dergi/40/makaleler/yrdr_doc_dr_A_Kayyum_Kesici_Yavuz_CANKARA_Ahmet_Cesme.htm).

Emniyet birimlerinin medya ile zamanında ve hızlı bir şekilde iletişim kuramamasının başlıca nedeni kanuni düzenlemelerdir. Yasal prosedürler dolayısıyla emniyet birimleri basına ani gelişen olaylarda yeterli bilgi aktarımı yapamamaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun “Basına Bilgi ve Demeç Verme” başlıklı 15. maddesinde; “devlet memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli; illerde valiler veya yetki vereceği görevli tarafından verilebilir” denmektedir.

Bu maddenin gerekçesinde ise “kamu görevlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak basın organlarına radyo ve tv kurumlarına bilgi ve demeç vermeye kimlerin yetkili olduğu belirtilmekte ve idarenin halkla ve kamuoyuyla insicamlı (düzgün, tutarlı) bir münasebet sağlamak amacıyla bu madde konulmuştur” açıklaması yapılmıştır. Bu insicamlı münasebet sağlanıp yasal prosedürler aşılanaya kadar, toplumun büyük kesimini ilgilendiren terör olaylarını, basın mensupları, yetkililer tarafından verilecek bilgileri beklemeden haber olarak sunabilmektedir. Bundan dolayı basın ve emniyet birimleri arasındaki hızlı iletişimi engelleyen kanuni düzenlemeler gözden geçirilmeli, devlet memurları kanununda değişiklik yapılmalı ve emniyet birimlerine bu noktada yetki verilmelidir.

Terör haberlerinin sunumunda medya ile emniyet kurumlarının koordine olması ve çok iyi bir şekilde çalışması gerekmektedir. Özellikle büyük çaplı olaylarda kriz yönetiminin çok iyi yapılması ve medyaya doğru bilginin hızlı bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Emniyet teşkilatı veya İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulabilecek bir iletişim masası, bu tür kriz anlarında hem doğru bilginin basın

kuruluşlarına ulaştırılmasında hem de bilgi kirliliğinin önüne geçilmesinde önemli bir rol üstlenebilir.

Resmi yetkililerin terörist eylemlerin sık sık haber yapılması konusunda terörist grupların kamuoyunda tanınırlıklarının artması ve eylemcilere güç kazandırdığı yönünde endişeleri bulunmaktadır. Bu yüzden medyanın terör haberleri konusundaki sorumluluğu devletin resmi ideolojisini tehlikeye atma olasılığı nedeniyle diğer toplumsal kurumlara göre daha önem taşımaktadır. Terör haberlerinin medyada yer alması, terörizmin haber edilmesi yoluyla eylemin ve eylemcilerin meşruluk kazanacağı, yayınlarla ulusal güvenliğin ve sivil halkın yaşam güvencesinin tehlikeye düşeceği gibi gerekçelerle terör haberlerine çeşitli sınırlamalar getirilmiş, terör haberciliğinde devlet kontrolünde ve denetiminde bir söylem geliştirilmelidir (<http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi25/Z5%20Karaduman,%20Sibel.pdf>).

Emniyet birimlerinin özellikle terör olaylarında yaptıkları başarılı çalışmalar, basın tarafından haber konusu yapılmaktadır. Bu çalışmaların ve olaylarla ilgili bilgilerin basına aktarılmasında ve bilgi desteği sağlanmasında oluşturulacak bir basın sözcülüğü birimi bu iletişimin başarıyla yürütülmesinde faydalı olacaktır. Olaydan sonra basın sözcüsünün koordinesinde yapılacak basın toplantıları, medya mensuplarına verilecek brifingler ya da medya kuruluşlarına gönderilecek bilgi notları dezenformasyonun önüne geçecektir.

Bir basın sözcüsünün başarısı polis etkinliğinin gizliliği ile medyanın ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlayabilmesine bağlıdır. Önemli olaylarda veya kriz durumlarında olay yerindeki yönetici konumundaki kişi (Olay yeri amiri) ve basın sözcüsü ilk iş olarak basın mensupları için belirli bir yer ayırmalı ve görevli tüm polislere bu yeri duyurarak basın mensuplarını buraya toplanmalarını sağlamalıdır. Medya için ayrılan yer polis etkinliklerine yakın olmalı ama etkinliklerin yerine getirilmesine engel olmamalı, yolunu tıkamamalıdır. Kabul etmek gerekir ki kameramanlar ve foto muhabirleri olay yerini görüntülemek isteyeceklerdir. Bunun amaçla seyirci kalabalık için hazırlanan çemberden ayrı, mümkünse olay yerini gören bir yer kameramanlar için belirlenmeli ve olayla ilgili bütün açıklamaların burada yapılacağı kendilerine bildirilmelidir. Eğer bu yapılmazsa sahip oldukları teknik imkanlarla yürütecekleri etkinlikler, operasyon bütünlüğüne zarar verebilir (www.caginpolicisi.com.tr/32/25-26-27.htm).

Terör haberlerinin yayınlanmasında dikkat edilecek başka bir husus ta gizliliklidir. El-kaide terör örgütü tarafından 15 Kasım 2003'de İstanbul'da Şişli Beth İsrail Sinagogu'na ve Beyoğlu Neva Şalom Sinagogu'na bomba yüklü kamyonetlerle saldırılar düzenlendi. Yapılan birinci saldırının hemen ardından 20

Kasım 2003'de HSBC bankasına bir başka saldırı daha yapıldı. Bu ikinci saldırının hemen ardından İstanbul İl Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın yaptığı açıklama özellikle terör olaylarındaki gizlilik unsuru göz önüne alındığında dikkat çekicidir. Cerrah, şehit olan iki polis memurunun cenaze törenleri sırasında, saldırılarda ölen 27 kişinin ölümünden medyayı sorumlu tutmuş ve aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

Eğer sorumsuzluk olmasaydı, şu anda bu şehitlerimiz burada yatmıyordu. Şehit vermeyecektik. 27 vatandaşımız ölmeyecekti. Ancak sorumsuz yapılan bu yayınlar, özgür basın adına, maalesef 27 vatandaşımızın ölmesine sebep olmuştur. Yakalamak üzereydik. Takip etmek üzereydik. Şu anda buradaki şehitlerimize tören yapmıyor olacaktık. Bunun için mutlaka basın yasasında bazı değişikliklerin olması lazım Sayın Başbakanım (Hürriyet, 22.11.2003).

Aynı törende bulunan Başbakan R. Tayyip Erdoğan'da Emniyet Müdürü Cerrah'ı destekler nitelikte şu açıklamayı yapmıştır:

Dünya bir 11 Eylül yaşadı. Acaba dünya medyasının elinde iki kuleden başka bir şey var mı? İnsanlığın gözleri önünde veya hayal dünyasında, hafıza kayıtlarında o iki kuleden başka bir şey var mı? Yok. Bize ne oluyor ki bu bilgi akışlarını su veya bu şekilde temin edip bunu ifa etmenin medyaya kazandırdığı nedir? Millete kaybettirdiği nedir? Emniyet Müdürünün feryadı, bu tespitin çok acı bir tablosudur (www.hurriyetim.com.tr/haber/%2C%2Csid-266@nvid-339173%2C00.asp erişim tarihi 21.05.2005).

Cerrah basına verdiği demeçte, medyanın birinci saldırılardan sonra yaptığı haberlerle Emniyetin sürdürdüğü istihbarat çalışmalarını açığa çıkarttığını, bu haberleri takip eden teröristlerin de yakalanacakları endişesiyle ikinci eylemlerini daha erken bir tarihe çektiklerini ve dolayısıyla ikinci terör saldırısının önüne geçilebilecekken buna engel olunamadığını söylemiştir.

Bu açıklamalardan sonra basın ve Emniyet arasında gerilimli bir süreç başlamış ve Cerrah ile Emniyet birimlerini eleştiren çok sert yazılar kaleme alınmıştır. Dönemin Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi aşağıdaki açıklamayı kaleme almıştır:

Sayın Cerrah galiba yerini karıştırıyor. Bir emniyet müdürünün basının özgürce görev yapmasının kısıtlanmasını talep etmesi önce konumunu ve haddini bilmediğini gösterir. Kaldı ki söylediklerinin sorumluluk duygusu olan bir emniyet müdürünün ağzından çıkması mümkün değildir. ... Dediği doğru

olsa, ikinci eylemin faileri deşifre edilince yakalanmaktan korkup eylemden vazgeçerlerdi. Görüldüğü gibi dediğinin mantıkla zerre kadar ilgisi yok. Kaldı ki medyayı kamuoyuna bilgi verdiği için suçlayacağına İstanbul'da görev yaptığı bir yıl içinde medyaya sürekli ve sağlıklı bilgi nasıl verilir sorusuna yanıt arasa, işleyen bir mekanizma kursa, verdiği sağlıklı ve açık bilgilerle medyanın güvenini kazanmış olsaydı, bugün şikâyet ettiklerinin hiçbiri meydana gelmezdi. ... Eğer 27 kişinin öldürülmesinden medyayı sorumlu tutmak mümkünse yeterince istihbarat yapamayan, bu eylemlere zamanında engel olamayan Celalettin Cerrah'ın baş sorumlu olması gerekir (Hürriyet, 23.11.2003).

Ekşi yazısında, Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ı eleştirirken, aslında emniyet-medya arasındaki bazı sorunlu noktalara dikkat çekmek istemiştir. Bu sorunlardan biri, emniyet birimlerinin gerçekleşen olaylar hakkında basın mensuplarına yeterince ve sağlıklı bilgi vermediğidir. Bunun gerçekleşebilmesi için işleyen kurumsal bir mekanizmanın olması gerektiğine dikkat çeken Oktay Ekşi; yaptıkları görev nedeniyle yolları sürekli kesişen medya ile emniyet mensuplarının, iletişim eksikliğinden kaynaklı sürekli karşı karşıya geldiğini belirtmiştir. Yazısının devamında bu iletişim eksikliğinin medya-emniyet arasında güvensizlik ortamı meydana getirdiğini, bundan dolayı da Cerrah'ın şikâyetlerinin yersiz olduğunu, başta belirttiği eksikliklerin giderilmesiyle bu tür problemlerin aşılabileceğini söylemiştir.

Bu noktada özellikle terör haberlerinin sunumunda polis-medya ilişkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. 15 Kasım 2003 saldırılarından sonra polis ve emniyet arasında düzenli bir bilgi akışı sağlanabilmiş olsaydı, belki de ikinci saldırının önüne geçilebilmiş olacaktı. Bu yüzden medya ve emniyet arasındaki iletişimi sağlamak amaçlı kurumsal bir yapı oluşturulmalı, polis mümkün olan en kısa sürede ve toplumu aydınlatacak şekilde bilgi paylaşımı sağlamalıdır. Medyanın üzerine düşen görev ise, özellikle toplumu derinden sarsan ve infial uyandıran terör olaylarında, polisle sürekli iletişim halinde olmak, karşılıklı bilgi alış-verişinde bulunmak ve Basın Meslek Etiği çerçevesinde evrensel kabul gören basın meslek ilkelerine göre haber yapmaktır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, Y. (1996), *Türkiye’de Anarşi ve Terörün Demokrasiye Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla ilişkiler ABD.
- Adorno, Theodor.W& Horkheimer, Max, (2010), *Aydınlanmanın Diyalektiği*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Akarcalı, S. (2003), *II. Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda*, Ankara: İmaj Yayınları.
- Akıner, N. (2004), *Düşman Değiliz*, 11 Eylül’ün Ardından Amerikan Milliyetçiliği, İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Alemdar, Z. (1990), *Oyunun Kuralı, Basında Özdenetim*, Ankara: Bilgi Yayınevi
- Alemdar, K. ve Erdoğan İ. (1996), *İletişim ve Tarih*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (1998), *Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları*, Ankara: MY Yayınları.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2003), *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara: Erk Yayınları.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2005), *Öteki Kuram*, Ankara: Erk Yayınları.
- Alexander, Y. (1980), *“Terrorism, the Media, and the Police”, Terrorism Threat, Reality, Response*. Kupperman H.R. Trent M.D.(Eds.), California, Hoover Institution Press Stanford University.
- Algan, Ece , (2003) *“The Problem of Textuality in Ethnographic Audience Research: Lessons learned in southeast Turkey”*, Global Media Studies: *Ethnographic Perspectives*, Ed.by. Patrick D.Murphy –Marwan N. Kraidy, (New York,Routledge), s.23–39
- Alkan, N. (2000), *Psikolojik Harekat, Terörizm ve Polis*, Ankara: TEMUH Yayınları, s.131.
- Alkan, N. (2002), *Gençlik ve Terörizm*, Ankara: Temuh Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Alkan, N. (2003), *“Terör Olaylarının Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu”*, Polis Dergisi, S. 36 (Temmuz-Ağustos-Eylül), Ankara: EGM Yayınları.
- Alleyne, Mark D. (1997), *News Revolution: Political and Economic Decisions about Global Information*, New York: St. Martins’s Press.
- Almagor, R. C. (2001), *İfade Medya ve Etik*, Çeviren: S. Nihat Sad, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Arıboğan, Ü. D, (2007), *Terör Korku Hali*, İstanbul: Profil yayıncılık.
- Aristoteles, (2005), *Nikomakhos’a Etik*, S.Babür (Çev.), Ankara: Kebikeç Yayınları.
- Altaylı, F. Hürriyet Gazetesi, 22.11.2003
- Altaylı, F. (2003), *“Terör ve Medyada Terör”*.

- Altuğ, Y. (1995), *Terörün Anatomisi*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Arslan, Seher vd. (2004), *Dehşet Senaryosu İstanbul Bombalama Eylemlerinin İçyüzü*, İstanbul: Güncel Yayınları.
- Arslan, O. Ve Arı, S. (2004), *Amerika Özgürlük Havarisi mi? Yoksa Günah Keçisi mi?*, Ankara: platin yayınları.
- Ataöv, Türkkaya, (1981), “*Terörizme Karşı Uluslararası İşbirliği Gereklidir*”, *Evrensel Dostluk Dergisi*, S.1, Ankara.
- Avcı, G. (2007), *Seçilmiş Terör*, İstanbul: Birey yayıncılık.
- Avcı, H. (2010), *Haliçte Yaşayan Simonlar*, İstanbul: Angora Yayınları.
- Avşar, B. Zakir. (1992), *Kitle İletişim Araçları ve Terör*, İstanbul: Kamer Yayınları.
- Aydın, N. (2004), “*Terör, Terörizm ve Terörle Mücadelede Stratejik Yaklaşımlar*”, *Polis Dergisi Terör Özel Sayısı*, Egm Yayınları.
- Aytaç, Ö. ve Bal, İ. (1996), “*Medya ve Terörizm*”, *Yeni Türkiye Dergisi*, yıl.2, s.11, Eylül-Ekim1996, 1172-1204.
- Aziz, A. (1976), *Radyo Ve Televizyona Giriş*, Ankara: A.Ü. S.B.F Yayın No. 393
- Aziz, A. (2011), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Azzam, A. (1997), *Cihad Kervanı*, (Çeviren: Ziya Eryılmaz), İstanbul: Vural Yayıncılık.
- Azzam, A. (1997), *Cihad Ahkamı*, (Çeviren: Mustafa Özel – Yücel Şimşek), İstanbul: Vural Yayıncılık.
- Azzam, A. (2006), *Cihat Dünya Gündeminde*, Çev: Salih Barlak, İstanbul: Vera Yayınları
- Bakthin, M. (2001), “*Romanda Zaman Ve Kronotop Biçimlerine İlişkin Sonuç Niteliğinde Kanılar*”, *Karnavaladan Romana: Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar*, (Çeviren ve Derleyen Sibel Irzık), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bal, İ. (2006), *Terörizm Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Ankara: Usak yayınları
- Bal, İ.&Özeren, S. (2010), *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Ankara: Usak yayınları.
- Barker, C. (1978), “*The State As Capital*” *International Socialism* 2:1, Summer, 1978.
- Başeren, S. (2001), “*İnsan Hakları ve Terörizm*”, *İnsan Hakları ve Güvenlik*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi, ss.195-224.

- Başeren, S. (2002), *Dünya'da Ve Türkiye'de Terör Konferansı Bildirileri*, Ankara: TCMB Yayınları.
- Bayraktaroğlu, A. (2004). Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde 11 Eylül 2001 Olayı Haber Fotoğraflarının Kodlanması Üzerine Bir İnceleme, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bektaş, A. (1996), *Kamuoyu, İletişim Ve Demokrasi*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bell, J. Bowyer, (1978), *A Time of Terror: How Democratic Societies Respond to Revolutionary Violence*, New York: Basic Books.
- Belsey, A. & Cahdwick, R. (1998), *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*, Çev: Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bertrand, C. J. (2004), *Medya Etiği*, Ankara: BYGEM Yayınları.
- Beşe, E. (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Bozdemir, M. (1982), "Terör (mü) ve Terörizm (mi)?", Yıllık, SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu, C.IV, (1981), Ankara: SBF BYYO Basımevi, s.523-534.
- Bozkurt, Z. A. (1992), *Kitle İletişim Araçları ve Terör*, İstanbul: Kamer Yayınları
- Bozkurt, E. (2003), *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bouthoul, G. (1975), *Siyaset Sosyolojisi*, Çev. Selahattin Yıldırım, İstanbul: Gelişim Yayınları.
- Bulut, F. (2008), *Cihat Yolcuları-El Kaide'nin Sırları*, Ankara: Cumhuriyet Yayınları
- Burke, j. (2003), *El-Kaide Terörün Gölgesi* Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: Everest Yayınları.
- Burke, J. (2004), *Es-Şark-Ül Avsat*, 20 Aralık 2001.
- Burke, J. (2004), Bin Laden'in El-Cezire İle Mülakatı El-Cezire 10 Haziran 1999.
- Burke, J. (2004), *El Kaide Terörün Gölgesi*, Ankara: Everest yayıncılık.
- Burke, J. (2004), Bin Laden Ailesinden Bir Üyeye Mülakat, Londra, Kasım, 2002.
- Burke, J. (2004), Bin Laden Ailesinden Bir Üyeye Mülakat, Londra, Temmuz, 2002.
- Burke, J. (2004), Bin Laden Ailesinin Eski Bir Hizmetlisiyle Mülakat, The Observer, 27 Ekim 2001.
- Bülbül, R. (2001), *İletişim Ve Etik*, Ankara: Nobel yayınevi.
- Camus, A. (2007), *Başkaldıran İnsan*, Çev: Elif Gökteke, İstanbul: Yapıkerdi Yayınları.

- Can, F. (2005), *Bilgi Çağının Gündümlü Silahlı Medya*, İstanbul: Alfa Yayınları
- Candansayar, S. (2002), "Teörizm ve Psikiyatri", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Haz. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Cangöz, İ. (2003), *Yurttaş Gazeteciliği ve Yerel Basın, Gazetecilik ve Habercilik*, Sevda Alankuş (ed), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Casın, M. H. (2008), *Uluslararası Terörizm*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Crenshaw, M. (1979), *Revolutionary Terrorism*, Stanford: Hoover Institution.
- Crenshaw, M. (1981), "The Causes of Terrorism", *Comperative Politics*, C.13, ss.379-399.
- Çaplı, B. (2002), *Medya ve Etik*, İstanbul: İmge Kitapevi.
- Çitlioğlu, E. (2007), *Terörizmin Yeni Konsepti, Stratejik Analiz*, Eylül 2007.
- Çolak, İ.N. (2007), *Kitle İletişim Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çotuksöken, B. (2010), *İnsan Hakları ve Felsefe*, İstanbul: Papatya yayınevi
- Davutoğlu, A. (2002), *Küresel Bunalım: 11 Eylül Konuşmaları*, İstanbul: Küre Yayınları.
- Demir, V. (2006), *Medya Etiği*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Demiray, U. (2004), *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Demirel, E. (1999), *Terör*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Demirel, E. (2002), *Taliban, El Kaide, Laden ve Paylaşılmayan Ülke Afganistan*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Demirel, E. (2004), *Ölüm Arabaları*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Demirel, E. (2005), *Türkiye'de El-Kaide Unsurları*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Dilmaç, S. (1996), *Uluslararası Bir Sorun Terörizm ve Türkiye*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Dilmaç, S. (2006), "Global Threat: Terrorism and Its Impact on Turkey" İstanbul Conference on Democracy & Global Security 2005, Ankara: Oncu Press, ss.449-465.
- Dilmaç, S. (2011), "Terörizmde Tanım Sorunu Ve Yaklaşımlar", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Yönetimi Ve Stratejileri Anabilim Dalı, Ankara
- Doğan, D. M. (1993), *İletişim Veya Dehşet Çağı*, İstanbul: Timaş yayınları.
- Dökmen, Ü. (2000), *İletişim Çatışmaları ve Empati*, İstanbul: Sistem Yay.
- Dönmezer, S. (1977), "Her Yönüyle Tedhiş", *Son Havadis Gazetesi*, 10.11.1977.

- Dumanlı, E. (2003), *Haber Klavuzu (Habercinin El Kitabı)*, İstanbul: Zaman Kitap.
- Duran, R. (2003), BİA Haber Merkezi.
- Duran, R. (2003), *Yurttaş Gazeteciliği, Gazetecilik ve Habercilik*, Sevda Alankuş (ed), *Gazetecilik ve Habercilik*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Dursun, Ç. (2001), *Televizyon Haberlerinde ideoloji*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Dursun, Ç. (2004), (der.) *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Ankara: Kesit Yayınları.
- Duruoğlu, T. (2003), Haber Yapmada ideoloji Etkeni: 11 Eylül Olayı Örneği Üzerine inceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla ilişkiler ve Tanıtım ABD.
- Ecer, A. V. (2001), *Tarihte Vehhabi Hareketi ve Etkileri*, Ankara: Asam Yayınları.
- El-Cezire, 10 Haziran 1999.
- Ercan, F. (1997), *Dinsel Şiddet*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Erdoğan, İ. (1997), *İletişim Egemenlik Mücadeleye Giriş*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Erdoğan, İ. Ve Alemdar K. (1990), *İletişim Ve Toplum*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdoğan, İ. Ve Alemdar K. (2002), *Öteki Kuram Kitle İletişimine Yaklaşımların Tarihsel Ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*, Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar K. (2005), *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara: Erk Yayınları.
- Ergül, D. (1980), *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları
- Ersoy, Ö. (2004), "Terör ve Organize Suçlar İle Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi", Polis Dergisi, s:40
- Eryılmaz, T. (1999), "Gazeteci Kendine de Sormalı", Birikim Dergisi, Medya ve Etik Özel Sayısı, Sayı 1, s.21-25.
- Esposito, J. L. (2003), *Kutsal Olmayan Savaş İslami Terör*, Çev: Nuray Yılmaz&Ertan, İstanbul: Ufuk Kitapları
- Es-Şarkül Avsat, 20 Aralık 2001.
- European Union (EU), (2003), A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy, Brussels: y.y.
- Falk, R. (1998), *The Terrorist Foundations Of Recent Us Policy*, Londra: Macmill , Akt: Nurdan Akiner, İletişim Fakültesi Dergisi, 11 Eylül Saldırıları ve Amerikan Medyası.
- Fandy, M. (2004), The Road to Kandahar: On the Trail of bin Laden and Zawaheri
- Farac, M. (2004), "El Kaide Turka", İstanbul: Günizi Yay.
- Fiske, J. (1996) İletişim Çalışmalarına Giriş, Çev. Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Gale, S. (2009), "Terrorism 2005: Overcoming the Failure of Imagination", Stephan Gale, Michael Radu, Harvey Sicherman, (Der.), The War on Terrorism: 21st-Century Perspectives, New Jersey: Transaction Publishing, ss.66-72.
- Garvey, D. E ve Rivers W. L. (1982), Broadcast Writing, Michigan University, Longman.
- George, A. (1999), "Terör Bilim Anabilim Dalı" N. Chomsky, E.S. Herman, G. O'Sullivan, A.George. *Terörizm Efsanesi*, Ankara: Ayraç Yayınevi
- Girgin, A. (2000), *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*, Ankara,: İnkılap Basımevi.
- Girgin, A. (2008), *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*, İstanbul: Der Yayınları.
- Goodwin, H. Eugene, (1987), *Groping for Ethics in Journalism*, Second Edition, Iowa, AMES.
- Gökçe, O. (1998), *İletişim Bilimine Giriş*, Ankara: Turhan kitapevi.
- Gökdağ, R. (2001), *Amerikan Medyasında 11 Eylül*, İstanbul: E Yayınları.
- Göksu, T. (2002), "Bir Psikolojik Harekât Yöntemi Olarak Propagandada Gözetilmesi Gereken Temel İlkeler ve Medyaya Düşen Rol", *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Bildiriler 17-19 Ekim 2001, Elazığ, Fırat Üniversitesi, ss.363-372.
- Gönül, T. (2003), *Anarşizm Nedir?*, İstanbul: Kaos Yayınları.
- Gözen, R. (2004), *Uluslararası İlişkiler Sonrası Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gray, J. (2004), *El Kaide Modern Olmanın Anlamı*, Çev: Zehra Savan, İstanbul: Everest Yayınları.
- Gunaratna, R. *Inside Al-Qaeda* (Hurst, 2002).
- Gunter, Michael M. (1984), "Ermeni Terörizminin Çağdaş Görünümü", Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No:88, 17-18 Nisan 1984, ss.105-109.
- Güz, N. (2005), *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, İstanbul: Nobel Yayınları.
- Güzel, C. (2002), *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Hackett, R. (1985), "Bir Paradigmanın Önemini Yitirşi: Haber Medyası Çalışmalarında Yanlılık Ve Nesnellik", *Mass Communucation Review Year Book*, C.5, (Çev. A. İnal), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hürriyet Gazetesi (12-26 Eylül 2001).
- Hürriyet, 21. 11. 2003.

Hürriyet, 22. 11. 2003.

Hürriyet, 23. 11. 2003.

Işık H. Hüseyin (2006), *Medya ve Terör, Kasım 2003 Bombalama Olaylarının Yazılı Basında sunumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.

Işık, M. (2006), "Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri", Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Işık, M. (2008), *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Konya: Eğitim Kitapevi.

İçel, K. (1990), *Kitle Haberleşme Hukuku*, İstanbul: Beta. A.Ş.

İrvan, S. (2002), *Medyada Kalitenin Bir Aracı Olarak Etik*, Ankara: Alp yayınevi.

İrvan, S. & Duran R, & İlkiz F. (2003), *Medya Etik ve Hukuk*, İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

İrvan, S. (1996), "Medya ve Demokrasi", *Yeni Türkiye Dergisi*, yıl.2, s.11, Eylül Ekim, s: 730-735

İnal, M. A. (1996), *Haberi Okumak*, Ankara: Temuçin Yayınları.

İnal, A. (1997), *Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar*, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, No:7

İnceoğlu, Y. (2004), *Uluslararası Medya*, İstanbul: Der Yayınları.

İnceoğlu, G. Yasemin ve Çomak, A. Nebahat (2009), "Teun A. Van Dijk", *Metin Çözümlemeleri*, Der: Y.G. İnceoğlu ve N. A. Çomak, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s:19-83.

İnsel, A. (1992), "*Bilinçli Şiddetin Meşruiyeti*", *Birikim Dergisi*, S.38-39, Haziran Temmuz, 1992, 18-48

İyi, S. (2006), *Cumhuriyet döneminde Aydınlanma ve İnsan Felsefesi Çalışmaları*, İstanbul: Toroslu kitaplığı.

Kaboğlu, Ö. İbrahim, (2002), *Özgürlükler Hukuku*, Ankara: İmge Kitapevi.

Kant, I. (1982), *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, Çev: Kuçuradi İ. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Kant, I. (1999), *Pratik Aklın Eleştirisi*, Çev: İ. Kuçuradi, Ü. Gökberk, F. Akatlı, 3.Baskı, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kantarıcı, S. (2003), "*Türk Medyası İstanbul'u Terör Başkenti mi Yapacak?*", *2023 Dergisi*, Sayı 32, Aralık 2003, 40-43.

Karasar, N. (2012), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Kaya, İ. (2005), *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, Ankara: Usak Yayınları.
- Kaya, R. (1985), *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara: Teori Yayınları
- Kaygısız, M. (2006), "İstanbul Paralel/Seri Patlamaları Işığında Basının Terör Olaylarına Yaklaşımının Analizi ve Bunun Suç Analizine Etkileri", Mustafa Kaygısız ve Hanifi Sever (Ed.), *Suç Analizi-1*, Ankara: Adalet Yayınevi, ss.59-79
- Kesici,A.& Kayyum, C. Y.& Çeşme, A. "Kitle İletişim Araçlarının Terör Olaylarını Aktarmasındaki Yanlışlıklar Ve Pkk Örneği", (Erişim tarihi: 6 Kasım 2006), http://www.emniyet.gov.tr/stratejigelistirmeDB/dergi/40/makaleler/yrdr_doc_dr_A_Kayyum_Kesici_Yavuz_CANKARA_Ahmet_Cesme.htm
- Kellner, D. (2003), *From 9/11 to Terror War: The Dangers of the Bush Legacy* Rowman & Littlefield Publishers
- Kepel, G. (2000), *Cihat*, İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Kılıçcioğlu, E. F. & Demiray, U. (2004), *15 Kasım 2003 Sinagoglar – 20 Kasım 2003 HSBC ve İngiliz Konsolosluğu Saldırılarının Terör Bağlamında İrdelenmesi*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Kingston, S. (1995), "Terrorism, The Media, and The Northern Ireland Conflict", *Studies in Conflict and Terrorism*, Sayı:18.
- Kiter, M. (1987), "Terörizm ve Türkiye", İstanbul: İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek 13/16 Lisans Tezi.
- Kongar, E. (2001), *Küresel Terör ve Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Korkmaz, G. (1999), *Terör ve Medya ilişkisi*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi
- Koparan, N. (2007) "Medyanın Kadınlar Üzerindeki Etkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köseoğlu, Z. (2011), İoanna Kuçuradi'nin Etik Görüşü Açısından Kant'ta İyi İsteme Problemi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı.
- Kuçuradi, İ. (1997), "Etiğe Yaklaşımlar, Etikte Yaklaşımlar ve Bir 'Evrensel Etik Düşüncesi' " Uluslararası Felsefe Kuruluşları Federasyonu İle Türkiye Felsefe Kurumu'nun Göreme'de Düzenlediği Seminerden.
- Kuçuradi, İ. (1998), *İnsan Ve Değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (1999), *Etik*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (2005) "Felsefe ve Etik", *Yapı Dergisi*, (sayı:280), <http://www.yapidergisi.com/arsiv/yapidergisi280>.
- Kuçuradi, İ. (2007), *İnsan Hakları Kavramları Ve Sorunları*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Kula, N. (2002), "Gazetelerde Yer alan Polise Yönelik Haberlerdeki Söylemsel Boyutlar: Gaffar Okkan Suikastı Örnek olayı", Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 4(1-2), s. 188-204.
- Kutup, M. S. (2000), *Cihat*, Çev: Ç. Yüksel Durgun, İstanbul: Dünya Yayınları.
- Kuyaksil, A. (2004), "Türkiye'de Terör ve Terörün Kaynakları", Polis Dergisi, S. 40
- Küçükkaya, Z.(2003), "Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi", Polis Dergisi, S. 34
- Lazar, J. (2001), İletişim Bilimi, Ankara: Vadi Yayınları.
- Lenin, V. I. (1979), *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Ankara: Sol Yayınları.
- Lenin, V. I. (1989), *Din Üstüne*, (Çev.Ferhat Gelendeş), Ankara: Başak Yayınları.
- Lenin, V. I. (1993), *Bütün Eserleri*, C.4, (Çev. S. Kaya ve İ.Yarkın), İstanbul: İnterYayınları.
- Lenin, V. I.(1997), *Ne Yapmalı?*, İstanbul: İnter Yayınları.
- Laqueur, W.(2002), "Terörizmin Yorumlanması", *Silinen Yüzler Karsısında Terör*, (haz. Cemal Güzel), Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Lister, S. (2001), "Bin laden was the perfect pupil, says his old teacher" The Times 22 Eylül 2001
- Locke, J. Ve Toku, N. (2003), *Siyaset Felsefesi*, Liberte yayınları: 78-Baskı Mart.
- Mardin, Ş. (1992), *Türkiye'de Toplum Ve Siyaset*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (1993), *Din ve İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Matelsk, M. J. (1996), *TV Haberciliğinde Etik*, Çev: Bahar Öcal Düzgören, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mattelard, M. ve Mattelard, A. (1998), *İletişim Kuramları Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınevi
- Mayer, j. (2001), Bin Laden Ailesinden Bir Üyeye Mülakat, Londra, Eylül 2002; The House Of Bin Laden, New Yorker, 12 Kasım 2001.
- McQUAIL, D. (1994), *Kitle İletişim Kuramı*, (Çev. Ahmet Haluk Yüksel), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- McQUAIL, D. & W. (1997), *Sven, Kitle İletişim Modelleri*, (Çev: Konca Kumlu) Ankara: İmge Kitabevi.
- Mengüşoğlu, T. (1965), *Değişmez Değerler ve Değişen Davranışlar / Felsefî etik için kritik bir hazırlık*, İstanbul: İstanbul Matbaası
- Mercan, F. (2006), *Savaşçının Dönüşü*, İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Meyer, P. (1998), *Bilimsel gazetecilik*, Eskişehir: Anadolu üniversitesi kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
- Mısırlı, İ. (2004), *Genel Ve Teknik İletişim*, Ankara: Detay Yayıncılık, Milliyet 17 Kasım 2003.

- Milli Prodüktivite Merkezi Yayınlar, (1974), Ankara.
- Mohl, Jeffrey D. (2002), “*Definition Of 'Journalism' Is A Sticky Question*”, The Quill, Chicago, Vol.90, Iss. 4
- Mora, N. (2001), “Uluslararası Futbol Karşılaşmalarının Ulusal Basında Yansımalarına Bir Örnek Galatasaray-Leeds Maçı”, İstanbul: İletişim Fakültesi Dergisi Sayı: 11.
- Mora, N. (2004), “Türk Yazılı Basınında Haber Anlayışı”, İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul: Sayı: 19.
- Morres, E. (2003), *Haber Etiği*, Çev: Fırat Genç, Ankara: Dost Yayınları
- Mowlana, H. And Wilson J.L (1989), Longman Group United Kingdom; 1st ed edition (October 1989).
- Mowlana, H. And Laurie j. W. (2008), Communications, Technologie Et Developpement. Etudes Et Documents D'information No:101. Unesco. Paris,1989 akt: Atilla Girgin, (2008), İstanbul: Der Yayınları.
- Mutlu, E. (1995), *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Ark Yayınları.
- Narin, F. Bilge, (2008), Küresel Terör Saldırılarına Yönelik Haberlerin Türk Basınında Çerçevesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Netanyahu, B. (1986), “*Terrorists and Freedom Fighters*”, Benjamin Natenyahu (Der.), *Terrorism How The West Can Win*, London: Weidenfeld ve Nicolson, 1986, ss.25-30. M. Tüzel (Çev), İstanbul: İthaki Yayınları.
- New Yorker, 12 Kasım 2001.
- New Yorker, 24 Ocak, 2001.
- New York Times Gazetesi (12-26 Eylül 2001).
- Nietzsche, F. (2005), *Putların Batışı Ya Da Çekiçle Nasıl Felsefe Yapılır*.
- O'neal, C. E, ve Mc Donald, P. J. (1976), Perspectives and Aggression, Newyork, San Fransisco, London, Academic Press.
- Orhon, N. (2004), *Terörün Anlamı ve Görselleştirilmiş Terör*, Gökçe O. & Demiray, U. (Ed). *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Ortaylı, İ. (2002), *Dünya’da ve Türkiye’de Tarihte Terör, Dünya’da ve Türkiye’de Terör*, Ankara: TCMB.
- Oskay, Ü. (2000), *Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Oskay, Ü. (2000), *İletişimin Abc’si*, İstanbul: Der Yayınları.
- Öcal, F. (2003), Kriz Yönetimi Kurs Notu.
- Örgün, F. (2002), *Küresel Terör*, İstanbul: Adam Yayıncılık.

- Özdemir, S. (1998), *Medya Emperyalizmi Ve Küreselleşme*, İstanbul: Timaş yayınları.
- Özel, S. (2002), 105 Yıllık Mesele, Türkiye Günlüğü, S. 68
- Özerkan, Ş. (2001), *Medya, Dil ve İletişim*, İstanbul: Martı Yayınları .
- Özgen, M. (1998), *Gazetecinin Etik Kimliği*, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Özkan, T. "Terörizm ve Medya İlişkisi", Akşam Gazetesi, 21.11.2003
- Peterson, T.-Jansen, J.-Rivers, (1975), W. The Mass Media and Modern Society, Holt, Rinehart and "Wisconsin, Inc., U.S.A.
- Ramonet, I. (2000), *Medyanın Zorbalığı*, çev. Aykut Derman, İstanbul: Om yayıncılık.
- Ramonet, I. (2003), "Farewell Liberties?", International PEN Report: Anti-terrorism, writers, and freedom of expression, November 2003, 45-46.
- Randal, J. (2005), *Usame Bir Teröristin Doğuşu*, Çev: Fahriye Adsay, İstanbul: Avesta Yayınları.
- Richard, W. (2006), *El Kaidecilik / İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit*, Ankara: Platin Yayıncılık.
- Rigel, N. (2000), *İleti Tasarımında Haber*, İstanbul: Der Yayınları.
- Roy, O. (1990), Afganistan'da Direniş Ve İslam, İstanbul: Yöneliş.
- Roy, O. (1995), *Siyasal İslam'ın İflası*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Roy, O. (1995), *Afghanistan: From Holy War To Civil War*, Princeton.
- Ruthven, M. (2002), *The İslamist Attack On Amerika*.
- Sabah, 16.11.2003
- Sağnak, M. (1996), *Medya-Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya-Politikacı İlişkileri)*, İstanbul: Eti Kitapları.
- Satılmış, A. (2001), *Terör Ve Terörizm*, İstanbul: Emre yayınları.
- Schlesinger, P. (1994), *Medya Devlet ve Ulus*, çev. Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Schmid, Alex P. (1996) "The Links Between Transnational Organized Crime and Terrorist Crimes", Transnational Organized Crime, C.2, No.4, ss.40-82"den aktaran European Commission, (2008), Defining Terrorism, Hollanda: y.y., s.42.
- Schmid ve Jongman, (1988), *Siyasal Terörizm: Aktörler, Yazarlar, Kavramlar, Veri Tabanları, Kuram ve Edebiyat Yeni Bir Rehber*, Amsterdam, North Holland: İşlem Kitaplar.

- Seyrek, N. (2001), Terörizm ve Uluslararası Yönü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Shoemaker P, Reese D.S. (2002), “*İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi*”, Medya Kültür Siyaset, (Der.: S. İrvan), Alp Yayınevi.
- Sılberman, A. Çev: Uğur Aydın (1986-1987), “*Yeni İletişim Araçları ve İletişim Kuramlarının Gözden Geçirilmesi Zorunluluğu*” A.Ü.B.Y.Y.O Yıllık IX.
- Sılberman, A. (1983), “*Kitle İletişim Araçları ve Kitle İletişim Sosyolojisi*” Çev:Aysel Aziz. İletişim Toplum ve Sorunlar, Ankara: Kuram ve Uygulama UNESCO Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Sorel, G. (2002), *Şiddet Üzerine Düşünceler*, Çeviren: Anahid Hazaryan, Ankara: Epos Yayınları.
- Sözen, E. (1999), *Söylem*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Swetnam, M. S. & Alexander, T. (2001), *Bir Terörist Ağının Profili Usame Bin Laden* Çev: Derya Engin, İstanbul: Güncel Yayınları
- Tacar, P. (1999), *Terör Ve Demokrasi*, İstanbul: Bilgi Yayınevi
- Tamkoç, M. (1984), “*Uluslararası Terörizmin Rusya İle Bağlantısı*” *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı*, Ankara Üniversitesi Rek. Yayınları, Ankara.
- Tavil, Kamil E. (2001), “*Usame Bin Ladin, Amerika'nın Bir Numaralı Düşmanı*” *Afganistan Taliban ve Ladin*, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- The International Association Of Chief Of Police (t,y), *Terörist suçların Soruşturmasına Analitik Yaklaşımlar*, An IACP Training Program, Maryland: y.y, s.1
- The Observer, 27 Ekim 2001.
- The Times, 22 Eylül 2001.
- Thornton, Thomas P. (1964), “*Terror as a Weapon of Political Agitation*”, Harry Eckstein (Der.), *Internal War: Problems and Approaches*, New York: The Free Press, ss.71-99.
- Tokgöz, O. (2000), *Temel Gazetecilik*, İstanbul: İmge Kitapevi.
- Toku, Neşet, (2003), *John Locke ve Siyaset Felsefesi*, İstanbul: Liberte Yayınları.
- Tutar, H ve Yılmaz, K. (2003), *Genel İletişim*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (1988), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- United States Department of State, (2004), *Patterns of Global Terrorism 2003*, Department of State Publication.
- Usluata, A. (1994), *İletişim*, İstanbul: İletişim Yayınevi

- Uygun, O. (2003), *Demokrasinin tarihsel, Felsefi ve Ahlaki Boyutları*, İstanbul: İnkılap yayıncılık
- Yavuz, F. (2006), *Terör Eylemlerinin Kitle İletişim Araçlarında Sunumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İletişim Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul
- Yayla, A. (1990), *Terörizm Üzerine*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Yaylagül, L. (2006), *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara: Dipnot Yayınları
- Yumlu, K. (1994), *Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları*, İzmir: Nam Basım.
- Yüksel, E. (2001), *Medyanın, Gündem Belirleme Gücü*, Konya: Çizgi Kitapevi.
- Yüksel, E. (2004), *Medya Güvenlik Kurumu: 28 Şubat Sürecinde Medya, MGK ve Siyaset Bağlantısı*, İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:26, Eskişehir.
- Yüksel, E. ve Gürcan, H.İ. (2005), *Haber Toplama Ve Yazma*, Konya: Tablet Yayınevi.
- Zafer, H. (1999), *Sosyolojik Boyutlarıyla Terörizm*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Zaman Gazetesi (12-26 Eylül 2001)
- Zeytinli, M. (1997), *Uluslararası Haber Dengesizliği*, İstanbul: Rebel Yayıncılık.
- Zıllıoğlu, M. (1993), *İletişim Nedir ?*, İstanbul: Cem Yayınları.
- Van Dijk, Teun A. (1988), "Semantics of a Press Panic: The Tamil Invasion," *European Journal of Communication*, 3: 167-187.
- Van Dijk, T. A. (1999) "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" *Medya, İktidar, İdeoloji*, Çev. ve Der. M. Küçük, Ankara: Ark Yay
- Van Dijk, T. A. (1988), *News as Discourse*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey
- Van Dijk, Teun A. (2003), "Söylem ve İdeoloji, Çokalanlı Bir Yaklaşım," Çoban, B. ve Z. Özarslan (eds.), *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji*, İstanbul: Su Yayınları, Çeviren: N. Ateş: 13-112.
- Vivian, J. (1999), *The Media of Mass Communication 8th edition* Allyn & Bacon,
- Wardlaw, G. (1982), *Political Terrorism: Theory, Tactics and Countermeasures*, London: Cambridge University Press. Weaver, M.A. 'The Real Bin Laden' , New Yorker 24 ocak 2001.
- Weinman, G. (1992) "Modern Terrorism, the Media and Public Opinion", *The Mass Media in Liberal Democratic Societies*, Rothman, Stanley ed., New York: A PWPA Book, 1992, ss.103-120.
- Weimann, G. (1994), *The Theatre of Terror: Mass Media and International Journalism*, New York, Longman.

Whelan, R. (2006), *El-Kaidecilik İslam'a Tehdit Dünya'ya Tehdit*, (çev. Hüseyin Bağcı, Bayram Sinkaya ve Pınar Arıkan), Ankara: Platin Yayınları.

Wilkinson, P. (1986), *Terrorism and the Liberal State*, London: Macmillan.

Wittebols, J. (1991), *The Politics and Coverage of Terrorism: From Media Images to Public Consciousness*,

ABD Dışişleri Bakanlığı, (1997-1998), *Patterns Of Global Terrorism*

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu

İNTERNET ADRESLERİ

Özdiker, C. "Türkiye'de Medya ve Terör" (<http://217.160.138.148/contentmanagement/kundentr/index.php?id=300>), (11.12.2011).

Shaffer, J. (2004), The Media and Civic Engagement, http://www.pewcenter.org/doingcj/speeches/s_grantmakers.html, (11.08.2012).

www.aksiyon.com.tr/detay/php?23411 (26.07.2011).

www.cagipolisi.com.tr/32/25-26-27.htm (31.01.2013)

www.ege-edebiyat.org/modules.php?name=Downloads&d_op (11.05.2011).

www.egm.gov.tr/temuh (03.11.2011).

www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html (03.11.2011).

http://www.emniyet.gov.tr/stratejigelistirmeDB/dergi/40/makaleler/Yrd_Doc_Dr_A_kayyum_Kesici_Yavuz_Cankara_Ahmet_Cesme.htm (03.11.2011).

www.globaltanitim.com/platin/platin10.html. (09.11.2011)

www.hurriyetim.com.tr/haber/%2C%2Csid~266@nvid~339173%2C00.asp.

(02.04.2011).

www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/binladen/who/family/html. (17.10.2011)

www.septterror.tripod.com/aboutsite_2.html (22.06.2012).

<http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi25/Z5%20Karaduman,%20Sibel.pdf>

(15.03.2012).

<http://www.youtube.com/watch?v=zrBf-Fu75EI> (11.02.2012).

Vennemann, [edoc.mpil.de /conference-on-terrorism/index.cfm](http://edoc.mpil.de/conference-on-terrorism/index.cfm) (17.10.2010)

[www.//64,21,33,164/ref/dis/o5210201,htm](http://www.//64,21,33,164/ref/dis/o5210201.htm). (01.04.2003).